

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Утвърдил: Министър на околната среда и водите

/...../

РЕГИОНАЛНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ – МОНТАНА

3400 гр. Монтана, ул. „Юлиус Ирасек“ № 4, ПК 55

тел: (+35996) 300 960, факс: (+35996) 300 961, E-mail: riosv_mont@net-surf.net, www.riosv-montana.com

ПЛАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ПОДДЪРЖАН РЕЗЕРВАТ „ИБИША“

2015 г.

1

Национална
Стратегическа
Референтна рамка
2007 - 2013

Проектът „Изпълнение на дейности за устройство и управление на резерват „Чупрене“, резерват „Горната кория“ и поддържан резерват „Ибиша“, приоритетна ос 3, се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и държавния бюджет на Р България чрез оперативна програма „Околна среда 2007-2013“

Министерство
на околната среда и водите

Съдържание

РЕЧНИК НА СПЕЦИФИЧНИ ДУМИ И СЪКРАЩЕНИЯ	6
РЕЗЮМЕ	14
Ч А С Т 0: ВЪВЕДЕНИЕ	22
0.1. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПЛАНА	22
0.2. ПРОЦЕС НА РАЗРАБОТВАНЕ - УЧАСТНИЦИ, ОБЩЕСТВЕНИ ОБСЪЖДАНЯ.....	23
0.2.1 Колектив експерти, участвали в разработването на плана, в съответните области. 23	
0.2.2 Процес на изготвяне на плана за управление - основни етапи, участници и заинтересовани страни, попадащи в териториалния обхват на ПР.	23
0.2.3 Проведени работни срещи и консултации, обсъждания – неформални и работни срещи с участието на заинтересованите държавни органи и институции, научни, обществени и неправителствени организации.	24
0.2.4 Резултати от задължителното обществено обсъждане.....	25
0.3. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ОСОБЕНОСТИ НА ПЛАНА	26
0.3.1 Същност и предназначение на ПУ като инструмент за управление на ПР, неговите особености, свързани с целите на природозащитата, регионалното развитие, баланса на интересите и координацията на институциите и други заинтересовани лица, към които е насочен.	26
ЧАСТ 1: ОПИСАНИЕ И ОЦЕНКА НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ	27
ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ	27
1.0 МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ГРАНИЦИ	27
1.0.1 Местоположение на ПР според физикогеографското райониране, административното деление, както и близки селищни образувания, градове, села и особености.	27
1.0.2 Граници на ПР съгласно Заповед № РД-602/15.06.2010 (ДВ бр.77/2010 г.) на министъра на околната среда и водите.	28
1.0.3 Карта, според физикогеографското райониране, административното деление, площта на ПР, предмет на планиране, както и свързаните с него ЗМ "Острови Цибър" и др. прилежащи територии с обща информация за тях и връзките със съседни населени места, селищни образувания, обекти и съоръжения, пътна мрежа и маршрути, други защитени територии и зони, основни водни площи, съседни областни, общински и землищни граници и спрямо държавната граница на Р България.	28
1.0.4 Информация за наличието на аерофото заснемане.	29
1.0.5 Констатирани несъответствия, установени при теренните проучвания между КВС и действителното положение на терена.	29
1.0.6 При необходимост, да се правят измервания с геодезически инструменти и GPS устройства.	29
1.0.7 Данни за вид пътна мрежа, съществуваща в и до ПР, диференцирана според вида и настилката.....	29
1.0.8 Карти с отразени всички единични сгради и съоръжения, актуалните наименования на населените места и селищни образувания, местности, долове и др.	29
1.0.9 Карти с отразени границите и номерата на кадастралните/ поземлени имоти	29

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

1.1.	ПЛОЩ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ.....	29
1.2.	ФОНДОВА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРИНАДЛЕЖНОСТ	30
1.3.	ЗАКОНОВ СТАТУТ НА ПОДДЪРЖАН РЕЗЕРВАТ „ИБИША“	31
1.4.	СОБСТВЕНОСТ	35
1.5.	УПРАВЛЕНСКА СТРУКТУРА	36
1.5.1	Организационна структура и администрация	36
1.5.2	Персонал-функции	39
1.5.3	Материално-техническо обезпечаване	39
1.6.	СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРОЕКТНИ РАЗРАБОТКИ	41
1.6.1.	Съществуващи и в процес на изпълнение програми, планове и проектни разработки за последните 10 години, свързани със строителство, ползване на ресурси и др. дейности на територията на ПР, като ЛУП, общински териториално устройствени планове и др..	41
1.6.2.	Степен на реализация и актуалност, като цяло или на части, от описаните проектни разработки	41
1.6.3.	Опис на научните разработки, свързани с ПР	41
1.6.4.	Опис на други разработки и програми, свързани с регионалното развитие, туризма и др. на различни нива, имащи някаква връзка с ПР.	41
1.7.	СЪЩЕСТВУВАЩО ФУНКЦИОНАЛНО ЗОНИРАНЕ И РЕЖИМИ НА ОБЕКТА.....	43
1.7.1	Зони и режими съгласно утвърдени проекти, отнасящи се до ПР и защитената местност. Карта на съществуващото функционално зонироване и режими.	43
1.7.2	Информация за наличие на определени режими, произтичащи от законови и подзаконови нормативни актове.	44
	ХАРАКТЕРИСТИКА НА АБИОТИЧНИТЕ ФАКТОРИ	45
1.8.	КЛИМАТ.....	45
1.8.1	Фактори за формиране на местния климат.	45
1.8.2	Елементи на климата.....	46
1.9.	ГЕОЛОГИЯ И ГЕОМОРФОЛОГИЯ	50
1.9.1.	Геоложки строеж, морфоструктури и морфометрия	50
1.9.2.	Геоморфология на релефа	55
1.10.	ХИДРОЛОГИЯ И ХИДРОБИОЛОГИЯ.....	58
1.10.1.	Хидрология и хидрография	58
1.10.2.	Хидрохимия	61
1.10.3.	Хидробиология	65
1.11.	ПОЧВИ	66
1.11.1.	Разпространение и характеристика на почвите	66
1.11.2.	Почвени процеси	69
	БИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА	70
1.12.	ЕКОСИСТЕМИ И БИОТОПИ	70
1.12.1.	Обща характеристика на биотопите на видово и екосистемно равнище	70
1.13.	РАСТИТЕЛНОСТ	79
1.13.1.	Класификация на растителността.....	79
1.13.2.	Характеристика на горскодървесна растителност	81

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

1.14. ФЛОРА	84
1.14.1. <i>Нисши растения и гъби</i>	<i>84</i>
1.14.2. <i>Висши растения</i>	<i>87</i>
1.14.3. <i>Лечебни растения</i>	<i>88</i>
1.15. ФАУНА	89
1.15.1. <i>Безгръбначни животни</i>	<i>90</i>
1.15.2. <i>Риби /сладководна ихтиофауна</i>	<i>91</i>
1.15.3. <i>Земноводни и влечуги</i>	<i>92</i>
1.15.4. <i>Птици</i>	<i>94</i>
1.15.5. <i>Бозайници</i>	<i>98</i>
КУЛТУРНА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА	102
1.16. ПОЛЗВАНЕ НА ПР И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ	102
1.16.1. <i>Население и демографска характеристика на община Вълчедръм, област Монтана</i>	<i>102</i>
1.16.2. <i>Селищна мрежа</i>	<i>105</i>
1.16.3. <i>Техническа инфраструктура, застроени площи и сгради</i>	<i>106</i>
1.16.4. <i>Селско стопанство</i>	<i>107</i>
1.16.5. <i>Горско стопанство</i>	<i>110</i>
1.16.6. <i>Лов, риболов, събиране на природни продукти</i>	<i>110</i>
1.16.7. <i>Туризм, рекреация, спорт, услуги</i>	<i>111</i>
1.16.8. <i>Информираност на обществеността за ПР „Ибиша“ и отношението към него</i>	<i>112</i>
1.17. НАСТОЯЩО ПОЛЗВАНЕ НА ПРИЛЕЖАЩИТЕ ТЕРИТОРИИ И ВЛИЯНИЕТО ВЪРХУ ПР „ИБИША“	112
1.18. КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО	113
1.19. ЛАНДШАФТ.....	115
1.19.1. <i>Структура на ландшафта.</i>	<i>115</i>
1.19.2. <i>Естетически качества качества</i>	<i>116</i>
1.20. СЪСТОЯНИЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА.....	117
ПЪРВА ОЦЕНКА	118
1.21. ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА	118
1.21.1. <i>Уязвимост</i>	<i>118</i>
1.21.2. <i>Рядкост</i>	<i>121</i>
1.21.3. <i>Естественост</i>	<i>124</i>
1.21.4. <i>Типичност</i>	<i>126</i>
1.21.5. <i>Размери</i>	<i>128</i>
1.21.6. <i>Биологично разнообразие</i>	<i>130</i>
1.21.7. <i>Стабилност и нестабилност</i>	<i>131</i>
1.22. СОЦИАЛНА И ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА.....	133
1.22.1. <i>Социално-икономически условия</i>	<i>134</i>
1.22.2. <i>Собственост</i>	<i>135</i>
1.22.3. <i>Управление</i>	<i>136</i>
1.22.4. <i>Формиране на основните и на специфичните проблеми на територията.</i>	<i>136</i>
1.23. ПОТЕНЦИАЛНА СТОЙНОСТ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ.....	137
Ч А С Т 2: ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ И ОГРАНИЧЕНИЯ	139
2.1. ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ	139

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

2.1.1.	Определяне на главните цели.....	139
2.1.2.	Определяне на второстепенните цели.....	140
2.2.	ОГРАНИЧЕНИЯ	141
2.2.1.	Тенденции сестествен характер.....	142
2.2.2.	Тенденции от антропогенен характер.....	146
2.2.3.	Ограничения и тенденции извън ПР.....	149
2.2.4.	Други ограничения и тенденции	150
	ВТОРА ОЦЕНКА.....	151
2.3.	ЕФЕКТ НА ОГРАНИЧЕНИЯТА ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ЦЕЛИ	151
2.4.	ПОТЕНЦИАЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ	168
	ЧАСТ 3:РЕЖИМИ, НОРМИ, УСЛОВИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ	170
3.1.	ЗОНИРАНЕ И ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ЗОНИТЕ	170
3.2	РЕЖИМИ И НОРМИ	170
	ЧАСТ 4:ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ И ПРЕДПИСАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ	174
4.1.	ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТИТЕ:	174
4.2.	ПРОГРАМИ.....	174
4.3.	ПРОЕКТИ	175
4.4.	ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ	181
4.5.	РАБОТЕН ПЛАН	183
	ЧАСТ 5: ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ.....	186
5.1.	ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЦЕЛИТЕ	186
5.2.	ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЗАДАЧИТЕ	186

РЕЧНИК НА СПЕЦИФИЧНИ ДУМИ И СЪКРАЩЕНИЯ

Специфични думи

Абиотичен	Свързан с неживата природа.
Абиотични фактори	Условията на неживата за природа, които въздействат върху организмите и имат пряко значение живота им.
Аборигенен, автохтонен	Първичен, местен.
Автохтонен вид	Съществуващ вид в ареала на видообразуването.
Антропогенен	Предизвикан от човека.
Антропогенни фактори	Съвкупност от разнообразни човешки дейности, които действат върху живата и неживата природа.
Ареал	Територия на географско разпространение на таксони живи организми или съобщества.
Асоциация	Основна синтаксономична единица при класификация на растителността.
Безпокойство	Резултата от различни човешки дейности върху дивите животни, изразяващ се в уплашено, възбудено или раздразнено състояние и невъзможност да осъществяват присъщите им поведенчески действия в заетата от тях зона.
Биологично разнообразие	Многообразието на живите организми на видово и надвидово равнище.
Биотичен	Свързан с живите организми и живата природа.
Биотични фактори	Взаимодействия между организмите при съвместния им живот.
Биоценоза (съобщество)	Биологична система от популации на различни видове, които са взаимно свързани и обитават определена територия с еднородни условия (биотоп).
Браконьерство	Нарушаване на законовите норми за опазване на природните ценности с цел лично облагодетелстване. Включва всички форми на посегателства към всички типове природни ценности.
Вид	Група популации, индивидите, в които обменят генетичен материал свободно помежду си, но не с индивиди от популации от други видове.
Възможност за възстановяване	Усилие (във време и ресурси) за възстановяване в ЗТ на вид или хабитат (EUROSITE).
Възстановяване	Пресъздаването на цели съобщества от организми и местообитания по модел на естествено възникващите.
Генетични ресурси	Материали от растителен, животински или микроорганизмов произход, съдържащи функционални единици на наследственост и имащи реална или потенциална стойност.
Гола сеч	Изсичането на цялата дървесна растителност върху площ над 1 dka или сливането на голи сечища, чиято обща площ е над 1 dka.
Гори	Земя, заета от горскодървесна растителност с площ над 1 dka. (ЗГ, чл. 2, ал 1.)

Горски територии	Всяка територия извън строителните граници на населените места, предназначена основно за гори.
Дендробионт	Организъм, живеещ върху даден дървесен вид растение.
Диагностични видове	Група от видове с оптимално развитие в рамките на определен синтаксон.
Дива природа	Участък от природата, който не е нарушен от дейността на човека, естествен ландшафт с характерни диви растения и животни и съобщества от тях.
Доминантен вид	Вид, който преобладава по численост, оказва съществено влияние върху средата и обмяна на енергия в биоценозата.
Едификатор	Вид, който обуславя условията за живот в съобществото.
Екологичен коридор	Територия, която осигурява връзката на популации, съобщества, екосистеми или местообитания и осигурява безпрепятствената миграция на индивиди и генетичен материал.
Екологични групи растения	Групи от растения със сходни приспособителни признаци, които се образуват предимно под влияние на един доминиращ фактор в дадените условия (влажност, температура, светлина, механичен и химичен състав на почвата и др.).
Екологична ниша	Пространствено и функционално място на вида в екосистемата; съвкупността от условията на живот в екосистемата, съответстващи на изискванията, към средата от ценопопулациите на даден вид.
Екологично равновесие	Състояние на балансираност в екосистемата между биоценозата и биотопа на всички надорганизмови равнища.
Екологична сукцесия	Последователна смяна на една екосистема с друга под въздействието на фактори.
Екосистема	Динамичен комплекс от растителни, животински и микроорганизмови съобщества и тяхната нежива околна среда, които си взаимодействат като функционална единица.
Екотонна зона	Гранична зона между две екосистеми.
Експлеренти	Растения, които имат слаба конкурентноспособност, но способни много бързо да заемат освободените от силните конкуренти територии.
Ендемит	Вид, който се среща само в определен географски район.
Епигеобионти	Обитатели на горния приземен слой.
Естественост	Незасегнатост от човешка дейност; липса на окултуряване или опитомяване (EUROSITE).
Застрашен вид	Вид, който е заплашен от изчезване в целия си ареал или в голяма част от него.
Застрашен таксон	Таксон, чиято численост на популациите и област на разпространение намаляват по начин, по който в определен обозрим период може да престане да се среща.
Защитен таксон	Таксон, поставен под режим на опазване със закон или друг нормативен документ.
Земеделски територии	Земеделските земи по смисъла на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи.

Зониране	Разделяне на защитената територия на части, наричани зони, които се използват за целите на управлението.
Идеална цел	Изказ, който полага идеалното управление на територията, при условие че отсъстват ограничителни и модифициращи фактори и управляващата организация има пълен контрол над територията (EUROSITE).
Иманиярство	Проучване, разработване, търсене и намиране на стойностни археологически и исторически обекти.
Интерпретативни дейности	Дейности, които имат за цел да представят ценностите на ЗТ, проблемите на управление и важността му за отделния човек.
Климакс	Последен, относително устойчив стадий на естествено развитие на съобществото и на екосистемата като цяло, който най-пълно съответства на екологичните условия в дадената местност в съответния период.
Конкуренция	Взаимоотношение между популациите, възникващо при използване на общ хранителен ресурс.
Консервационно значим	Вид или друг таксон, съобщество, екосистема, природно местообитание, признати в научно издание за застрашени в някаква степен или притежаващи съществена екологична роля.
Ксерофилен	Сухолюбив, приспособен към живот в условия на недостиг на вода и понижена влажност.
Ландшафт	Обособена територия, появата на някои от елементите на която е възникнала като резултат на действия и взаимодействия между природни и/или човешки фактори.
Мезофил	Организъм, предпочитащ средни (умерени) условия на овлажнение на въздуха и почвата.
Местообитание на вид	Районът, определен от специфични абиотични и биотични фактори, в който този вид се намира в някои от стадите на своя жизнен цикъл.
Мониторинг	Продължително във времето еднотипно проследяване състоянието на даден показател, фактор, структура и т.н., с цел оценка, прогнозиране, контрол и въздействие за тяхното оптимизиране; система за наблюдения.
Насаждение	Гора или горски участък, заети (покрити) с горскодървесна растителност.
Нестабилност	Степен на променливост на ЗТ и отделните и елементи (EUROSITE).
Обилие	Показател за количественото участие на вида, изразен пряко или косвено.
Ограничител (ограничителен фактор)	Дейност, фактор или действие, които могат да попречат на управляващата организация да постигне целите си (EUROSITE).
Оперативна цел	Идеална цел, трансформирана от реално действащите ограничителни и стимулатори. Реалистична цел, която управляващата организация се стреми да постигне при дадените обстоятелства (EUROSITE).

Орнитологично важно място	Природозащитно значима територия или акватория, определена по международно признати цифрови критерии на Bird Life International и включена в световната мрежа от такива места; местата са признати като елементи на европейските екологични мрежи по Директивата за птиците и Директивата за хабитатите;
Пластични видове	Видове с големи адаптивни възможности.
Подвид	Подразделение на вида, което се състои от група популации, придобили в процеса на еволюцията устойчиви белези и особености, изолационни бариери от пространствен или времеви тип и други белези, по които се отличават незначително от другите групи от същия вид, но с които могат да дават плодовитото потомство в природата.
Поддържащи и възстановителни дейности	Комплекс от мерки и действия, които целят осигуряването на условия за поддържане настоящото състояние на дадени компоненти на природната среда или възстановяване на желано предишно тяхно състояние.
Популация	Група от индивиди на даден вид, които населяват определено пространство, взаимно се кръстосват, имат общи морфологични, физиологични и поведенчески особености и са свързани функционално помежду си.
Посетителски център	Нов тип място за почивка, забавление, обучение и възпитание.
Потенциал на територията	Възможностите на територията в екологичен, социален, културен или икономически план (EUROSITE).
Потенциално застрашен вид	Вид, за който е вероятно скорошното му преминаване в категорията на застрашените видове, ако факторите, причинили заплахата продължават да съществуват.
Приоритетен вид, Приоритетно местообитание	Видове или местообитания, които поради своята биологическа ценност се нуждаят от специални мерки за опазване, или са определени като такива по силата на международни споразумения.
Природно местообитание	Естествени или близки до естествените сухоземни или акваториални територии, характеризиращи се със специфични географски, абиотични и биотични особености.
Програма CORINE Biotopes	Общоевропейска програма, експериментален проект за събиране, координация и осигуряване на съгласуваност на информацията за състоянието на околната среда и природните ресурси в Общността.
Размер	Достатъчност на площта на територията за поддържане на жизнени популации от най-важните компоненти на нейната биота (EUROSITE).
Разнообразие	Степен на разнообразие на хабитати и хабитатни структури, биологични групи и видове в регионален и национален план (EUROSITE).
Редки видове	Видове, чиито популации са малки и ако не непосредствено, то косвено или потенциално са застрашени.
Режим на опазване	Съвкупността от разрешени и забранени действия за дадена територия, определени от закона и целите, функциите и предназначението на въпросната територия.

Реликт	Таксон, който е преживял до днешно време от минали геологични епохи.
Реликтен вид	Вид, който в миналите геологични епохи е имал широко разпространение, а днес заема неголеми територии.
Рудерализация	Разпространение на антропофити при деградация на местообитанията.
Рядкост	Малочисленост на популацията и ограничено териториално разпространение на вида.
Рядък таксон	Таксон, чиято численост на популацията е сведена до минимум или има силно разпръснато разпространение.
Селищни образувания	Вилни зони, промишлени зони и курортни комплекси.
Серия	Съвкупност от взаимносвързаните растителни съобщества в определен сукцесионен ред, който достига до климакс.
Синтаксон	Тип фитоценоза от определена синтаксономична категория; основна синтаксономична категория е асоциацията.
Синузия	Пространствено и екологично обособена част от фитоценозата, съставена от растения, принадлежащи към една или няколко близки жизнени форми.
Специален интерес	Атрактивност на елементите на територията (местообитания, хабитати, видове) за посетителите (EUROSITE).
Стабилност	Степен на устойчивост на ЗТ и отделните и елементи към природните процеси и антропогенната намеса (EUROSITE).
Стенобионтен	Организъм, който живее при постоянни, непроменящи се стойности на факторите на средата.
Стенотопен	Организъм, който може да съществува само в строго специфични, много силно ограничени условия на средата. Организъм с тесни екологични изисквания.
Сциофити	Сенколюбиви растения, които не понасят пълно осветление и техният оптимум е при по-слаба интензивност на светлината.
Субдоминант	Растителен вид, който взема главно участие в състава и изграждането на определен етаж от дадена фитоценоза, но е с по-малко обилие от доминантния вид във фитоценозата.
Субендемит	Таксон, който освен в дадена област има изолирани находища и в друга близка географска област.
Съобщество (Биоценоза)	Система от съвместно живеещи в границите на определено пространство организми, представени от своите индивиди и популации; в рамките на биоценозата могат да се разграничат няколко подсистеми, в които участват различни групи организми: растения (фитоценоза), животни (зооценоза), гъби (микоценоза), водорасли (алгоценоза), бактерии (бактериоценоза).
Таксон	Съвкупност от организми, разглеждани като формални обединения на съответните нива от йерархичната класификация; наименование на класификационните единици, отразяващи мястото в системата на даден организъм.

Типичност	Обичайна реакция на растителните и животински съобщества към местните абиотични фактори (геоложки, почвени, климатични особености и воден режим) и определени ползвания в рамките на дълъг период от време (EUROSITE).
Трофична база	Хранителна база.
Трудна възстановимост	Възстановяването на вида или хабитата е възможно при усърдно управление в рамките на 10-15 г.
Уязвим таксон	Една от категориите застрашени таксони, отнасяща се до таксони, чиито екологични и биологични особености обуславят рязко влошаване на състоянието на популациите им, дори при еднократни или незначителни изменения на средата или човешки въздействия.
Уязвимост (крехкост)	Степен на чувствителност на ЗТ и нейните елементи към определени процеси и явления (EUROSITE).
Фитоценоза (Растително съобщество)	Всяка конкретна растителна групировка, на известно пространство, еднородна по състав структура и взаимодействия между съставлящите я растения и между тях и средата. Фитоценозата е съставна част на биоценоза и екосистемата.
Фауна	Всички таксони животни на определена площ.
Флора	Всички таксони растения на определена площ.
Хабитат	Виж Природно местообитание.
Хабитус	Външен вид, съвкупност от признаци, характеризиращи типа структура или телосложение на отделния индивид.
Хелиофити	Светлолюбиви растения, които се развиват оптимално при пълна слънчева светлина.
Хемисциофити	Сенкоиздръжливи растения, които се развиват при пълна слънчева светлина, но могат да понасят и голямо засенчване.
Хидробионт	Вид, който е приспособен към живот единствено във водна среда.
Хидрофил	Водолубив.
Хищничество	Взаимоотношение между популациите, при което един вид живее за сметка на друг.
Хранителна верига	Поредица от видове организми, в която всеки организъм е храна на следващия от веригата.
Численост на Популацията	Броят на индивидите в популацията на дадена територия или в даден обем.

Съкращения

БАН	Българска академия на науките
БДУВДР	Басейнова дирекция за управление на водите - Дунавски район
БДЗП	Българско Дружество за Защита на Птиците
БИ	Биотичен индекс
БК	Бернска конвенция
бк	Бук
БР	Биологично разнообразие
БРЗТЗ	Биологично разнообразие, защитени територии и зони
БТС	Български туристически съюз
ВЕЦ	Ветроелектрическа централа
ГИС	Географска информационна система
ГМО	Генно модифицирани организми
ДАГ	Държавна агенция по горите
ДГС	Държавно горско стопанство
ДЛ	Държавно лесничейство
ДП	Директива за птиците
ДХ	Директива за хабитатите
ЕКАТТЕ	Единен класификатор на административно-териториалните и териториалните единици
З	Запад
ЗАНН	Закон за административните наказания и нарушения
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗ	Защитена зона
ЗЗП	Закон за защита на природата
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗКИР	Закон за кадастъра и имотния регистър
ЗМ	Защитена местност
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗТ	Защитена територия
ЗУТ	Закон за устройство на територията
И	Изток
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАОС	Изпълнителна агенция по околната среда
ИБЕИ	Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания
ИПП	Инструмент за предприеждинителна помощ
КВС	Карта на възстановената собственост
ККР	Карта на кадастралния регистър
КОПС	Комитет за опазване на природната среда
КТ	Консервационна тежест
ЛТУ	Лесотехнически Университет
ЛУП	Лесоустройствен проект
МВР	Министерство на вътрешните работи
МГОПС	Министерство на горите и опазване на природната среда
МЗХ	Министерство на земеделието и храните

МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МС	Министерски съвет
НПО	Неправителствени организации
НСЗП	Национална служба за защита на природата
НСИ	Национален статистически институт
ОП	Оперативна програма
ОПОС	Оперативна програма околна среда
ОУП	Общ устройствен план
ПК	Поземлена комисия
ППД	Противопожарно депо
ППТ	Противопожарно табло
ПР	Поддържан резерват
ПУ	План за управление
ПУДООС	Предприятие за управление дейностите по опазване на околната среда
ПУДРИОСВ	Правилник за устройство дейността на Регионална инспекция по околната среда и водите
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ПУП	Подробен Устройствовен План
Р	Резерват
РБ	Република България
РДВР	Регионална дирекция на вътрешните работи
РДГ	Регионална дирекция по горите
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РПУ	Районно полицейско управление
РСПАБ	Районна служба „Пожарна и аварийна безопасност“
С	Север
СЗ	Северозапад
СИ	Североизток
см	Смърч
СФ	Стандартен формуляр
ТП	Териториално поделение
Ю	Юг
ЮЗ	Югозапад
ЮИ	Югоизток
DD	Недостатъчно данни
EN	Застрашен вид
EURO BATS	Споразумение за опазване на популациите на европейските прилепи
GPS	Глобална система за позициониране
IUCN	Международен съюз за защита на природата
LC	Слабо застрашен
LR	Нисък риск
NT	Потенциално застрашен

РЕЗЮМЕ

Поддържан резерват “Ибиша” попада на територията на област Монтана, Община Вълчедръм, с. Долни Цибър. Попада и на територията на Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) Монтана, РДГ Берковица, ДГС Лом.

Режимът на използване и управление на ПР „Ибиша“ е определен от Закона за защитените територии, Заповед на министъра на околната среда и водите за обявяване на ПР (№ 794/10.08.1984 г.) и плана за управление (ПУ) на поддържания резерват.

Финансиране

Възложител на плана за управление е РИОСВ-Монтана. Изготвянето на ПУ се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”.

Задание

Разработването на ПУ се предхожда от Задание за изготвяне на ПУ, утвърдено от Министъра на околната среда и водите. Заданието определя обхвата и съдържанието на ПУ.

ПУ е резултат от планови и целенасочени проучвания, проведени през 2014 г. от екип на „П-Юнайтед“ ООД.

При изготвянето на плана бе осигурено активно участие на заинтересованите институции и лица: областна и общинска администрация, МОСВ, РИОСВ-Монтана, РДГ, ДГС, НПО, собственици, и др..

Част 1 Описание и оценка на ЗТ

Направени са основни характеристики и оценки. Представена е основната изходна информация, отнасяща се до дадености и особености на поддържания резерват във физико - географски, исторически, биологически, правен и социален аспект.

- **Абиотични фактори – включва данни за:** климат, геология и геоморфология, хидрология, хидробиология и почви.

Резултатите от анализите са коментирани с кратки обяснителни текстове. Данните от тях са представени в подходящ вид в приложение към ПУ.

- **Биологична характеристика – включва данни за:** Екосистеми, биотопи и местообитания, растителност и горскодървесна растителност (таксация, инвентаризация и др.), флора (нисши растения и гъби – мъхообразни, лишей, макромикети, висши растения, лечебни растения) и фауна

(безгръбначни животни, риби, земноводни и влечуги, птици, бозайници, вкл. прилепи).

- **Културна и социално-икономическа характеристика – включва данни за:** Ползване на ПР и социално-икономически аспекти, настоящо ползване на прилежащите територии и влиянието върху ПР, културно-историческо наследство и ландшафт.

На базата на събраната информация и анализи е описано състоянието на околната среда по компоненти. Резултатите показват, че общото състояние на основните компоненти на околната среда е добро и не съществуват значими нарушения и замърсявания.

Няма значими източници на замърсяване в района, които да повлияят върху качеството на околната среда в района.

ПЪРВА ОЦЕНКА

Направена е екологична оценка на базата на събраната информация за абиотичните и биотичните елементи и социално-икономическата характеристика, по следните критерии: **уязвимост, рядкост, естественост, типичност, размери, биологично разнообразие, стабилност и нестабилност.**

Направена е социално-икономическа оценка и е определена потенциалната стойност на защитената територия по значимост.

Резултатите от направената екологична оценка показват, че:

По отношение на **критерий „уязвимост“**, фрагментът от островната екосистема, включен в ПР „Ибиша“ е уязвим във висока степен. Особено уязвими са тревните видове. Храстовите и дървесните видове са със средна уязвимост. По отношение на фауната, уязвимостта от антропогенни въздействия се приема за ниска. Уязвимост от естествени процеси съществува при промяна във водното ниво на р. Дунав и сезонното пресушаване на блатото.

По отношение на **критерий „рядкост“**, растителният комплекс не съдържа редки и ценни видове. Основните структурни елементи са широкоразпространени дървесни видове тополи, върба, бряст. Няма редки, реликтни и ендемични видове.

Един вид от водните безгръбначни (медицинска пиявица *H. verbana*) е рядък на европейско ниво. От безгръбначните животни е установен един *много рядък вид* – паяк-рибар (*Dolomedes plantarius*), включен в ЧК на България с категория „изчезнал“. Видът е с висока степен на рядкост.

По отношение на херпетофауната е установен един вид (*Triturus dobrogicus*), който може да се определи като рядък, както на национално, така и на европейско ниво.

По отношение на орнитофауната е установен един вид (белоока потапница *Aythya nyroca*), който може да се определи като рядък, както на национално, така и на европейско и световно ниво. В Червената книга на България, категория критично застрашен (CR) фигурират два вида: голяма бяла чапла (*Ardea alba*) и лопатарка (*Platalea leucorodia*). В приложенията на Бернската конвенция са включени 20 вида, във Вашингтонската - 5 и в Бонската – 6 вида.

Бозайници (и прилепи) - не са установени редки и ендемични видове.

По отношение на **критерий „естественост“**, преобладават производни върбово-тополови екосистеми. Ландшафтите са с производни и вторични съобщества, които в различна степен са повлияни от антропогенна дейност и вторични сукцесии. Адвентивните и космополитни растителни вида са 3, а 1 вид е инвазивен. Безгръбначната фауна в ПР се отличава с *естественост*. Единствен чужд/инвазивен вид е установената азиатската (арлекинова) калинка (*Harmonia axyridis*).

Водните безгръбначни са видов състав, който е естествен за блатен тип водоеми в района на Дунав. Може да се допусне нахлуване на инвазивни видове миди, част от които са масови в българския участък на Дунав през последното десетилетие - китайска блатна мида (*Anodonta anatina*); китайска корбикула (*Corbicula fluminea*); бугска дрейсена (*Dreissena rostriformis bugensis*) и други.

Рибите са с естествен видов състав. Може да се допусне навлизането на инвазивни видове риби, каквито масово се установяват през последните години в българския участък на Дунав: веслонос (*Polyodon spathula*); бял толстолоб (*Hypophthalmichthys molitrix*); бял амур (*Ctenopharyngodon idella*), китайски поспаланко (*Perccottus glenii*), пъстър толстолоб (*Aristichthys nobilis*), ивичеста морска игла (*Syngnathus abaster*).

По отношение на херпетофауната степента на естественост е максимална. Няма основания да се очаква навлизане на чужди/инвазивни видове земноводни и влечуги.

Птиците са с естествен видов състав, характерен за орнитофауната на Долния Дунав.

Всички видове Бозайници (и прилепи) на територията на ПР се отличават с висока степен на естественост.

По отношение на **критерий „типичност“**, целият флористичен комплекс е типичен за местообитание с подобен режим - преовлажнен дълъг период, сравнително

сух, къс период (Юли - Август). Няма индикация за пряко антропогенно влияние при формиране на растителния комплекс на ПР. Значението на ПР за съхранение на типични местообитания за флората е високо.

По отношение на херпетофауната значението на ПР е съществено.

По отношение на орнитофауната – ПР със своята трудно достъпност е едно от малкото сигурни убежища за птиците, които обитават влажните зони по двата бряга на р. Дунав в отсечката Лом - Козлодуй.

По отношение на бозайната фауна ПР е от значение единствено за видрата, която има подходящи местообитания, но като цяло числеността ѝ е ниска.

По отношение на **критерий „размери“**, сегашната площ на ПР позволява съществуването на растителния комплекс, тъй като отделните компоненти се развиват на площи по-големи от необходимата минимална "площ на проявление". Установените 3 типа потенциални природни местообитания показват достатъчност на размерите на ПР и ЗМ за опазване на биологичното разнообразие и за постигане на устойчиво управление на териториите. Като достатъчна се счита площта и за безгръбначните, рибите, земноводните и влечугите, и бозайниците. За птиците, има предложение за увеличаване на площта в западна посока.

По отношение на **критерий „биологично разнообразие“**, няма приоритетни видове. Броят на видовете висши растения е малък. Не са установени специфични местообитания - тревната покривка има екотонен характер.

ПР има национално значение за опазване на биоразнообразието предимно за орнитофауната. Няма уникални растителни видове, съобщества, местообитания.

Най-общо може да се каже, че животинските видове наброяват 109 таксона, от които: 58 вида гръбначни и 51 вида безгръбначни животни.

Приоритетни за опазване видове, които обитават територията на ПР и ЗМ:

- 2 вида водни безгръбначни в IUCN; в ЗБР (Прил. IV, съотв в прил. II, III);
- 1 вид в Бернска конвенция; 2 вида в Дир. 92/43. (Прил.V, съотв. в прил. II и IV).
- 1 вид включен в ЗБР (Прил. 4), Дир.92/43 (Прил V)
- 1 вид включен в ЧК (изчезнал), IUCN “уязвим” (*Vulnerable A1ace+2ce*)
- 1 вид риба (ЗБР - Прил. II и IV; ЧК; Дир. 92/43 - Прил. II).
- 3 вида земноводни и влечуги (от Прил. II на Дир. 92/43 (Прил. II на ЗБР));
- 7 вида птици от Приложение 1 на Директивата за птиците

- 1 вид Бозайник (от Прил. II на Дир. 92/43 (Прил. III на ЗБР)
- 2 вида Прилепи (от Прил. II на Дир. 92/43 (Прил. II на ЗБР).

По отношение на **критерий „стабилност“** се очертават 2 фази:

- Условно (подводна фаза) - до края на месец Юни (както през сезон 2014), когато островът е зает.
- Суха фаза - от края на Юни до края на Август, когато островът е преовлажен до засушен, но продължават да съществуват остатъчни водни огледала (затони).

В относително нестабилно състояние е потенциално местообитание 91E0* *Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)* - подтип *Salicion albae*.

Бозайници: Като най-стабилни могат да бъдат оценени популациите на видове с масово разпространение на територията на цялата страна, каквито са например гризачите. При видрата относителната стабилност на популацията може да бъде нарушена при неспазване на мерките за премахване или намаляване на въздействието.

Част 2 Дългосрочни цели и ограничения

Определяне на главни и второстепенни цели.

Определянето на дългосрочните цели и ограничения е направено съгласно изискванията на Закона за защитените територии и приетата система за категоризация на Международния съюз за защита на природата IUCN.

На базата на констатациите и оценките в Част 1 от ПУ са формулирани главните цели, към постигането на които трябва да се насочат управленските решения и конкретните дейности в ПР през следващите 10 години.

Формулираните главни цели са следните:

Главна цел 1: Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията

Главна цел 2: Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове

Главна цел 3: Съхраняване, опазване и възстановяване на естественото състояние и целостта на ландшафта

Формулираните второстепенни цели са следните:

Второстепенна цел 1: Опазване, поддържане или възстановяване на горите

Второстепенна цел 2: Създаване на условия за орнитологични наблюдения

Второстепенна цел 3: Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности

Второстепенна цел 4: Институционално развитие

Ограничения

Систематизирани са тенденциите и факторите, ограничаващи възможностите за постигане на целите на ПУ. Влиянието им е оценено по скала, съгласно Заданието за изготвяне на ПУ.

ВТОРА ОЦЕНКА

Ограниченията и заплахите за постигане на главните и второстепенни цели, съответстват на направените констатации и оценки. Оценката е направена като се използват един или свободно съчетание на подходящи критерии.

Оценен и анализиран е ефектът на ограниченията върху главните и второстепенните цели. Оценени са тенденциите, както от естествен (абиотични и биотични), така и от антропогенен характер.

Определени са потенциалните възможности на ПР. Оценката на потенциалните възможности е направена в съответствие с определените цели. Тя е основа за определяне на програми и проекти в Част 4 от ПУ.

Част 3 Режими, норми, условия и препоръки за осъществяване на дейностите

В тази част са определени режимите за дейностите и свързаните с тях норми, условия и препоръки.

Предложените режими и норми са определени на базата на нормативно определени изисквания и аналитичната информация и оценки, представени в Част 1 от ПУ. Тяхното налагане цели преодоляване или ограничаване на въздействието на заплахите, идентифицирани в Част 2, осигуряване на условия за контрол и взимане на гъвкави управленски решения.

Зониране

На базата на проведените проучвания и оценки предлагаме зониране на ПР на две зони:

Зона А - зона за опазване на консервационно значими видове и местообитания.

Зона Б - зона с поддържащи мерки.

Част 4 Оперативни задачи и предписания за опазване и ползване

В тази част са степенувани по приоритет основните направления на работа за 10 годишния период на действие на ПУ.

Отчитайки дългосрочните цели и фактори, които оказват влияние върху тяхното изпълнение, са формулирани следните основни приоритети по отношение на устройство, организация и управление през 10-годишния период на действие на Плана за управление на поддържания резерват:

- Управление на природните ресурси чрез опазване, поддържане и възстановяване на биологичното разнообразие
- Координация на научни изследвания и публикации
- Подобряване на условията за посещения с научна и познавателна цел в ПР, чрез създаване на информационно-образователен център и площадка за наблюдение на птици
- Природозащитно образование
- Информационно осигуряване
- Връзки с обществеността
- Комплексен и дългосрочен мониторинг за опазване на биологичното разнообразие
- Прилагане на законодателството и нормативната база

Описани са програмите, които ще се изпълняват в рамките на действие на ПУ.

С Програмите се постигат целите на управлението. За всяка от програмите са посочени проекти, които могат да се изпълняват през целия период на действие на Плана за управление.

Предвидени са следните програми и проекти:

1. **Програма** - Опазване и поддържане на биоразнообразието – включва 2 проекта;
2. **Програма** - Дейности в горите – включва 2 проекта;
3. **Програма** - Научни изследвания и мониторинг - включва 3 проекта;
4. **Програма** - Природозащитно образование и връзки с обществеността - включва 4 проекта;
5. **Програма** - Усъвършенстване, политика на управление и съблюдаване на законовата и институционална база - включва 1 проект.

Разработен е работен план, включващ дейности и проекти за първите 3 години от действие на ПУ. В него са включени проектите от всички програми, които следва да се изпълняват от началото на действие на плана.

Част 5 Преглед на изпълнението на целите и задачите

Предложена е схема за извършване на прегледа на целите, включваща участници и критерии.

Разработена е схема за текущ годишен преглед на задачите, оценка и отчет на изпълнението на задачите, дейностите и проектите.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Неразделна част от ПУ са приложенията, съгласно Заданието за изготвяне на ПУ на поддържаия резерват, вкл. тематични карти, цифров модел на територията, база данни и др..

Ч А С Т 0: ВЪВЕДЕНИЕ

0.1. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПЛАНА

Законовата и нормативна основа за разработване на Плана за управление (ПУ) на поддържан резерват (ПР) „Ибиша“, са следните документи:

- Закон за защитените територии (обн. в ДВ бр. 133 от 11.11.1998 г., изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г., изм. ДВ. бр.98 от 28 Ноември 2014г.);
- Наредбата за разработване на планове за управление на защитени територии (обн., ДВ, бр. 13/15.02.2000 г., изм. и доп., бр. 55 от 20.07.2012 г., в сила от 20.07.2012 г.);
- Заповеди за обявяване и промени в територията на ПР:
 - *Заповед № 794/10.08.1984 г.(ДВ бр. 71/1984 г.) на председателя на Комитета по опазване на околната среда (КОПС);*
 - *Заповед № РД-394/ 15.10.1999 г. (ДВ бр. 99/1999 г.) на Министъра на околната среда и водите;*
 - *Заповед № РД-602/15.06.2010 (ДВ бр.77/2010 г.) на Министъра на околната среда и водите;*
- Писмо с изх. № 05-08-7769/18.01.2012 г. на Министерство на околната среда и водите, с което се съгласува намерението на РИОСВ – Монтана за възлагане и финансиране на разработването на план за управление на ПР "Ибиша";
- Задание за разработване на ПУ на поддържан резерват „Ибиша“, утвърдено от Министъра на околната среда и водите;
- Договор за възлагане за изготвяне на План за управление на поддържан резерват „Ибиша" № ОПОС-2-Д-13 от 02.04.2014 г., сключен между „П-Юнайтед“ ООД и Регионалната инспекция по околната среда и водите - Монтана като бенефициент и Заповед № РД-522/02.07.2012 г. на министъра на околната среда и водите за финансиране на проект „Изпълнение на дейности за устройство и управление на резерват „Чупрене", резерват „Горната кория" и поддържан резерват „Ибиша", по приоритетна ос 3 „Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие" на Оперативна програма „Околна среда 2007 - 2013 г."

В **Приложение № 5** е представено Задание за разработване на ПУ на поддържан резерват „Ибиша“, утвърдено от Министъра на околната среда и водите. В **Приложение № 6** е представено копие от заповеди № 794, РД- 394, РД-602 и РД-292.

Основание за разработване на ПУ на ПР ” Ибиша” е необходимостта от:

- Съвременно управление на категорията „поддържан резерват“ в съответствие с националните и международни изисквания;
- Координирането на усилията на оторизираните държавни органи с правата и интересите на ползвателите за опазване на разнообразието в поддържания резерват;
- Създаване и стимулиране на регионален и национален интерес към ценностите на поддържания резерват.

0.2. ПРОЦЕС НА РАЗРАБОТВАНЕ - УЧАСТНИЦИ, ОБЩЕСТВЕНИ ОБСЪЖДАНИЯ

0.2.1 Колектив експерти, участвали в разработването на плана, в съответните области.

Планът за управление е разработен от колектив от високо квалифицирани експерти в съответните области, вкл. експерт лесовъд и биолог. Всички експерти са високо квалифицирани, с богат опит и познание в областта, в която работят, и изготвянето на ПУ на защитени територии, и са без конфликт на интереси.

Разработването на ПУ на поддържан резерват „Ибиша“ е осъществено от колектив на „П-Юнайтед“ ООД, съвместно с експертни екипи на БАН, Лесотехнически университет - гр. София, Софийски университет – гр. София и др.

В Приложение № 2 (Списък № 1) е представен списък на колектива експерти, които са участвали в разработването на плана за управление.

0.2.2 Процес на изготвяне на плана за управление - основни етапи, участници и заинтересовани страни, попадащи в териториалния обхват на ПР.

В процеса на разработването на ПУ са спазени максимално изискванията на утвърденото „Задание за разработване на ПУ на ПР „Ибиша“ – по отношение на: теренни проучвания; провеждане на работни срещи и обсъждания за всеки етап от работата, анализите, методите, оценките, зонирването и перспективните планове, програми и проекти, както и по отношение на оформянето и представянето на проекта и картния материал към него и др..

Изготвянето на ПУ започва през м. Април 2014 г. Началото е поставено с подписването на Договор № ОПОС-2-Д-13, между РИОСВ-Монтана и „П-Юнайтед“ ООД на 02.04.2014 г.

Последваща стъпка е окончателното сформирание на експертни екипи; издаване на необходимите разрешителни за извършване на работата по проекта; идентифициране на заинтересованите институции и субекти; провеждане на работни срещи; идентифициране

и набиране на съществуващата информация; извършване теренната работа от експертните екипи, вкл. таксация на горските територии; набиране на необходимата допълнителна информация. До края на м. Август 2014 г. са извършени теренни проучвания и експедиции, свързани със събиране на информация и материали, проведоха се работни срещи – както официални, така и в оперативен порядък.

На базата на наличната информация и проведените теренни проучвания през 2014 г. се извърши анализ на данните и оценка на екологичната и социално-икономическата значимост на поддържания резерват, отчетени бяха основните заплахи и набелязани дългосрочните цели и ограничения. За осъществяване дейностите на територията на ПР бяха набелязани дългосрочни и краткосрочни програми, планове и проекти.

Последователност на процесите за изготвяне на ПУ “Стъпка по стъпка” и План-график за изпълнение са представени в **Приложение № 7**.

ПУ е изготвен със съдействието и помощта на:

- Министерство на околната среда и водите;
- ИАОС;
- Регионална инспекция на околната среда и водите гр. Монтана;
- Басейнова Дирекция за управление на водите Дунавски район с център Плевен;
- Община Вълчедръм;
- РДГ Берковица;
- ДГС Лом;
- Областна администрация гр. Монтана;
- Общинска администрация Вълчедръм;
- Обществени институции и организации от гр. Вълчедръм;
- Неправителствени организации и др.

0.2.3 Проведени работни срещи и консултации, обсъждания – неформални и работни срещи с участието на заинтересованите държавни органи и институции, научни, обществени и неправителствени организации.

За да осигури активно участие на заинтересованите страни - МОСВ, местни институции и ведомства (Общинска, Областна администрация, РИОСВ, РДГ, ДГС, ПК, ВиК, Електроснабдяване и др.) и заинтересованите неправителствени организации, в процеса на разработване на ПУ, “П-Юнайтед” ООД организира и проведе редица както

официални срещи, така и такива в оперативен порядък, различни консултации и обсъждания.

В Приложение № 8 е представена справка за проведените официални и неформални срещи, обсъждания и консултации, както и кратко описание на постигнатите резултати от тях.

0.2.4 Резултати от задължителното обществено обсъждане.

За да осигури активно участие на заинтересованите централни (МОСВ) и местни институции и ведомства (Общинска, Областна администрация, РИОСВ, РДГ, ДГС, ВиК, Електроснабдяване и др.) и заинтересованите неправителствени организации, в процеса на разработване на ПУ, „П-Юнайтед“ ООД, съвместно с РИОСВ – Монтана, организира и проведе предвидените в Заданието обществено обсъждане, работни срещи и съвещания.

Екипът на „П-Юнайтед“ ООД подготви дневния ред и участва в провеждането им, заедно с екипа на управление на проекта и заинтересованите страни, вкл. НПО.

Официалното обществено обсъждане бе организирано и проведено стриктно по процедурата, определена с Наредба за разработване на планове за управление с участието на всички заинтересовани централни и местни органи и на обществеността.

Общественото обсъждане на проекта на ПУ (вкл. информационно, визуализационно, разяснително и рекламno обезпечаване), се проведе на 08.10.2014 г. от 10,00 часа, в община Вълчедръм, гр. Вълчедръм. Покани бяха изпратени до над 20 заинтересовани централни ведомства, научни и академични институции, НПО и др..

В Приложение № 9 е представена информация, свързана с проведеното обществено обсъждане, както следва: обяви, публикувани в един местен и един централен вестник в законоустановения срок; обяви поставени на видно място в общините в законоустановения срок; справка за осигурен обществен достъп до проекта на ПУ в законоустановения срок; справка за изпратените писма-покани за общественото обсъждане в законоустановения срок; програма за общественото обсъждане; презентация; официален протокол от общественото обсъждане за изразените становища, бележки и препоръки; мотивирана справка за неотразените бележки и препоръки, възражения и становища и др..

0.3. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ОСОБЕНОСТИ НА ПЛАНА

0.3.1 Същност и предназначение на ПУ като инструмент за управление на ПР, неговите особености, свързани с целите на природозащитата, регионалното развитие, баланса на интересите и координацията на институциите и други заинтересовани лица, към които е насочен.

Планът за управление (ПУ) на поддържан резерват „Ибиша“ е инструмент за институциите, които по Закона за защитените територии са отговорни за неговото управление – МОСВ и РИОСВ.

В ПУ се посочват взаимовръзките между целите на природозащитата, регионалното развитие, баланса на интересите и координацията на институциите и други заинтересовани лица, към които е насочен.

Конкретните цели за управлението на територията са насочени и съобразени със спецификата на поддържания резерват. Чрез направените проучвания се допълва съществуващата база данни и се създава ГИС за ПР и защитената местност по отношение на екосистемите, биотопите, флористичното и фаунистично разнообразие, както и на взаимосвързаните с тях ландшафти.

ПУ осигурява необходимите условия за перспективно природосъобразно управление и оценка за научната и образователна стойност на ПР.

Отчетени са особеностите на ПР, както и местните социално-икономически и културни условия, регламентиран достъп до ЗТ и др..

Значението на резерватната територия за формирането на цялостен природен комплекс заедно с други прилежащи територии е разгледано от гледна точка създаване на възможности за екологично образование и природозащитно поведение. Идентифицирани са всички потенциални заплахи и необходимостта от преодоляването им, с цел недопускането на негативни необратими промени в състоянието на ПР.

Планът за управление на ПР „Ибиша“ е условие за финансиране на предвидените в него дейности от правителството, национални и външни спонсори и инвеститори. Залагането на партньорски проекти, където РИОСВ ще се явява координатор, дава възможност да се постигне интегрирано управление на територията чрез включване на всички заинтересовани лица и институции в нейното управление.

ЧАСТ 1: ОПИСАНИЕ И ОЦЕНКА НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ

1.0 МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ И ГРАНИЦИ

1.0.1. Местоположение на ПР според физикогеографското райониране, административното деление, както и близки селищни образувания, градове, села и особености.

Поддържан резерват „Ибиша“ се намира в област Монтана, Община Вълчедръм, с. Долни Цибър. Попада на територията на Регионална инспекция по околната среда и водите (РИОСВ) Монтана, РДГ Берковица, ДГС Лом.

Община Вълчедръм се намира в Северозападна България и е една от съставните общини на област Монтана. Общината има 11 населени места с общо население 9 900 жители (01.02.11 г.).

Поддържан резерват „Ибиша“ е част от Остров Цибър (или Ибиша), който е български Дунавски остров, разположен от 716 до 719 km по течението на реката в област Монтана, община Вълчедръм. Площта на целия остров е 0,9 km², която му отрежда 23 - то място по големина сред българските дунавски острови.

Островът се намира северно от Цибърската низина. Има удължена форма с дължина 3 km и максимална ширина от 0,55 km. От българския бряг го отделя канал с минимална ширина от 600 - 700 m, а от румънския - около 100 m. При високи дунавски води ниските му части се заливат.

Според физикогеографското райониране (по Мишев, 1989), ПР „Ибиша“ попада в А – Северобългарска провинция, I – Дунавска равнинно-хълмиста област, II – Крайдунавска подобласт.

1.0.2. Граници на ПР съгласно Заповед № РД-602/15.06.2010 (ДВ бр.77/2010 г.) на министъра на околната среда и водите..

Съгласно Заповед № РД-602/15.06.2010 г., на основание чл. 42, ал.6 от Закона за защитените територии, във връзка с извършени по-точни замервания, се актуализира площта на защитена територия – поддържан резерват „Ибиша“, в землището на с. Долни Цибър, община Вълчедръм, област Монтана, обявен със Заповед № 794/10.08.1984 г. на председателя на Комитета за опазване на природната среда при Министерски съвет (ДВ, бр. 71/1984 г), прекатегоризиран със Заповед № РД - 394/15.10.1999 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ, бр.99/1999 г.) от 343.000 dka на 344.716 dka.

В границите на поддържан резерват „Ибиша“, определени със заповедите по т. 1, попада имот с номер 099003, съгласно Картата на възстановената собственост за землището на село Долни Цибър, ЕКАТТЕ 22530, община Вълчедръм, област Монтана, с площ 344.716 dka.

В Приложение № 10 е представен координатен регистър на граничните точки на включените имоти.

1.0.3. Карта, според физикогеографското райониране, административното деление, площта на ПР, предмет на планиране, както и свързаните с него ЗМ "Острови Цибър" и др. прилежащи територии с обща информация за тях и връзките със съседни населени места, селищни образувания, обекти и съоръжения, пътна мрежа и маршрути, други защитени територии и зони, основни водни площи, съседни областни, общински и землищни граници и спрямо държавната граница на Р България.

Картата е представена в Приложение № 3-1 (Карта № 1)

В Приложение № 3-2 и Приложение № 3-3 са представени съответно документ, доказващ използването на съвременна версия на лицензиран софтуер и документ, описващ базата данни.

1.0.4. Информация за наличието на аерофото заснемане.

Има налични данни от аерофото заснемане на територията от облитане 2010 – 2011 г.

1.0.5. Констатираните несъответствия, установени при теренните проучвания между КВС и действителното положение на терена.

Не са констатирани несъответствия при теренните проучвания между КВС и действителното положение на терена.

1.0.6. При необходимост, да се правят измервания с геодезически инструменти и GPS устройства.

Не се налага провеждането на допълнителни геодезически измервания.

1.0.7. Данни за вид пътна мрежа, съществуваща в и до ПР, диференцирана според вида и настилката.

В границите на ПР и защитената местност няма изградена пътна мрежа. В границите на ПР няма определена със Заповед на министъра на околната среда и водите пътека за посетители, както и обособени туристически маршрути или части от такива.

До ПР може да се стигне единствено с плавателно средство, по р. Дунав.

1.0.8. Карти с отразени всички единични сгради и съоръжения, актуалните наименования на населените места и селищни образувания, местности, долове и др.

Картите са представени в Приложение № 3-1 (Карта № 1).

1.0.9. Карти с отразени границите и номерата на кадастралните/поземлени имоти

Картите са представени в Приложение № 3-1 (Карта № 2).

1.1. ПЛОЩ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

На основание чл. 16 и чл. 22 от Закона за защита на природата (ЗЗП), със Заповед № 794/10.08.1984 г. (ДВ бр. 71/1984 г.) на Комитета за опазване на природната среда е обявен Р „Ибиша“. Той е прекатегоризиран в поддържан резерват със Заповед № РД-394/15.10.1999 г. (ДВ бр. 99/1999 г.) на Министъра на околната среда и водите и актуализиран на основание чл. 42, ал. 6 от Закона за защитените територии (ЗЗТ) със Заповед № 602/15.06.2010 (ДВ бр. 77/2010 г.) на Министъра на околната среда и водите.

Поддържан резерват „Ибиша“ е създаден с цел „запазване характерни за дунавските острови съобщества – заливни гори и блата, както и убежищата на редки и застрашени от изчезване растителни и животински видове“.

На основание чл. 3 от Наредба № 4 на Комитета за опазване на природната среда (ДВ, бр. 77 от 1980 г.) със Заповед № 794/10.08.1984 г. е обявена буферна зона около резервата.

На основание чл. 39, във връзка с чл. 33, ал. 1 от Закона за защитените територии, с цел опазване на местообитания за гнездене, зимуване и почивка по време на миграция на защитени видове птици (речна рибарка, малка белочела рибарка, стридояд, къдроглав пеликан, смесена чаплова колония и др.) е обявена защитена местност „Острови Цибър“, включваща комплекс от три острова.

Промени в площта, обхвата и заповедта за обявяване, видоизменение и актуализиране на ПР

Основание	Обхват	Площ/ha
1. Заповед за обявяване №794/10.08.1984 г на КОП	Източната част на о-в Цибър, землище на с. Долни Цибър, отдели 45 – а, б, в, г, д, е, ж, з, б в подотдел 45 - б, подотдел 45 - а, подотдели 45-а, б, в, г, д <i>Общо обявена площ:</i>	34,3
2. Видоизменена със Заповед № РД-394 от 15.10.1999 г. (по ЛУП 1997 г.)	Прекатегоризиран в поддържан резерват. Обхваща отдели: 45 - н, о, 12, 13, 14, 15, 16 <i>С обща площ:</i>	34,3
3. Актуализиран със Заповед № РД-602/ 15.06.2010 г.	Актуализира площта на резервата в същите граници, съгласно КВС за землището на с. Долни Цибър ЕКАТТЕ 22530, община Вълчедръм, област Монтана <i>Последна площ:</i>	34,47

Площта на поддържан резерват „Ибиша“, изчислена на база на цифровите модели на границите им, осъвместени с КВС/Кадастър, е - 36,92 ha.

1.2. ФОНДОВА И АДМИНИСТРАТИВНА ПРИНАДЛЕЖНОСТ

1.2.1. Фондова принадлежност на ПР.

По вид територия, площта на ПР е 1 вид – горско стопанство. Собствеността е само една – публична държавна. По начин на трайно ползване цялата територия е „Резерват“.

Справка за фондовата и административната принадлежност на ПР и ЗМ е представена в **Приложение № 13**.

1.2.2. Разпределение на площите по административна принадлежност да се илюстрира с обзорна карта на ПР и прилежащата територия, на която да се

30

покажат населените места и техните землищни граници, границите на общините, както и разпределението на горите и земите в тях и др. елементи (в картата по т.1.0.3.).

В Приложение № 3-1 (Карта № 2) е представена обзорна карта на ПР и прилежащата територия, на която са показани населените места и техните землищни граници, границите на общините, разпределението на горите и земите в тях и др., както и разпределението на площите по фондова и административна принадлежност.

1.3. ЗАКОНОВ СТАТУТ НА ПОДДЪРЖАН РЕЗЕРВАТ „ИБИША“

1.3.1. Исторически преглед на статута и предназначението на територията в миналото.

Исторически преглед на статута и предназначението на територията в миналото е направен в **точка 1.1** от ПУ.

1.3.2. Кратък преглед на причините и стъпките за обявяването на защитената територия.

Кратък преглед на причините и стъпките за обявяването на ЗТ е направен в **точка 1.1** от ПУ.

1.3.3. Законов статут на ПР „Ибиша“, произтичащ от националното законодателство – закони и техните поднормативни актове.

Съгласно ЗЗТ (ДВ бр.133/1998 г.), чл. 5 територията се управлява като защитена територия четвърта категория.

За поддържани резервати (съгл. чл. 26, ал.1 от ЗЗТ) се обявяват екосистеми, включващи редки и/или застрашени диви растителни и животински видове и местообитанията им.

Съгласно ЗЗТ, чл.26 (2) поддържаните резервати се управляват с цел:

Поддържане на природния им характер;

Научни и образователни цели и/или екологичен мониторинг; Възстановяване на популации на растителни и животински видове и/или условия на местообитанията им; Опазване на генетичните ресурси. Съгласно ЗЗТ, Чл. 27. (1) В поддържаните резервати се забраняват всякакви дейности, с изключение на:

1. тяхната охрана;
2. посещения с научна цел;

3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел;
4. събирането на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места;
5. провеждане на поддържащи, направляващи, регулиращи или възстановителни мерки.

(1) Дейностите по ал. 1, т. 5 се определят в плана за управление на поддържаните резервати.

(2) Пътеките по ал.1, т.3 се определят със заповед на министъра на околната среда и водите.

(3) Посещенията по ал. 1, т.2 и 4 се осъществяват с разрешение от МОСВ.

(4) Санитарните мероприятия по ал. 1, т.5 се извършват с разрешение от МОСВ, издадено след положително научно становище от БАН и положително решение на Националния съвет по биологичното разнообразие.

Съгласно Заповед № 794/10.08.1984 г. на КОПС при Министерския съвет към резерват „Ибиша“ е обявена буферна зона, прекатегоризирана в ЗМ „Остров Цибър“ със Заповед № РД-292/10.04.2007 г. на Министъра на околната среда и водите, в която се забранява:

- Ловуване на птици, обект на лов;
- Палене на огън и опожаряване на растителността;
- Косене през гнездовия период на птиците (01 Февруари - 31 Август);
- Риболов във временни или постоянни затони;
- Добив на инертни материали;
- Извеждане на сечи в насаждения с гнездови колонии, както и сечи през гнездовия период на птиците.
- Залесяване в пясъчните коси и затоните на отдел 60, подотдели: 1, 2, 3, 4, 5, 11, 12; по ЛУП на ДГС „Лом“ от 2006 год.

Нормативна база

Български нормативни документи

1.3.1.1 Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за защитените територии (ЗЗТ, ДВ, бр.133/11.11.1998 г., последни изменения и допълнения ДВ, бр. 103/29.12.2009 г., изм. ДВ. бр.19 от 8 Март 2011 г.; изм. ДВ. бр.38 от 18 Май 2012 г.; изм. ДВ брой 66 от 26 Юли 2013, изм. ДВ. бр. 98 от 28 Ноември 2014 г.) и Правилник за прилагане на закона

Законът урежда подробно въпросите по устройството, управлението и опазването на защитените територии, в това число и на природните паркове. Наред с това се предвижда отделни въпроси да бъдат уреждани със заповедите за обявяване на защитените територии, плановите за управлението им, устройствените и техническите планове и проекти за определяне вида и обема на дейностите по ползването на природните ресурси, други заповеди и разрешения на министъра на околната среда и водите.

1.3.1.2 Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за биологичното разнообразие (ДВ, бр.77/09.08.2002 г., последни изменения и допълнения ДВ, бр.62/10.08.2010 г., изм. ДВ. Бр. 26 Юли 2013; изм. ДВ. бр. 98 от 28 Ноември 2014 г.).

Законът урежда отношенията между държавните, общинските, юридическите и физическите лица по опазването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие в Р България. В приложения са дадени видовете и местообитанията за опазване и защита.

1.3.1.3 Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за лечебните растения (ДВ, бр. 29/07.04.2000 г., последни изменения и допълнения ДВ, бр.103/29.12.2009 г., изм. ДВ. Бр. от 26 Юли 2013; изм. ДВ. бр. 98 от 28 Ноември 2014 г.)

Законът урежда отношенията, свързани с управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки. Съществува официален списък, съдържащ всички лечебни растения в България. Използването на тези природни ресурси изисква специални разрешителни и заплащане на различни такси. Законът се прилага се от Министерство на околната среда и водите, Министерство на земеделието и горите, местни власти, регионални администрации.

1.3.1.4 Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за устройство на територията (Обн. ДВ. бр.1 от 2 Януари 2001 г., изм. и доп. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014 г.; изм. ДВ. бр.105 от 19 Декември 2014 г.)

Този закон урежда обществените отношения, свързани с устройството на територията, инвестиционното проектиране и строителството в Република България, и определя ограниченията върху собствеността за устройствени цели.

1.3.1.5 Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за водите (ДВ, бр. 67/27.07.1999 г., последни изменения и допълнения ДВ, бр. 61/06.08..2010 г., изм. ДВ бр 53 от 27 Юни 2014; изм. ДВ. бр.17 от 6 Март 2015 г.)

Този закон урежда собствеността и управлението на водите на територията на Р България като общонационален неделим природен ресурс и собствеността на водностопанските системи и съоръжения.

1.3.1.6 Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за държавната собственост (ДВ, бр.44/22.05.1996 г., последни изменения и допълнения, бр. 41/02.06.2009 г.; изм. и доп. ДВ. бр. 105 от 19 Декември 2014 г.) и Правилник за прилагането му (ДВбр.78/26.09.2006 г. последни изменения и допълнения ДВ, бр.18/05.03.2010 г., изм. ДВ бр 40 от 13 Май 2014)

С този закон се уреждат придобиването, управлението и разпореждането с имоти и движими вещи - държавна собственост, както и актуването на имоти - държавна собственост.

1.3.1.7 Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за лова и опазване на дивеча (Обн. ДВ. бр.78 от 26 Септември 2000 г., изм. ДВ. бр.26 от 20 Март 2001 г., изм. ДВ. бр.62 от 12 Юли 2013 г.)

Законът урежда отношенията, свързани със собствеността, опазването и стопанисването на дивеча, организацията на ловното стопанство, правото на лов и търговията с дивеч и дивечови продукти.

1.3.1.8 Законов статут на резерватната територия, произтичащ от Закона за рибарството и аквакултурите (Обн. ДВ. бр.41 от 24 Април 2001г., изм. ДВ. бр.88 от 4 Ноември 2005г., ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г; изм. ДВ. бр.12 от Февруари 2015 г.)

С този закон се уреждат отношенията, свързани със собствеността, организацията, управлението, ползването и опазването на рибните ресурси във водите на Република България, търговията с риба и други водни организми.

Законът има за цел да осигури:

- Устойчиво използване на рибните ресурси в това число възстановяването и защитата на биологичното равновесие във водните екосистеми; Устойчиво развитие на риболовния сектор (индустриален и развлекателен риболов, развъждане на риби и аквакултури);
- Изпълнение на правилата на риболовните практики;
- Увеличаване на консумацията на риба и рибни продукти.

Законът се прилага от Министерство на околната среда и водите, Министерство на земеделието и горите, ИАРА, местни власти, регионални администрации.

Международни нормативни документи

➤ **Конвенция за биологичното разнообразие** (Ратифицирана, ДВ, бр. 22/15.03.1996г., влязла в сила за България – 16.07.1996 г., обн., ДВ, бр. 19/02.03.1999 г.)

➤ **Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природни местообитания** (Ратифицирана, ДВ, бр. 13/1991 г., в сила за България от 01.05.1991 г., обн., ДВ, бр. 23/10.03.1995 г.)

➤ **Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство** (обн., ДВ, бр.44/27.05.2005 г., приета с Решение №13 на Министерския съвет, 04.02.1974, в сила за Р България от 17.09.1975 г.)

➤ **Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21.05.1992 г. за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.**

➤ **Директива 79/409/ЕИО на Съвета от 02.04.1979 г. относно опазването на дивите птици.**

➤ **Европейска конвенция за ландшафта** (Ратифицирана, ДВ, бр. 94/22.10.2004 г., в сила за България от 01.03.2005 г., обн., ДВ, бр. 22/15.03.2005 г.).

1.4. СОБСТВЕНОСТ

В Конституцията на Република България са формулирани общите принципи и задължения по опазването и възпроизводството на околната среда; поддържане на равновесието на живата природа; разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната.

Съгласно чл. 8, ал. 1 от ЗЗТ, природните резервати, посочени в Приложение № 2 (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 77 от 2002 г.) (В раздел Резервати под номер 35. резерват „Ибиша“), които служат за задоволяване на обществени потребности с общонародна значимост, са публична държавна собственост и включва имот с кадастрален номер 099003; от картата за възстановената собственост за землището на село Долни Цибър, ЕКАТТЕ 22530, община Вълчедръм, област Монтана.

С акт № 1182/25.10.2010 год. на Министерството на регионалното развитие и благоустройството поддържан резерват „Ибиша“ е утвърден от Министъра на Министерство на регионалното развитие и благоустройство за изключителна държавна собственост в обхвата на посочения имот в част от землището на село Долни Цибър – община Вълчедръм (ДГС Лом).

1.5. УПРАВЛЕНСКА СТРУКТУРА

1.5.1 Организационна структура и администрация

Съгласно разпоредбите на ЗЗТ, МОСВ и неговия регионален орган РИОСВ Монтана, провеждат и осъществяват **управлението, контрола и охраната** в ПР – чл. 46 (1) и чл 47 (11).

Основна отговорна институция за управлението на ПР на държавно ниво е МОСВ, а на регионално – РИОСВ - гр. Монтана.

Министерство на околната среда и водите

Законовата база, която определя компетенциите и се прилага от МОСВ (РИОСВ), включва: *Закона за защитените територии, Закона за биологичното разнообразие, Закона за опазване на околната среда, Закон за чистотата на атмосферния въздух, Закона за водите*. С други закони, като Закона за лова и опазване на дивеча, Закона за лечебните растения и Закона за рибарството и аквакултурите се определят правомощията на МОСВ (РИОСВ) в съответните специализирани направления. Министерството на околната среда и водите отговаря за държавната политика в сферата на опазването на околната среда (Постановление 278 на Министерския съвет, 1.07.1997 г., анекс към чл. 1, §1). Задачите на МОСВ включват *“опазване на биологичното разнообразие и защитената природна среда”, “опазването и природосъобразното ползване на природните ресурси”*.

Специализирана структура за управление на защитените територии в България се явява Дирекция “Национална служба за защита на природата” (НСЗП) към МОСВ.

По - важни компетенции на МОСВ са:

- Поддържа Националната екологична мрежа;
- Координира дейностите на други министерства, ведомства, общини, обществени организации, научни и академични институти по опазване на биологичното разнообразие;
- Разработва и прилага механизми за стимулиране на дейности на собствениците или ползвателите, НПО, сдружения и др., насочени към опазването, поддържането и възстановяването на биологичното разнообразие;
- Организира системата за мониторинг на състоянието на биологичното разнообразие и създава база данни и ГИС за регистриране състоянието и установяване измененията в биологичното разнообразие, осигурява достъп и обмен на данни по опазване на биологичното разнообразие;

- Контролира състоянието на околната среда на територията на страната;
- Утвърждава норми за емисии и концентрации на вредни вещества и ползването на възобновими и невъзобновими природни ресурси;
- Упражнява изключителното право на МС за управление на водите на национално ниво;
- Разработва политика на държавата в областта на използването и опазването на водите и защитата им от вредно въздействие;
- Разработва национален водностопански план, национална програма за устойчиво ползване на водите и утвърждава ПУ на речните басейни;
- Организира и ръководи НС за мониторинг на водите и обобщава водностопанския кадастър;
- Организира изготвянето на НС за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения.

РИОСВ-Монтана

РИОСВ-Монтана функционира в рамките на цялата Монтанска област.

Функциите на РИОСВ по отношение на биологичното разнообразие и защитените територии са определени в **Закона за защитените територии, чл. 50 и Правилник за устройство дейността на РИОСВ.**

По-важни функции на РИОСВ съгласно **чл. 50 от ЗЗТ** по отношение на ПР са:

- Координира и контролира прилагането на планове за управление в областта на научно-изследователската работа, поддържащите и възстановителните мерки за застрашени видове и местообитания, просветните и образователните екологични програми и други природозащитни дейности, осъществявани от други държавни органи, общини, неправителствени организации и лица;
- Организира мониторинг върху качествата на компонентите на околната среда;
- Организира и поддържа база данни и регионални регистри;
- Организира функционирането на посетителските центрове;
- Санкционира нарушителите в предвидените случаи.

Конкретните функции и задачи на РИОСВ по отношение опазването на биологичното разнообразие и защитените територии са посочени в Правилника за устройство на дейността на РИОСВ. В най-общи линии те се свеждат до регулиращи, контролни функции, свързани с превантивен, текущ и последващ контрол върху

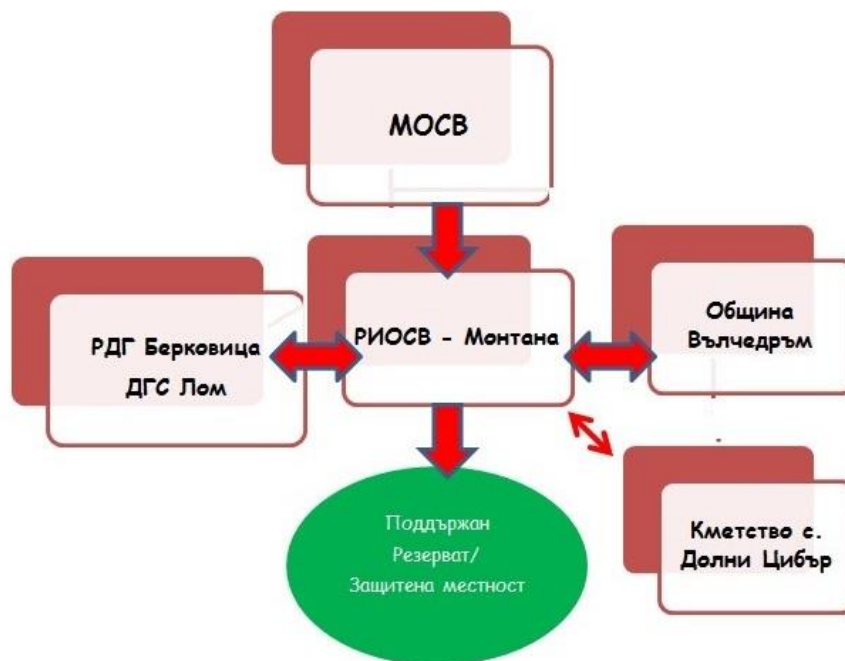
стопанисването и опазването на възобновимите и невъзобновимите природни ресурси; контрол по опазване на биологичното разнообразие.

По-важни функции на РИОСВ по други закони са:

- Контролира спазването на изискванията за опазване на биологичното разнообразие при осъществяване на дейностите на собствениците или ползвателите на земи, гори и водни площи, включени в Националната екологична мрежа;
- Координира и контролира прилагането на ПУ, включително и интегрирането му в общинските планове и програми;
- Контролира опазването на растителните и животински видове, предмет на ЗБ;
- Обслужва общините по опазване на околната среда чрез писмени предписания и заповеди;
- Контролира изпълнението на плановите документи, свързани с ползването на лечебни растения, дейността на билкопроизводителите, видът и количеството на билките за преработка, опазването на находищата на лечебни растения.

В изпълнение на своите правомощия директорите на регионалните органи на МОСВ в своите райони осъществяват и организират управлението на ЗТ (чл. 50, т. 1).

На **фигура 1.5.1-1** са дадени връзките и съподчинеността във функционалната структура по отношение на управлението на ПР.

Фигура 1.5.1-1 Връзки и съподчиненост във функционалната структура по отношение на управлението на ПР

1.5.2 Персонал-функции

РИОСВ – Монтана **не разполага** със специализирана структура за управление на ЗТ – изключителна държавна собственост, като има назначен един щатен служител за охрана на защитените територии, изпълняващ функцията на служител от парковата охрана на ОУ (Охранителен участък) „Чупрене“. Другите две ЗТ не са предадени за управление от страна на МЗХ чрез ТП ДГС – Берковица (за резерват „Горната кория“) и ТП ДГС – Лом (за ПР „Ибиша“) на РИОСВ –Монтана и нямат назначени служители за охрана (Приложение № 11).

Контролните функции по опазване на ЗТ в - обл. Монтана се изпълняват от гл. експерт по „опазване на ЗТ и гори“ в направление „Биологично разнообразие, защитени територии и зони“ на РИОСВ – Монтана. В същото направление има още двама експерти - гл. експерт „Опазване на БР и ГМО“ и мл. експерт „Натура 2000“.

За управлението на резерватите, няма специализирана структура. Функциите на отделните служители са определени в длъжностните характеристики, съгласно изискванията на *Закона за защитените територии, Правилника за условията и реда за управлението, възлагането на дейности по поддържане и възстановяване, възлагането на туристически дейности, охраната и контрола в горите, земите и водните площи в защитените територии – изключителна държавна собственост* (обн., ДВ, бр. 49/14.06.2005 г.) и *Правилника за устройство на РИОСВ* (ПУДРИОСВ, ДВ бр.103/2011 г.).

Необходимо е обособяването на самостоятелна единица, в рамките на РИОСВ - Монтана, която да е отговорна и да извършва управлението на защитените територии в рамките на правомощията на РИОСВ-Монтана.

Предвид целите на защитените територии, в т.ч. и поддържан резерват „Ибиша“, е необходимо обособяването на структурна единица от поне 2 експерта, които да отговарят за планирането на дейностите в ЗТ, изпълнението на ПУ, тяхната охрана и насърчаване на научни дейности.

1.5.3 Материално-техническо обезпечаване

Материално-техническото обезпечаване на РИОСВ-Монтана във връзка с управлението на ПР

Сграден фонд към РИОСВ-Монтана:

➤ Собствен: РИОСВ - Монтана се помещава на сграда на ул. „Юлиус Ирасек“ № 4, етаж 3, като е собственик на етаж и на гаражите, намиращи се в регулацията на гр. Монтана, ул. „Иван Каменов № 6;

➤ Наем: Инспекцията не разполага със собствен сграден фонд за управление на резерватите. Съгласно изискванията на НАРЕДБА № 8 от 11.05.2012 г. за условията и реда за защита на горските територии от пожари, РИОСВ - Монтана е оборудвала четири противопожарни депа (ППД) и едно противопожарно табло (ППТ) за опазване на двата горски резервата от пожари. ППД и ППТ са устроени в съществуващ сграден фонд на други институции, чрез сключени двустранни споразумения. Две от ППД са в базите на ВиК – Видин (в бившата „Реплянска застава“ и в м ”Бялата вода”), едно ППД в завод Миджур” – с. Горни Лом, едно ППТ в ловна хижа на ДГС „Миджур” – с. Стакевци и едно ППД в хижа „Ком-2016” АД – гр. Берковица. В сградата, където се помещава РИОСВ – Монтана, се намира оборудването на гасаческата група на РИОСВ – Монтана;

➤ **Транспортни средства** - автомобилна техника, други превозни средства: Лодка „Terol Nordic 6020”-200 kg. с извън - бордов двигател и ремарке;

➤ **Комуникационни връзки** - всеки експерт (3 бр експерти.) от направлението БРЗТЗ разполага с GSM мобилни апарати,

➤ **Офис-оборудване** – всеки от тримата експерти от направлението БРЗТЗ разполага с настолна компютърна конфигурация, преносим компютър и принтер,

➤ **Оборудване за работа на терен** – преносими компютри (лаптопи) – 3 бр.; бинокли – 2 бр.; GPS устройства- *Trimble Juno SB* – 2 бр.; цифрови фотоапарати -2 бр.; подходящо облекло, в т.ч. спасителни жилетки (5 бр.), противопожарни и водоустойчиви костюми - 5 бр, гумени ботуши - 2 бр.,противодимни очила - 6 бр., защитни ръкавици - 6 бр., пожарникарски ботуши - 5 бр. и предпазни маски - 5 бр.; Служителят от парковата охрана има на разположение оборудван автомобил „Грейт Уолт ” - Стийд 5, предоставен от МОСВ по ОПОС, 2 бр. бинокли, оборудване за терен - дъждобран с панталон, камуфлажни ръкавици, фенер, огнестрелно оръжие-пистолет ”Макаров”.

В Приложение № 11 са дадени списъци с противопожарни депа и табла, автомобилна техника и др., с които към момента разполага РИОСВ-Монтана, както и длъжностни характеристики на служителите, свързани със ЗТ.

Източници на финансиране

Основните източници на финансиране са ПУДООС в рамките на изпълнение на дейностите за ЗТ - изключителна държавна собственост, и държавния бюджет за транспортните средства и оборудването на служителите от парковата охрана.

Настоящия проект “Изпълнение на дейности за устройство и управление на резерват „Чупрене“, резерват „Горната кория“ и поддържан резерват ”Ибиша“, приоритетна ос 3, се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и държавния бюджет на Р България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013“.

1.6. СЪЩЕСТВУВАЩИ ПРОЕКТНИ РАЗРАБОТКИ

1.6.1. Съществуващи и в процес на изпълнение програми, планове и проектни разработки за последните 10 години, свързани със строителство, ползване на ресурси и др. дейности на територията на ПР, като ЛУП, общински териториално устройствени планове и др..

За последните 10 години, и до момента, няма програми, планове и проектни разработки, свързани със **строителство, ползване на ресурси**, на територията на ПР.

Настоящия проект “Изпълнение на дейности за устройство и управление на резерват „Чупрене“, резерват „Горната кория“ и поддържан резерват ”Ибиша“, приоритетна ос 3, се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и държавния бюджет на Р България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013“ и се реализира на територията на резервата и ЗМ.

1.6.2. Степен на реализация и актуалност, като цяло или на части, от описаните проектни разработки

Настоящия проект “Изпълнение на дейности за устройство и управление на резерват „Чупрене“, резерват „Горната кория“ и поддържан резерват ”Ибиша“, приоритетна ос 3, се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и държавния бюджет на Р България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007-2013“ е в процес на разработка.

1.6.3. Опис на научните разработки, свързани с ПР

Територията на ПР е слабо проучена. Няма провеждани значими научни изследвания в ПР. Има провеждани единични проучвания и публикации, представени в Приложение № 2 (Списък № 2).

1.6.4. Опис на други разработки и програми, свързани с регионалното развитие, туризма и др. на различни нива, имащи някаква връзка с ПР.

Планове и стратегии, които са в процедура на изработване или изпълнение, в

района на ПР:

- Областна стратегия за развитие на област Монтана – 2014-2020
- Концепция за пространствено развитие на община Вълчедръм 2014-2020
- Общински план за развитие на община Вълчедръм 2014-2020

В **Приложение № 1** е представена Библиография, включително опис на други разработки и програми, свързани с регионалното развитие, туризма и др. на различни нива, имащи някаква връзка с ПР.

В процеса на изготвяне на ПУ, бе поискана информация от съответните административни структури за разработки, планове, програми, проекти и др., които се изпълняват на територията на ПР, защитената местност, землищата и общините, в които те попадат.

Изпратени бяха редица писма, от които над 13 конкретно за искане на информация за разработки, проекти, програми, имащи отношение към ПР, съответно до:

1. Министерство на околната среда и водите, Главна Дирекция „ОПОС“, **Управляващ орган на ОП Околна среда**;
2. Министерство на икономиката и енергетиката, Главна Дирекция „Европейски фондове за Конкурентоспособност“, **Управляващ орган на ОП Развитие на конкурентоспособността на българската икономика**;
3. Министерство на земеделието и храните, Дирекция „Развитие на селските райони“, **Управляващ орган на Програма за развитие на селските райони**;
4. Министерство на регионалното развитие, Главна Дирекция „Програмиране на регионалното развитие“, **Управляващ орган на ОП „Регионално развитие“**;
5. Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Дирекция „Координация на програми и проекти“, **Управляващ орган на ОП „Транспорт“**;
6. Изпълнителна агенция по рибарство и аквакултури, Дирекция „Европейски фонд за рибарство“, **Управляващ орган на ОП за развитие на сектор „Рибарство“**;
7. Министерство на финансите, Дирекция „ОП Административен капацитет“, **Управляващ орган на ОП „Административен капацитет“**;
8. Министерство на финансите, **Управляващ орган на ОП „Техническа помощ“**;

9. Министерство на труда и социалната политика, Главна Дирекция „Европейски фондове, международни програми и проекти“, **Управляващ орган на ОП** „Развитие на човешките ресурси“;

10. Министерство на околната среда и водите, Отдел „Натура 2000“, Дирекция „Национална служба за защита на природата“, **Управляващ орган на** Програма Life +;

11. Министерство на околната среда и водите, **Управляващ орган на:** Програма ИСПА/КФ, Българо - швейцарска програма за сътрудничество, Финансов механизъм на европейското икономическо пространство, Норвежка програма за сътрудничество, Програми за териториално сътрудничество;

12. Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда, **Управляващ орган на** Проекти, финансирани от ПУДОС;

13. Министерство на регионалното развитие, Главна Дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“, Управляващ орган на Програма за трансгранично сътрудничество по ИПП България - Сърбия; Програма за трансгранично сътрудничество Румъния - България 2007 - 2013;

Резултатите от събраната информация показват, че няма разработки, планове, програми, проекти, които по обхват попадат в границите на ПР. В **Приложение № 2 (Таблица № 1)** е представена подробна справка за изпратените писма с искане за информация и получените отговори и информация.

1.7. СЪЩЕСТВУВАЩО ФУНКЦИОНАЛНО ЗОНИРАНЕ И РЕЖИМИ НА ОБЕКТА

1.7.1 Зони и режими съгласно утвърдени проекти, отнасящи се до ПР и защитената местност. Карта на съществуващото функционално зонироване и режими.

Съгласно утвърдените проекти, отнасящи се до поддържания резерват, в момента няма обособени зони и режими. Няма съществуващо функционално зонироване и режими, свързани с него.

На базата на проведените проучвания и оценки, предлагаме зонироване на ПР на две зони:

- Зона А - зона за опазване на консервационно значими видове и местообитания;
- Зона Б - зона с поддържащи мерки.

В Приложение № 3-1 (Карта № 3) е дадена карта на предлаганото функционално зониране.

1.7.2 Информация за наличие на определени режими, произтичащи от закони и подзаконовни нормативни актове.

В Приложение № 6 са дадени заповедите за обявяване, прекатегоризиране, актуализиране на площта и др, за поддържания резерват и защитената местност.

Режимите, определени в тях, са както следва:

Заповед №	От дата	Относно	Определени режими, забрани и ограничения
Поддържан резерват „Ибиша“			
794	10.08.1984 г.	Обявен за резерват	В границите на резервата се забраняват всякакви дейности, нарушаващи самотния характер на природата.
794	10.08.1984 г.	Обявяване на буферна зона	В буферната зона се разрешава изкуствено залесяване, което да се провежда извън периода 1.02-31.08.; С цел да се запази характерния животински свят на острова се забранява лова на територията на острова; Регулиране на числеността на някои видове може да се извършва след съгласуване с КОПС и БАН на сроковете и начините на провеждане.
РД-394	15.10.1999 г.	Прекатегоризиране в поддържан резерват.	До утвърждаване на план за управление на поддържания резерват, в него се разрешават дейности за поддържане условията на местообитание.
РД-602	15.06.2010 г.	Актуализиране на площта.	Няма.
Защитена местност „Острови Цибър“			
РД-292	10.04.2007 г.	Обявяване на защитена местност „Острови Цибър“.	В границите на защитената местност се забранява: <ul style="list-style-type: none"> • ловуване на птици – обект на лов; • палене на огън и опожаряване на растителността; • косене през гнездовия период на птиците (01 Февруари до 31 Август); • риболов във временни или постоянни затони; • добив на инертни материали; • извеждане на сеч в насажденията гнездови колонии, както и сечи през гнездовия период на птиците; • залесяване в пясъчните коси и затоните в отдел 60, подотдели „1“, „2“, „3“, „4“, „5“, „11“ и „12“ по ЛУП на ДЛ - Лом от 2006 г.

ХАРАКТЕРИСТИКА НА АБИОТИЧНИТЕ ФАКТОРИ

За характеристиката на абиотичните фактори са използвани актуални данни от проучванията и резултатите, както и други литературни и картни източници.

1.8. КЛИМАТ

1.8.1 Фактори за формиране на местния климат.

Географското положение е основен климатичен фактор, тъй като определя слънчевото греене, атмосферния пренос с неговите сезонни изменения и формира типа климат в съответния климатичен пояс. Страната ни е разположена в южната част на умерения климатичен пояс. Географското положение определя континентално и океанско климатично влияние.

Според климатичното райониране на България (по Велев, 1990, 2002), територията на поддържан резерват „Ибиша“ се намира в Умерено-континенталната климатична подобласт на Европейско-континенталната климатична област. Обхваща климатичен район Западна Дунавска равнина.

Астрономическото географско положение оказва влияние върху слънчевата радиация. Тя като климатичен фактор влияе чрез слънчевото греене, радиационния и топлинния баланс. Топлинните условия на територията на ПР са с добре изразена сезонност, поради различията в радиационния баланс през зимата и лятото.

Релефът е друг важен климатообразуващ фактор. Той трансформира или спира въздушните маси чрез надморската си височина, разположението и разчленението си. Релефът може да видоизменя характера на въздушните маси, например от влажни в сухи чрез изваляването им, когато те срещнат преграда.

Поради относително голямата отдалеченост от Стара планина, тя не оказва съществено влияние върху климата. Само при рязко изразен фьон тук, той се проявява наистина по-слабо, но въпреки това води до повишаване на температурите и топене на снежната покривка. Районът е открит спрямо северните и североизточните студени нахлувания на полярни и континентални въздушни маси през зимата.

Водните басейни оказват локално въздействие на климата. Влиянието на р. Дунав е ограничено в тясна ивица по крайбрежието – увеличава влажността на въздуха, честотата на мъглите, смекчава температурните амплитуди и др.

Характерът на растителността оказва влияние върху климатичните особености на поддържания резерват и върху качеството на въздушната среда. Горската растителност е с най-осезаемо въздействие, определяйки в значителна степен микроклиматичните условия.

Човекът със своята дейност също се явява фактор за промяна на климата – чрез сечи или залесяване изменя климатичните елементи.

1.8.2 Елементи на климата.

Температура на въздуха

Температурата на въздуха се явява следствие на радиационния и топлинния баланс. Тя се променя, следвайки измененията в тези баланси през отделните сезони. За характеризирането на температурата се използват редица показатели, като най-често за даден многогодишен период това са средногодишните и средномесечните температури.

От **Таблица 1.8.2-1** се вижда, че най-студен е месец януари - $-2,1^{\circ}\text{C}$, а най-топъл е юли с $23,4^{\circ}\text{C}$ средномесечна температура на въздуха. Средната годишна температура е $11,6^{\circ}\text{C}$.

Таблица 1.8.2-1 Средномесечна и годишна температура на въздуха в $^{\circ}\text{C}$ (Климатичен справочник, НИМХ)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год
Лом	-2,1	0,6	5,6	12,6	17,7	21,2	23,4	22,8	18,5	12,2	6,2	0,8	11,6

Таблица 1.8.2-2 Средна максимална температура на въздуха в $^{\circ}\text{C}$ (Климатичен справочник, НИМХ)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год
Лом	0,5	4,0	9,8	17,4	22,9	26,6	29,1	28,5	24,2	17,2	9,3	3,4	16,1

Средната максимална годишна температура на въздуха е $16,1^{\circ}\text{C}$ (**Таблица 1.8.2-2**).

Таблица 1.8.2-3 Средна минимална температура на въздуха в $^{\circ}\text{C}$ (Климатичен справочник, НИМХ)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год
Лом	-5,5	-3,2	1,1	7,1	12,1	15,5	17,2	16,3	12,4	7,5	3,1	-2,1	6,8

Средната минимална годишна температура на въздуха е $6,8^{\circ}\text{C}$ (**Таблица 1.8.2-3**). Единствено през Декември, Януари и Февруари минималните температури показват стойности под 0°C .

При устойчиво антициклонално време след студени нахлувания на континентални или полярни въздушни маси, при наличие на снежна покривка, температурите на въздуха достигат до $-20-25^{\circ}\text{C}$. Въпреки студената зима, благодарение на малката надморска

височина и на бързо нарастващия ден през пролетта, тя настъпва тук сравнително рано. Около средата на Март средната температура на почвата на дълбочина 5-10 cm се покачва над 5°C, а в началото на Април тя вече е над 10°C. Паралелно с това се повишава бързо и температурата на въздуха.

Валежи

Валежите са резултат от влажността на въздуха и облачността. Те зависят от особеностите на атмосферната циркулация, надморската височина и формите на релефа. Във височина се наблюдава увеличение на относителната влажност през всички сезони. Максимумът на относителната влажност е през пролетта, а минимумът – в началото на летния сезон.

Годишният валеж в района е неравномерно разпределен през годината. Режимът на валежите е с подчертан късно пролетен (юнски) максимум, има и вторичен максимум – през ноември и зимен (февруарски) минимум и изразената тенденция за балансиране на сезонните валежни суми. Средногодишната сума на валежите е около 500 mm (**Таблица 1.8.2-4**), като средните валежи по сезони са: пролет – 150-200 mm, лято - 175 mm, есен – 125-150 mm, зима – 100-125 mm. През зимата валежите представляват около 20-24 % от годишната сума, през пролетта – 27-28 %, а през лятото – 28-30 %.

Таблица 1.8.2-4 Количество валежи (Климатичен справочник, НИМХ)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	год
Лом	40	37	39	48	56	72	41	37	35	45	52	46	548

Месеците с минимална валежна сума са Февруари, Март и Септември. Максимумът на валежите е през Май - Юни. Средно в годината има около 85 дни валеж.

Влажност на въздуха

Влажността зависи от съдържанието на водни пари във въздуха, като режимът и количествените параметри на водните пари в него, заедно с валежите, определят климата. Влажността на въздушните маси се определя от източниците на водни пари – Атлантически океан, Средиземно море.

Близостта на р. Дунав е предпоставка за относително висока степен на влажност на въздуха.

Таблица 1.8.2-5 Средна месечна и годишна относителна влажност (%)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Лом	84	80	73	67	69	68	64	63	69	78	84	86	74

Средната годишна относителна влажност за района на поддържания резерват е 74 % (Таблица 1.8.2-5). Най - ниски са средните стойности през месец Август – 63 %, а най-висока е относителната влажност през месец Декември – 86 %.

Снежна покривка

Снежната покривка се задържа 50 - 80 дни през годината, а средната ѝ височина е 10 – 20 cm. Броят на засушаванията с продължителност 10 и над 10 дни за периода Април – Октомври е 4,5 – 5,0.

Таблица 1.8.2-6 Средна десетдневна височина на снежната покривка (cm)

Станци	IX			X			XI			XII			I			II			III			IV			V			VI		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Вълчедръм							4	5	7	10	12	12	9	8	.	.	.									

Средната десетдневна височина на снежната покривка е най-висока през месец Януари, когато през второто и третото десетдневие достига височина съответно от 10 и 12 cm (Таблица 1.8.2-6). През първото десетдневие на месец Февруари отново снежната покривка е с височина 12 cm. Снежната покривка е най-ниска през второто десетдневие на месец Декември – 4 cm.

Таблица 1.8.2-7 Брой дни със снежна покривка по десетдневия

Станци	IX			X			XI			XII			I			II			III			IV			V			VI		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Вълчедръм							3	5	5	6	7	5	5	4	.	.	.									

Третото десетдневие на месец Януари се характеризира с най-голям брой дни със снежна покривка – 7, както се вижда в **Таблица 1.8.2-7** През месец Декември има 3 дни със снежна покривка през второто десетдневие и 5 дни със снежна покривка през третото десетдневие.

Вятър

Ортографските способности на района силно повлияват на скоростта и посоката на вятъра. Средната скорост на вятъра в 85 % от случаите на наблюденията е под 2 m/s. В 42,7 % от случаите времето през годината е тихо – през есента това са 51,0 %, а през лятото - 37,2 %. Преобладаващи са западни и северозападни ветрове, но през зимата често духат и силни студени северни и североизточни ветрове.

Слънчево греене:

Важен фактор и климатичен елемент се явява слънчевата радиация. Преминавайки през атмосферата, тя претърпява значителна трансформация и само около половината от нея достига до земната повърхност.

Таблица 1.8.2-8 Продължителност на слънчевото греене (часове)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Лом	64	76	115	177	224	258	308	293	223	147	68	52	2005

Годишната продължителност на слънчевото греене е 2005 часа (**Таблица 1.8.2-8**). Най-малък брой часове на слънчево греене има месец Декември – 52 часа, последван от месец Януари с 64 часа. Продължителността на слънчевото греене се характеризира с максимум през Юли - 308 часа.

Таблица 1.8.2-9 Относителна продължителност на слънчевото греене (%)

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Лом	22	26	31	44	50	56	66	68	59	43	23	18	44

Както се вижда от **Таблица 1.8.2-9** относителната продължителност на слънчевото греене, изразена в процент е най-висока през месец Август – 68 %. Относителната продължителност на слънчевото греене за година е 44 %.

Годишният ход на продължителността на слънчевото греене е монотонно нарастване до максимума и намаляване до минимума през Декември - Януари, когато броя на дните без слънчево греене е 18 - 20. Важно и необходимо допълнение към средната многогодишна продължителност на слънчевото греене е годишната амплитуда. В района е

една от най-големите за страната – 250 часа. Тя се обуславя от сравнително по-голямата стойност на продължителността на слънчевото греене през лятото в този район .

Вегетационен период

Продължителността на вегетационния период е около 6 месеца.

Таблица 1.8.2-10 Продължителност (дни) на периодите с устойчиво задържане на температурата на въздуха над 0, 5, 10 и 15 °C и набрани температурни суми

Станция	Продължителност (дни)				Температурна сума (C x дни)			
	0 °C	5 °C	10 °C	15 °C	0 °C	5 °C	10 °C	15 °C
Лом	316	252	205	155	4285	4155	3800	3175

От **Таблица 1.8.2-10** се вижда, че броят на дните с устойчиво задържане на температурата на въздуха над 10 °C е 205. Най-малко са дните с температура на въздуха над 15 °C – 155 дена. За периода с устойчиво задържане на температурата над 10 °C температурната сума е 3800.

Таблица 1.8.2-11 Дата на начало и край на периодите с устойчиво задържане на температурата на въздуха над 0, 5, 10 и 15 °C

Станция	0 °C		5 °C		10 °C		15 °C	
	начало	край	начало	край	начало	край	начало	край
Лом	9.II	23.XII	14.III	22.XI	3.IV	26.X	29.IX	2.X

Температурата на въздуха започва устойчиво да се задържа над 10 °C на 3.IV и това продължава до 26.X, както се вижда от **Таблица 1.8.2-11**.

1.9. ГЕОЛОГИЯ И ГЕОМОРФОЛОГИЯ

1.9.1. Геоложки строеж, морфоструктури и морфометрия

Остров Цибър (или **Ибиша**) е български дунавски остров, разположен от 716 до 719 km по течението на реката в Област Монтана, Община Вълчедръм. Площта му е 0,9 km², която му отрежда 23-то място по големина сред българските дунавски острови.

Островът се намира северно от Цибърската низина. Има удължена форма с дължина 3 km и максимална ширина от 0,55 km. От българския бряг го отделя канал с минимална ширина от 600 - 700 m, а от румънския - около 100 m. Най-високата му точка се намира в югоизточната му част и се издига на 3 - 4 m над нивото на реката. Изграден е от речни наноси, основно пясък и тиня. При високи дунавски води ниските му части се

заливат.

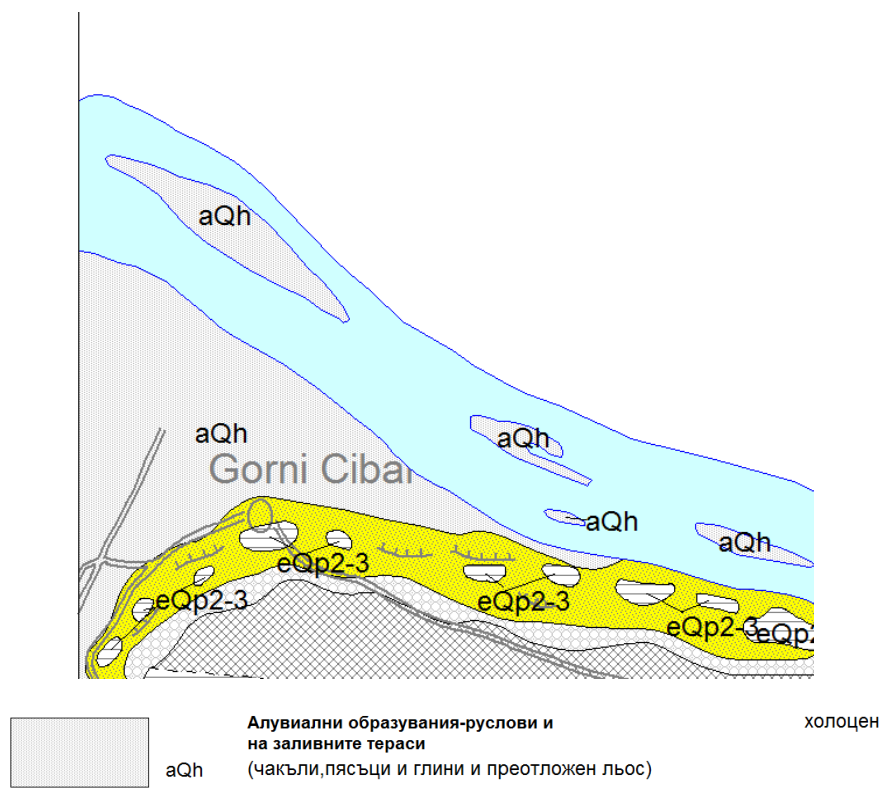
Геоложка изученост

През периода 1900 - 1958 г. в тази част на Северозападна България работят редица български учени – Ванков, Златарски, Г. Бончев, А. Стефанов, Берегов, Ст. Бончев, Стр. Димитров, Е. Бончев и др.

ПР „Ибиша“ попада в район, който е покрит с кондиционни геоложки картировки в М 1:25 000 (Филипов, Коюмджиева, Попов и др.). Структурните алувиалните образувания са изследвани от Филипов и др., 1973 - 1986 г.

➤ Геоложки строеж

ПР „Ибиша“, част от остров Цибър, заляга изцяло върху кватернерни наслагвания.

Фигура 1.9.1-1 Геоложки строеж на остров Цибър

Кватернерната система е представена от алувиални образувания, свързани с терасите, развити по десния Дунавски бряг. Несъмнена роля за формирането им е изиграла река Цибрица, която в този район се влива в Дунав. Терасните отложения винаги се разполагат с размив върху различните материали от неогенските свити. Най-често в основата си са представени от чакъли и гравий, които нагоре преминават в пясъци, примесени на места с чакъли и прослоени от глини. Понякога най-отгоре се наблюдават преотложени лъсовидни алевролити.

По геоморфоложкото положение се приема, че четвъртата и третата надзаливна тераса на р. Дунав са със средноплейстоценска възраст, а втората и първата са горноплейстоценски.

През холоцена се образуват алувиални отложения, които изграждат високата и ниската заливна тераса на реките Дунав и Цибрица и островите в околностите (включително о. Цибрица). По състав те не се отличават от терасните материали, отложени през плейстоцена. Дебелината им в района достига до 20 m (Филипов и др., 1973). Обикновено в основата се намират 5 - 6 m добре огладени разнокъсови чакъли, над които следват едро до среднозърнести пясъци.

По време на холоцена се създават условия и за по-интензивно образуване на делувиални, пролувиални, колувиални и смесени генетически типове кватернерни отложения, които започват по всяка вероятност своето формиране още през плейстоцена.

Делувиалните отложения по Дунавския бряг участват в свлачищата и в понижението на склона, достигат дебелина до 8-10 m. Отделянето им от основната льосова маса става много трудно, особено там, където не се установяват сред тях късове от сарматски и плиоценски материали.

Колувиалните отложения са резултат от гравитационните процеси, под чието влияние са образувани множество свлачища и срутища по Дунавския бряг. Най-характерното в района е при с. Горни Цибър.

➤ **Тектонски строеж**

В тектонско отношение районът около остров Ибиша попада в обхвата на голямата негативна Ломска структура, разположена в западната част на Мизийската платформа. Тя се разглежда от отделните проучватели като синклинала, депресия, падина или ръбно понижение, покрито от кватернерни образувания, изпод които афлорират глините, пясъците и варовиците на неогенските свити.

От прокарани в близост сондажи е установено, че под разкриващите се на повърхността формации последователно следват пясъци, глини, мергели и мергелни варовици с неогенска възраст.

В триаския структурен етаж се обособяват добре Северокнежанската тераса и Белослатинското понижение, отделени чрез Ярловско - Селановската валоподобна ивица от разположената на север Козлодуйско - Комощинска моноклинала. В обхвата на последната, югозападно от Козлодуй по горницето на средния триас се оформя позитивна структура с размери 3,5 x 1,5 km.

В района е представен Цибърския трансрегионален линеамент.

Сравнително добре се очертават и Горноцибърската позитивна кръгова структура.

➤ **Морфоструктури и морфометрия**

През *неоген – кватернера* се формират основните морфоструктури в България. В своята същност морфоструктурите представляват едри форми на релефа, възникнали на определен етап от тектонското развитие на земната кора под въздействието на вътрешните релефообразуващи процеси. На територията на нашата страна се отделят следните основни морфоструктури: Мизийска плоча (платформа), Балканиди, Краищиди и Рило – Родопски.

На средно хипсометрично ниво могат да се разграничат следните главни морфоструктури:

- Дунавска епиплатформена равнина;
- Старопланинска епигеосинклинална планинска система;
- Преходна (Краищидно-Средногорска) блоково - разломна област;
- Македоно - Родопски срединен планински масив;
- Черноморска дълбоководна депресия.

Остров Ибиша е част от Дунавска епиплатформена равнина. Тази самостоятелна морфоструктура заема най-северните части на България, разположени между долината на р. Дунав на север и предпланините на Стара планина на юг. На запад достига до долината на р. Тимок, а на изток до брега на Черно море.

Релефът в границите на Дунавска епиплатформена равнина има хълмист и платовиден характер, като хипсометричният диапазон е в границите на около 100 до 500 m. Неговият съвременен облик отразява тектонското (ендогенно) развитие на Мизийската пластова платформа (тънка земна кора с дебелина 30 - 35 km). Нейният строеж е двучленен. Откроява се ясно основа (фундамент) и седиментен слой над нея. Фундаментът е изграден от допалеозойски и палеозойски скали, отличава се с висока степен на блоково разломяване. Над него е развит дебел до 10 - 12 km седиментен слой с триаска, юрска, кредна и неозойска възраст. Той е разчленен на два структурни етажа - дотриаски и следтриаски. Разграничаването на тези два надстроечни етажа се основава на тяхната различна степен на разломно-блокова диференциация, особено интензивна до триаса включително.

След триаса - през юрата и кредата, настъпва период на трайна стабилизация на платформата, на характера на тектонските процеси, която продължава и до днес.

Установява се сравнително еднообразен тектонски живот, който диктува формирането на басейни с относително еднотипна седиментация. Мизийската платформа се проявява като устойчива млада платформа с прогресивно нарастваща стабилизация, което намира пряк израз в съвременния ѝ равнинен релеф.

В тектонския строеж на Мизийската платформа по най-младите структурни етажи ясно се разграничава морфоструктурата на Ломската депресия, в границите на която е ПР. По характера на тектонския режим, който е създал депресията, се отличава с проявите на негативни тектонски процеси, започнали от горната креда и продължили през палеогена и неогена. Релефът има низинно - акумулативен характер.

➤ **Основни морфометрични показатели**

Тектонски и геоложки строеж на територията на ПР, около когото протича р. Дунав, обуславя еднообразния равнинен релеф, неразчленен, без скални образувания.

Точката с най-голяма надморска височина е 15,57 m н.в., а най-ниската е с надморска височина 8,30 m. Разликата от 7 m говори за изключително равнинния релеф на ПР.

За илюстриране на релефа се използват **морфометричните показатели:**

- абсолютна надморска височина – 15,576509 m;
- минимална надморска височина - 8.301233 m;
- средна надморска височина – 12.747228 m;
- разлика между най-висока и най-ниска точка - 7.275276 m;
- топографска площ – 344,716 dka.

Един от най-важните морфометрични показатели е разчленеността на релефа. Тя се диференцира на хоризонтална и вертикална.

Хоризонтална разчлененост представлява гъстотата на талвеговата мрежа и се изразява чрез дължината на речните долини, долове, суходолия в границите на квадрати с лице 1 km² и се отчита в метри на 1 m².

Вертикалното разчленение на релефа се определя от интензивното врязване на речнодолинната мрежа. То представлява разликата от минималната и максимална височина в квадрати с площ 1 m² и се отчита в метри на 1 m².

Разчленеността на релефа на в района на ПР е малка. Хоризонталното разчленение е от 0 до 0.5 km/ km².

Вертикалното разчленение е средно около 10 m/ km². Дълбочината на врязване е малка, наклони на склоновете са под 1°.

1.9.2. Геоморфология на релефа

ПР “Ибиша” попада в:

Северобългарска (Понто - Каспийска) провинция,

Област на Дунавската равнина (А),

Подобласт на Ломската низина (Аа).

(Физическа география на България 1997 г.- геоморфоложко райониране)

Характерни за Ломската низина са бавните вертикални движения на земните пластове, с бавно потъване в района на гр. Лом.

Развитието на съвременния релеф започва през палеозойската ера, когато земите на днешната Дунавска равнина са било дъно на воден басейн и в него са се утаявали различни видове наслаги. Образуваните нови земни пластове са били нагънати през херцинския орогенен (планинообразуващ) етап. По-късно повърхността е издигната над морското равнище и постепенно под действието на външните земни сили е заравнена. През мезозойската и неозойската ери Мизийската плоча не е била подлагана на нагъване. Била е подложена само на бавни издигания и потъвания (колебателни движения). През неогена на територията на днешната Дунавска равнина имало водни басейни (малки езера), в които се утаявали наслаги. След последвалото издигане настъпили нови промени – образувала се льосовата покривка.

Поддържан резерват “Ибиша” има характерен облик с низинен, почти напълно плосък релеф. Той му е придаден от съчетанието на малките релефни форми, образувани вследствие релефоизграждащите процеси:

Ерозионно – денудационни

Водните потоци (временни и постоянни), в зависимост от количеството си и наклона на оттичане, предизвикват размиване на дъното и бреговете. Те спомагат за транспортирането, сортирането и отлагането на ерозионния материал.

В Дунавската равнина ерозионно-аккумулятивните форми на релефа са представени предимно с речните тераси. Те са характерни за дунавския бряг, в района на остров Ибиша. Край повечето по-значими реки, вливащи се в Дунав (включително р. Цибър), са съхранени обикновено останки от 4 речни тераси. Те се намират на различна височина над речното легло. По-високите долинни тераси са покрити с льос. Заливните речни тераси са най - характерни за крайдунавските алувиални низини.

Изветрително – денудационни

Физическото, химическото, органичното изветряване, както и отлагането в слабо

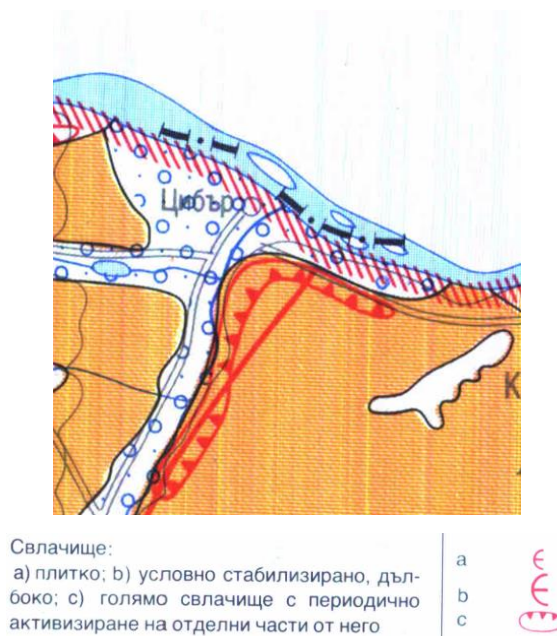
споени скали са формирали гънкови структури и скални образувания

В района около поддържан резерват „Ибиша“ не са установени гънкови структури от различен порядък.

Гравитационни – денудационни

Зависят от климатичните условия (валежи), литоложкия състав, тектонската активност, геоложки структури. Най-значими с оглед техния разрушителен ефект са свлачища, срутища, сипеи, лавини, пропадания. На територията на ПР не се откриват.

В близост до ПР „Ибиша“ се намират райони с повишена геоложка опасност (Карта на геоложката опасност в България, под редакцията на Илия Бручев).

Фигура 1.9.1-2 Свлачища

В близост до ПР има райони с рискови процеси за:

- Процеси с внезапно действие, представени от **свлачища**

Развитите в този район свлачища са стари и имат дълбоко разположена хлъзгателна повърхнина. В по-голямата си част тя е субхоризонтална и преминава по плиоценски прахови сивозелени или черни глини, които имат ниски якостни параметри. Лъсовият комплекс участва в свлачищния процес като статичен товар. Възникването на свлачищата е предопределено от ерозионното действие на р. Дунав, което е довело до разкриването на повърхността на слабите глинести пластове, а съвременната активност на тези свлачищни склонове се свързва с предизвиканите колебания на нивото на подземните води, земетресенията, съвременната странична ерозия на р. Дунав, както и сезонните колебания на водното ниво на реката. През 1980 г. в с. Горни Цибър възникна свлачище, което

предизвика разрушения.

Различават се три групи свлачища — плитки; дълбоки, условно стабилизирани; дълбоки, с периодично активизиране на отделни части от тях.

Най-опасните свлачища са в третата група. Това са големи, сложно устроени свлачища с дълбочина на основната хлъзгателна повърхнина до 50 - 60 m и с площ няколко десетки декара. Склоновете, където те са проявени се намират в състояние близко до граничното равновесие. При това за активизиране на свлачищния процес са достатъчни малки по размер допълнителни дестабилизиращи фактори — абразия, ерозия, интензивни валежи или снеготопене, сеизмично и техногенно въздействие. На фона на бавното движение по най-дълбоко разположената хлъзгателна повърхнина се проявяват съвременни активизации на горни етажи в телата на съществуващите стари свлачища. Рядко се достига до съвременно активизиране, достигащо до основната свлачищна повърхнина или зона. Като правило последствията от свлачищата от третата група са най-тежки и противодействието — най-трудно, скъпо и не всякога с гарантиран успех. Сериозни проблеми през последните 20 години създава свлачището от тази група в района на с. Горни Цибър.

➤ Процеси с непрекъснато действие, представени от **ерозия**;

Странична линейна речна ерозия се проявява главно при реки с постоянен воден отток и е най-ясно изразена по високия бряг на р. Дунав. Степента на преобразуване на брега се обуславя от податливостта на размиване на несвързаните, свързаните глинести и на изветрелите и напукани полускални типове.

С намалена ерозионна устойчивост са бреговете, в чиято основа лежат глинести плиоценски седименти, покрити с дебели лъсови наслаги. Този вид бряг се разкрива в участъка Долни Цибър — Козлодуй.

Ерозионните процеси, протичащи по високия Дунавски бряг, са в пряка връзка с развитието на свлачища. От една страна, ерозията е причина за възникване на тези явления, от друга — при поява на свлачища се засилва ефекта от дейността на реката, която започва да изнася вече свлечените материали.

➤ Процеси с непрекъснато действие, водещи до внезапни явления, представени от **пропадане на лъос**.

Лъсовите почви се отличават рязко от другите кватернерни глинести седименти със своята недоуплътненост и структурна неустойчивост. Такива са почвите южно от ПР. Дебелината на лъсовите отложения е от 40 - 50 m.

Песъчливият лъос като самостоятелна разновидност изгражда тясна ивица (до 5 - 6 km) от лъосовия комплекс, разположена непосредствено зад десния бряг на р. Дунав от Лом до Свищов.

Пропадането е процес, който се осъществява след намокряне на пропадъчната зона, вследствие на което се предизвиква разрушаване на водонеустойчивите структурни връзки. Поради това най-силно засегнати от пропадане са застроените територии и районите с изградени напоителни системи, където овлажняването на лъосовия масив е неизбежен процес.

В Приложение № 3-1 (Карта № 4 и Карта № 5) са представени съответно карта на reliefa в обхвата на поддържан резерват „Ибиша“ и карта на геоложката основа.

1.10. ХИДРОЛОГИЯ И ХИДРОБИОЛОГИЯ

Територията на поддържан резерват „Ибиша“ е разположена на остров в течението на р. Дунав в Черноморската водосборна област, с административно управление от Басейнова дирекция за управление на водите Дунавски район, гр. Плевен.

1.10.1. Хидрология и хидрография

1.10.1.1. Основна хидроложка, хидрографска и хидробиологична характеристика, на водните ресурси, включваща: водни течения на територията на ПР; гъстота на речната мрежа по литературни данни. Фактори, влияещи на водния режим и динамиката на водните количества и средногодишен баланс на отделните водни течения и общо за ПР.

➤ Повърхностни води

Поддържан резерват „Ибиша“ е разположен в повърхностно водно тяло, което е силно модифицирано, категория река от поречие Дунав с име Дунав RWB01 и код BG1DU000R001.

Река Дунав е една от най-пълноводните и дълги реки в Европа. Нейното начало е в планината Шварцвалд в Германия. Оттам до вливането си в Черно море р. Дунав преминава през осем държави - Германия, Чехия, Австрия, Унгария, Югославия, България, Румъния и Украйна. Дължината на реката е около 2 880 km. Тя има гъсто развита и пълноводна речна мрежа - над 120 притоци, от които 34 са корабоплавателни. Общата ѝ водосборна площ възлиза на 817 000 km².

Приносът на Р. България за формирането на речния отток е около 3.0 %, а по замърсяване с различни вещества - около 3.5 %.

При високи води, максималната дълбочина на реката достига 23.0 - 24.0 m, а при

ниски води спада на 1.7 - 1.8 m. Средната ширина на р. Дунав е около 800 m. Минималното водно количество наблюдавано в българския участък на р. Дунав през последните 40 години е 1 410 m³/s при гр. Ново село, а максималното - 15170 m³/s при гр. Силистра.

За периода 1900 - 1985 г. броят на годините с ледови явления е 65, от които пълно замръзване е имало в 20 години. През периода 1900 - 1937 г. е имало пълно замръзване на реката през 13 години, в периода 1938 - 1970 г. - в 7 години, а след 1971 г. на практика не е регистрирано пълно замръзване, с изключение на едно денонощие през 1985 г. Подобни са оценките и за створове от р. Дунав, разположени в участъка до Силистра. Наблюдава се тенденция за намаляване на броя и продължителността на ледовите явления. Вероятни причини за това намаление са антропогенната дейност и глобалното затопляне.

Характерните дати за настъпване на пълно замръзване са както следва:

	най-ранна	най-късна
За пълно замръзване	01.01	06.02
За край на пълно замръзване:	12.01	09.03.

Средната продължителност на пълното замръзване достига до 26 денонощия, а максималната - до 55 денонощия.

Екологичната цел за повърхностно водно тяло с код BG1DU000R001 е „Предотвратяване влошаването на екологичния потенциал и постигане на добър до 2021 г. Предотвратяване влошаването на химичното състояние и постигане на добро до 2027 г.”. За водното тяло е въведено изключение от постигане на екологичните цели, поради значително антропогенно въздействие.

➤ **Подземни води**

Районът на поддържан резерват „Ибиша”, съгласно хидрогеоложкото райониране на страната, е разположен в Севернобългарския артезиански басейн, Ломски подрайон.

Фигура 1.10.1-1 Хидрогеоложко райониране на България

В района на ПР са разпространени различни по тип води.

Води в кватернерните образувания на междуречията

В долното течение пространствата между реките Цибрица, Огоста, Скът и Искър са покрити от лъсови наслаги, в основата на които почти повсеместно се намират старокватернерни чакълести материали, носители на подземни води. Използват се масово от населението чрез копани шахтови кладенци или чрез хоризонтални дренажи за локално водоснабдяване.

Води в Цибърската низина.

Низината се е оформила при устието на р. Цибрица. Дължината по брега на р. Дунав е 10 km, а най-широката част е 3 km. Площта ѝ е 20 km². Низината е разположена в централната част на Ломската депресия. В нейната основа лежат отложенията на Брусарската свита, които на места са размити и отнесени от реката, така че терасата в тези участъци лежи непосредствено върху понтския водоносен хоризонт. Последният частично се разтоварва в рамките и на Цибърската низина. Аналогично на останалите крайдунавски низини и тук терасата има двуслоен строеж. Долният чакълесто - песъчлив пласт е с дебелина 8 - 9 m. Филтрационните свойства са много добри $K = 120 \text{ m/d}$ и проводимост на пласта $T = 1300 \text{ m}^2/\text{d}$. Режимът и балансът на подземните води се определят от нивото на

р. Дунав и от работата на отводнителната система. При най-високи води филтрационният приток от реката към низината възлиза на $0.56 \text{ m}^3/\text{s}$. Естественят подземен отток на низината към р. Дунав при ниски води е изчислен на $0.2 \text{ m}^3/\text{s}$.

Грунтовите води в терасата са предимно хидрокарбонатно - калциеви и магнезиеви с минерализация от 0.5 до 1 g/l и са пригодни за напояване. Само в отделни участъци, главно поради повишено съдържание на натрий те се считат за удовлетворителни. Повишеното съдържание на натрий се обяснява с процесите на известно засоляване на почвите при плиткото ниво на подземните води.

Според класификацията на БДУВДР това са води от

- подземно водно тяло 1^{-ви} слой (неоген - кватернер) с код BG1G00000Qa1004
- подземно водно тяло 2^{-ри} слой (неоген) с код BG1G00000N2034

1.10.1.2. Карта на хидрографската мрежа, на която да се покажат, при наличие, и съществуващи хидротехнически съоръжения.

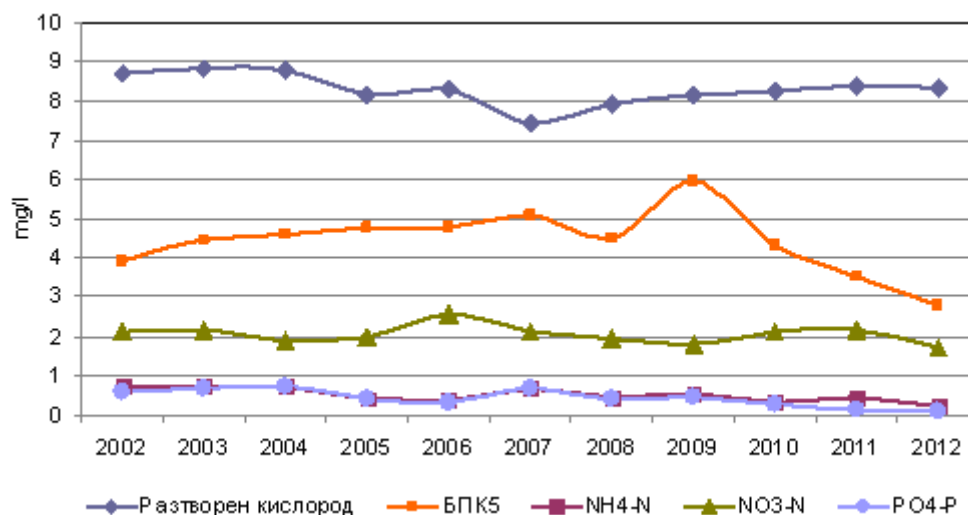
Хидрографската мрежа е представена на карта, дадена в **Приложение № 3-1 (Карта № 1)**. В границите на ПР няма съществуващи хидротехнически съоръжения.

1.10.1.3. Карта на геоложкия строеж и геолого-хидрогеоложки разрези в подходящ мащаб на района на ПР.

Картата е представена в **Приложение № 3-1 (Карта № 5)**.

1.10.2. Хидрохимия

Поддържан резерват „Ибиша“ попада на територията на *Дунавския район* за басейново управление. В района за басейново управление са разположени 202 пункта за мониторинг. Наблюдава се запазване на доброто качеството на водите по основните физико-химични показатели (индикатори). Изменението на концентрациите им за периода 2002 - 2012 г. е показано на **Фигура 1.10.2-1**.

Източник: ИАОС

Фиг.1.10.2-1 Изменение на концентрацията на основните физико-химични индикатори, на територията на Дунавски район за басейново управление

На следващата карта е представено качеството на повърхностните води по основните физико-химични индикатори за пунктовете, попадащи в Дунавския район за басейново управление на водите.

Източник: ИАОС

Фигура 1.10.2-2 Качество на повърхностните води по основните физико-химични индикатори

Кислородното съдържание във водите на р. Цибрица е добро. Постепенно намалява по дължина, но остава в рамките на I категория. Количеството на органичното съдържание в речните води не е високо. По показателя БПК₅ след гр. Вълчедръм до заустването водите са II категория. Съдържанието на нитратен азот (N-NO₃) е ниско, постепенно нараства по дължина, но остава в границите на I категория води. Съдържанието на нитритен азот (N-NO₂) се изменя по съвсем друг начин. До с.Клисурица водите са I категория, следва II категория до гр. Вълчедръм и оттам до заустването в р. Дунав - III категория. В участъка след с. Разград водите излизат над III категория. Аналогично надлъжно разпределение има съдържанието на амониев азот в речните води. В този случай малко по-дълъг е участъкът, където водите са I категория. След с. Долно Церовене до заустването, водите са II категория. Количеството на фосфати (PO₄) също нараства по дължина на реката. Схемата е по-различна: участъкът с води I категория е значително по-дълъг - до с. Якимово, оттам надолу до заустването, водите са II категория.

БДУВДР е изготвила План за управление на речните басейни в Дунавски район, съгласно изискването на чл. 155, ал. 1, т. 2 от Закона за водите и чл. 13 на Рамковата директива за водите. Съгласно ПУРБ, повърхностните води в района за басейново управление са разделени на водни тела, които са отделен и значителен елемент от дадено поречие.

В ПУРБ 2010 - 2015 г. в Дунавски район е направена оценка на състоянието на повърхностните и подземните водни тела, както следва:

➤ За повърхностните водни тела категория река, които не са модифицирани, е извършена оценка на екологичното състояние и химичното състояние. Като екологичното състояние се определя от компонентите: биотичен индекс – БИ, физико - химични показатели и специфични вещества. Химичното състояние (съдържание на приоритетни вещества, съгласно Директива 2008/105/ЕС, Приложение 1, Стандарти за качество на околната среда на приоритетни вещества и някои други замърсители, част А Стандарти за качество на околната среда). За силно модифицираните повърхностни водни тела категория река е оценен екологичния потенциал и химичното състояние.

➤ За подземните водни тела е извършена оценка на химичното състояние и количественото състояние.

Съгласно ПУРБ 2010 поддържан резерват „Ибиша“ попада в следните повърхностни и подземни водни тела и зони за тяхна защита:

- Повърхностни води

Име на водното тяло	Код на водното тяло	Екологично състояние/ потенциал	Химично състояние	Екологична цел
Дунав	BG1DU000R001	умерен	лошо	Предотвратяване влошаването на екологичния потенциал и постигане на добър до 2021 г. Предотвратяване влошаването на химичното състояние и постигане на добро до 2027 г.

- Подземни води

Подземни водни тела - име	Подземни водни тела - код	Химично състояние	Количествено състояние	Екологична цел
Порови води в Кватернера – Цибърска низина	BG1G0000QaI004	добро	добро	Запазване на доброто състояние на подземните води.

- Зони за защита на водите, съгласно чл. 119а, ал. 1 от Закона за водите

Вид на зоната за защита на водите	Код и/или име на зоната за защита на водите	Код на водното тяло, в което се намира зоната	Състояние на зоната за защита на водите
За защита на питейните води	BG1DGW0000QaI004	BG1G0000QaI004	добро
В която водите са чувствителни към биогенни елементи	Чувствителна зона	BG1DU000R001	Съгласно Заповед № РД-970/28.07.2003 г. на Министъра на околната среда и водите
	Нитратно уязвима	BG1DU000R001	Съгласно Заповед №

	зона		РД-930/25.10.2010 г. на Министъра на околната среда и водите
Защитени територии и зони, обявени за опазване на метообитания и биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване.	BG0000199	BG1DU000R001 за частта от водното тяло, което включва ПР.	Неприложимо
	BG0002007 – Остров Ибиша	BG1DU000R001 за частта от водното тяло, което включва ПР.	Неприложимо

За зоните за защита на питейните води специфичната екологична цел е: „Намаляване на необходимостта от пречистване на водите преди тяхното използване и осигуряване на проектното количество във водоземните съоръжения до 2015 г.“

За чувствителните зони специфичната екологична цел е: „Намаляване и/или предотвратяване на по-нататъшното замърсяване с биогенни елементи на повърхностните води в чувствителни зони до 2015 г.“

За нитратно уязвимата зона специфичната екологична цел е: „Намаляване и/или предотвратяване на по-нататъшното замърсяване с нитрати на повърхностните води от земеделски източници в застрашените и уязвимите зони до 2015 г.“

За защитените зони от „Натура 2000“ специфичната екологична цел е: „Осигуряване на устойчиво развитие на водните екосистеми и свързаните с тях сухоземни екосистеми в зоните до 2015 г.“

1.10.3. Хидробиология

Хидробиологичните изследвания и анализи са извършени съгласно утвърдените с Наредба № - 4 (ДВ. 22/2013) метрики и методи, ползвано е ръководството за биологичен анализ на Белкинова (ред., 2013). Прилагани са следните метрики: Общ брой таксони по Биотичен индекс; Трофичен индекс “РЕТІ”, адаптиран Биотичен индекс. Обхватът за

различните стойности е за „крайбрежни езера и блатата“ (тип L-5 от екорегиян № 12 „Понтийска провинция“).

1.10.3.1. Общ брой таксони по Биотичен индекс

Според критериите на Биотичен индекс в блатото, разположено в границата на ПР „Ибиша“, са установени общо 11 таксона. Екологичното състояние, оценено според този подход се определя на „добро“.

1.10.3.2. Индекс RETI

Трофичният индекс RETI - RETI, използван в неговата част за долни течения на реки, успешно се използва у нас и за оценка на екологичното състояние на стоящи водоеми. Индексът е чувствителен не само към антропогенно замърсяване, но към други форми на стрес като промяна в хидрологичния режим и хидроморфологията на водоемите. Приложен за блатото в ПР „Ибиша“, индексът има стойност $RETI=0,56$, което отговаря на „добро“ екологично състояние. Имайки предвид временния характер на този водоем (по време на теренната експедиция през юли 2014 г. водоемът бе пресъхнал), тази стойност вероятно е максимална.

1.10.3.3. Биотичен индекс

Екологичното състояние, оценено по Биотичен индекс отговаря на „умерено“ ($BI = 2,5$) и се приема за очаквано, нормално за заблатен водоем с неголяма дълбочина (0,1 – 0,5 m) и висока температура на водата (съотв. малко разтворен кислород), осигуряващ съществуването на твърде специфичен комплекс от водни безгръбначни организми.

1.10.3.4. Обобщена хидробиологична оценка

Обобщеното екологично състояние (Таблица 1.10.3-1) на блатото от ПР „Ибиша“ се приема за „добро“ до „умерено“. Това вероятно е максималното екологично състояние, което може да има заблатен водоем от този тип.

Таблица 1.10.3-1 Обобщена хидробиологична оценка на екологичното състояние на водите от ПР „Ибиша“

Пункт / Индекс	TTN	RETI	BI
блато в о-в Цибър	11	0,56	2,5

Легенда: зелено – добро състояние; жълто – умерено екологично състояние.

1.11. ПОЧВИ

1.11.1. Разпространение и характеристика на почвите

1.11.1.1. Определение, генезис и разпространение на основните типове и видове почви

В района на поддържан резерват „Ибиша“ са разпространени алувиални и блатни почви. Проучването на алувиалните почви в страната показва относително еднообразие в техните свойства, поради сходство във факторите на почвообразуване (Почвите в България”, 1960). Това се отнася в много голяма степен за малка територия като тази на Цибришката низина.

Алувиалните почви са образувани върху наноси от река Дунав и река Цибрица при различно ниво на подпочвените води. Генезисът им е свързан с два процеса. Първият е флувиално - акумулативен и представлява периодично отлагане на различни по мощност наноси от река Дунав. Вторият е почвообразователен процес. Близките подпочвени води (0.6-3.0 m) създават условия за развитие на ливадна растителност и за протичане на ливаден почвообразователен процес. Характерно е периодично заливане и отлагане на нови наноси, което води до прекъсвания на този процес. За някои от почвените различия в Цибришката низина се счита, че са развити върху пясъци, които в миналото са пренесени от ветровете.

Генезисът на блатните почви е свързан с излишно овлажняване, чийто произход се определя от плитки подпочвени води и от застояване на повърхностни води. Причината за излизането на подпочвените води на повърхността е подпорното влияние на р. Дунав.

1.11.1.2. Характеристика на почвените различия

В зависимост от мощността и механичния състав **алувиалните почви** се разделят на следните почвени различия:

- алувиални почви слабо мощни, песъчливи;
- алувиално - ливадни почви мощни, в това число средно и тежко песъчливо - глинести и леко глинести;
- алувиално - ливадни почви мощни, слабо заблатени, леко глинести;
- алувиално - ливадни почви средно заблатени, леко глинести и глинести.

Мощните алувиални почви имат най-широко разпространение. Профилът им превишава 150 cm и се състои от пластове, които отразяват периодичността на алувиалните отложения. На повърхността под влияние на ливаден почвообразователен процес е формиран хумусен хоризонт с мощност около 20 cm - 25 cm. Почвеният материал в него е светъл, много рохкав, песъчлив, безструктурен, шупва слабо от солна киселина. Количеството на хумуса е много ниско – под 2 %, като само при слабо глинестите почви хумусът достига до 2.5 %. Реакцията е слабо алкална – рН във воден извлек е 7.2 - 7.6. При средно песъчливо-глинестите различия количеството на глината е в

границите на 31 % - 48 %, при тежко пясъчливо-глинестите – 47 % - 57 % и при леко глинестите – 70 % - 78 %.

При алувиалните слабо мощни почви механичният състав е пясъчлив. Количеството на глината е 2 %-5 %. Тяхната реакция също е слабо алкална - рН 7.5 - 7.6. Бедни са на хумус. В повърхностния почвен слой той е около 0.5 %.

В слабо заблатените алувиални почви съдържанието на глина достига 62 % - 64 %, а при средно заблатените – 72 % - 77 %.

Типично за алувиалните почви е силното вариране на стойностите на механичния състав и на органичното вещество не само във вертикална, но и в хоризонтална посока. В съответствие с това и количеството на общия азот също варира много силно. Минералният състав на наносните материали е носител на слюди, което осигурява добър запас на калий. Независимо от общото количество на фосфора в почвата, алкалната реакция ограничава количеството на усвоимия за растенията фосфор.

Алувиалните почви имат благоприятни физични свойства. Тяхната влагемност е висока – ППВ (пределна полска влагемност), достига 77 % - 86 % (% от порьозността). Съдържанието на здраво свързана вода е ниско, което създава значителни запаси на усвоима за растенията вода. Аерацията също е добра. Установено е, че при насищане на почвата до състояние на ППВ в нея 27 % - 44 % от обема на порите остават заети с въздух. Водопропускливостта на профила е висока, поради отсъствието на уплътняване и благоприятния механичен състав.

Лесорастителният ефект на алувиалните почви от територията в района на ПР се оценява като висок. Почвите са средно богати, до богати, а насажденията са високобонитетни.

Блатните почви се срещат в пониженията на релефа, където има условия за образуване на блатата. През сухите периоди на годината блатата пресъхват, като с вода остават само тези, чието дъно е разположено под нивото на водите на р. Дунав

При тези почви ливадно блатната растителност е предпоставка за акумулиране на по-голямо количество хумус, сравнено с алувиалните почви, което достига до 4 %. Механичният състав е глинест и определя редица различия между тях и във водно - физичните им свойства. Присъствието на набъбващи глини е свързано със силно намаляване на обема на почвата в сухите периоди – 30 % - 37 %. Във влажните периоди на годината, поради силното набъбване, почвата има по-ниска обемна плътност и в състояние на ППВ общата порьозност на почвата се покачва до 52 % - 60 %. Характерна за

тези почви е и способността им да задържат големи количества недостъпна за растенията вода. Максималната молекулярна влагемност може да достигне до 20 % - 23 %. Независимо от това, поради голямата влагемност на почвата, при навлажняване се формира висок запас и на усвоима влага. Специфична особеност е и високата водопропускливост, която е резултат от наличието на ходове от изгнили корени на блатната растителност, което подобрява растежната среда.

1.11.2. Почвени процеси

1.11.2.1. Ерозионни процеси

Територията на остров Ибиша е подложена на площна и линейна ерозия под влиянието на водите на река Дунав. Заедно с това протича и обратният процес на отлагане на речни наноси.

1.11.2.2. Противоерозионни съоръжения

Естествената и изкуствено създадена растителност допринася за укрепване на бреговете, заедно с което предпазва почвата и от ерозия. В района на ПР няма противоерозионни съоръжения.

1.11.2.3. Карта на почвите

В Приложение № 3-1 (Карта № 6) е представена почвена карта.

БИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.12. ЕКОСИСТЕМИ И БИОТОПИ

1.12.1. Обща характеристика на биотопите на видово и екосистемно равнище

При разработването на ПУ на поддържан резерват „Ибиша“ се възприема диференцирано съдържание на понятията „екосистема“ и „биотоп“. Екосистема е съвкупността от съобщества на различни групи организми (растения, животни и гъби) развиващи се на относително еднородна територия, взаимодействащи помежду си и с абиотичната среда, при което се осъществява определен поток на енергия и кръговрат на веществата. Екосистемата се разглежда и като „динамичен комплекс от растителни, животински и микроорганизмови съобщества и тяхната нежива околна среда, които си взаимодействат като функционална единица със специфични взаимосвързани процеси и специфичен общ облик“ (ЗБР) .

Понятието „биотоп“ са възприема като идентично на понятието „местообитание“. Биотопът (местообитанието) е пространствено и функционално място (екологична ниша) в екосистемата, което заемат (обитават) популации на видове и съобщества на различни групи организми, т.е. биотопът представлява тяхното местообитание. Природно местообитание е „естествени или близки до естествените сухоземни или акваториални области, характеризиращи се с характерни географски, абиотични и биотични особености, придаващи им специфичен облик“ (ЗБР). Местообитание на вид е районът, определен от специфични абиотични и биотични фактори, в който този вид се намира постоянно или временно в някой от етапите на своя жизнен цикъл.

В съответствие с възприетото съдържание на понятията „екосистема“ и „местообитание“, диференциацията на територията на поддържан резерват „Ибиша“ по типове екосистеми е направено въз основа на съществуващите закономерности в разпределение на растителността в зависимост от годишния цикъл на заливанията и свързаните с хидротермичния и хранителен режим на местообитанията групи растения, животни и гъби. Като диагностични признаци на екосистемите са възприети определените синтаксони по доминантния и флористичния подход за класификация на растителността. От доминантния подход се използва синтаксон *група асоциации*. От флористичния подход за класификация на растителността се използват синтаксоните, които са свързани с природните местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР.

За биотопи (местообитания) на популациите на видовете и съобществата на различни групи организми са възприети естествените природни местообитания от

Приложение 1 на ЗБР и вторично преобразуваните местообитания в антропогенно формираните производни екосистеми.

В зависимост от разположението спрямо средното ниво на р. Дунав, продължителността на заливанията в годишния цикъл и съответстващата им потенциална растителност, биотопите са обединени в следните групи:

1. *Влажни крайречни тревни биотопи, разположени под средното ниво на р. Дунав (с продължителност на заливанията над 6 месеца)*
2. *Влажни върбови биотопи, разположени от 0 до + 1 m спрямо средното ниво на р. Дунав (с продължителност на заливанията 4 - 6 месеца)*
3. *Влажни върбово - тополови биотопи, разположени от + 1 до + 2 m спрямо средното ниво на р. Дунав (с продължителност на заливанията 2 - 4 месеца)*
4. *Свежи до влажни тополови биотопи, разположени от + 2 до + 3 m спрямо средното ниво на р. Дунав (с продължителност на заливанията 1 - 2 месеца)*
5. *Свежи дренирани тополови биотопи, разположени над + 3 m спрямо средното ниво на р. Дунав (с продължителност на заливанията до 1 месец)*
6. *Свежи отводнени тополово - брястови биотопи без заливания, но с инфилтрирани води.*

1.12.1.1. Класификация на съвременните екосистеми

При възприетия методичен подход, в зависимост от произхода на насажденията и насоките на сукцесионните изменения, обособените екосистеми се разделят на две групи: първични и производни (вторични).

Първични горски екосистеми

Към първичните горски екосистеми се отнасят горските съобщества с преобладаване на върби, които са разположени в тесни ивици покрай брега на р. Дунав. В зависимост от фазата на протичащата сукцесия в тези екосистеми участват различни сериални съобщества. В началните фази на сукцесията, растителните съобщества се характеризират с незначително флористично разнообразие, като основни едификатори са *Salix purpurea* и *Salix triandra*. Във фазите на относителна стабилност на естествените заливни горски екосистеми в едификаторния дървесен етаж на растителните съобщества в различни количествени съотношения участват видовете *Salix alba*, *Salix fragilis*, *Populus alba*, *Ulmus laevis*, *Fraxinus oxycarpa* и др. Във формираните храстови и тревни етажи се наблюдава значително флористично разнообразие. В отделни микрогрупировки доминират лиани. Коренните горски екосистеми с преобладаване на върби са свързани с

местообитание 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) - подтип *Salicion albae*.

Производни (вторични) горски екосистеми

Производните горски екосистеми са формирани след създаване на горски култури от хибридни тополи, като в ПР е използвана предимно *Populus regenerata*. При протичащите сукцесии, в създадените горски култури са формирани множество сериални съобщества, в които участват и видове от първичните съобщества. Потенциално природно местообитание и на вторичните горски екосистеми подобно на първичните екосистеми е 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) - подтип *Salicion albae*.

Производни храстови екосистеми

Производните храстови екосистеми са образувани при деградация и сукцесии на първичните и вторичните горски екосистеми. В сериалните съобщества, които са разпръснати мозаечно на цялата територия на ПР доминира инвазивния американски вид *Amorpha fruticosa* и местният агресивен вид *Rubus caesius* var. *aquaticus*.

Първични тревни екосистеми

В зависимост от съществуващата ежегодна динамика в състоянието на субстрата и развиващата се на него растителност, в тревните екосистеми протичат сукцесионни изменения в различни направления. Въз основа на относителната устойчивост на абиотичните и биотични компоненти, тревните екосистеми се разделят на две групи – първични и производни.

Към първичните тревни екосистеми се отнасят формираните полурудерални съобщества по заливните крайбрежни територии на ПР. Ежегодно проявяващата се динамика на тези екосистеми е свързана както с промени в субстрата при отлагането на нови пясъчни и тинести материали, така и с формираните растителни съобщества с различна плътност и флористичен състав. Първичните тревни екосистеми в заливните крайбрежни територии са свързани с потенциално природно местообитание 3270 Реки с кални брегове с *Chenopodion rubri* и *Bidention p.p.*

Към производните тревни екосистеми се отнасят формираните сериални растителни съобщества на затоните и на тинестите и пясъчливи брегове. Производните тревни екосистеми са свързани с потенциално природно местообитание 3130 Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от типа *Isoeto-Nanojuncetea*.

1.12.1.2. Обща класификация на биотопите на застрашените, редките, реликтните и ендемичните видове

В съответствие с възприетото съдържание на понятията биотоп и местообитание на вид, общата класификация на биотопите на потенциални находища на консервационно значими видове се свързва с разработената обща класификация на екосистемите в ПР и установените взаимовръзки с природните местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР.

Възприета е следната класификация на биотопите на евентуални потенциални находища на застрашени, редки, реликтни и ендемични видове Лихенизирани гъби, Макромицети, Висши растения, Лечебни растения:

91E0 Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) - подтип *Salicion albae*.*

*3270 Реки с кални брегове с *Chenopodion rubri* и *Bidention p.p.**

*3130 Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от типа *Isoetes-Nanojuncetea*.*

Като типове местообитания за гръбначните животни, територията на ПР се категоризира по следния начин:

1) *Открити терени и покрайнини на гори* – заемат малка площ от територията, но имат висок потенциал за видово разнообразие, както за земноводни и влечуги, така и за останалата сухоземна гръбначна фауна;

2) *Водни течения* – заемат малка площ от територията, но имат висок потенциал за видово разнообразие на безгръбначни животни и на земноводни и влечуги;

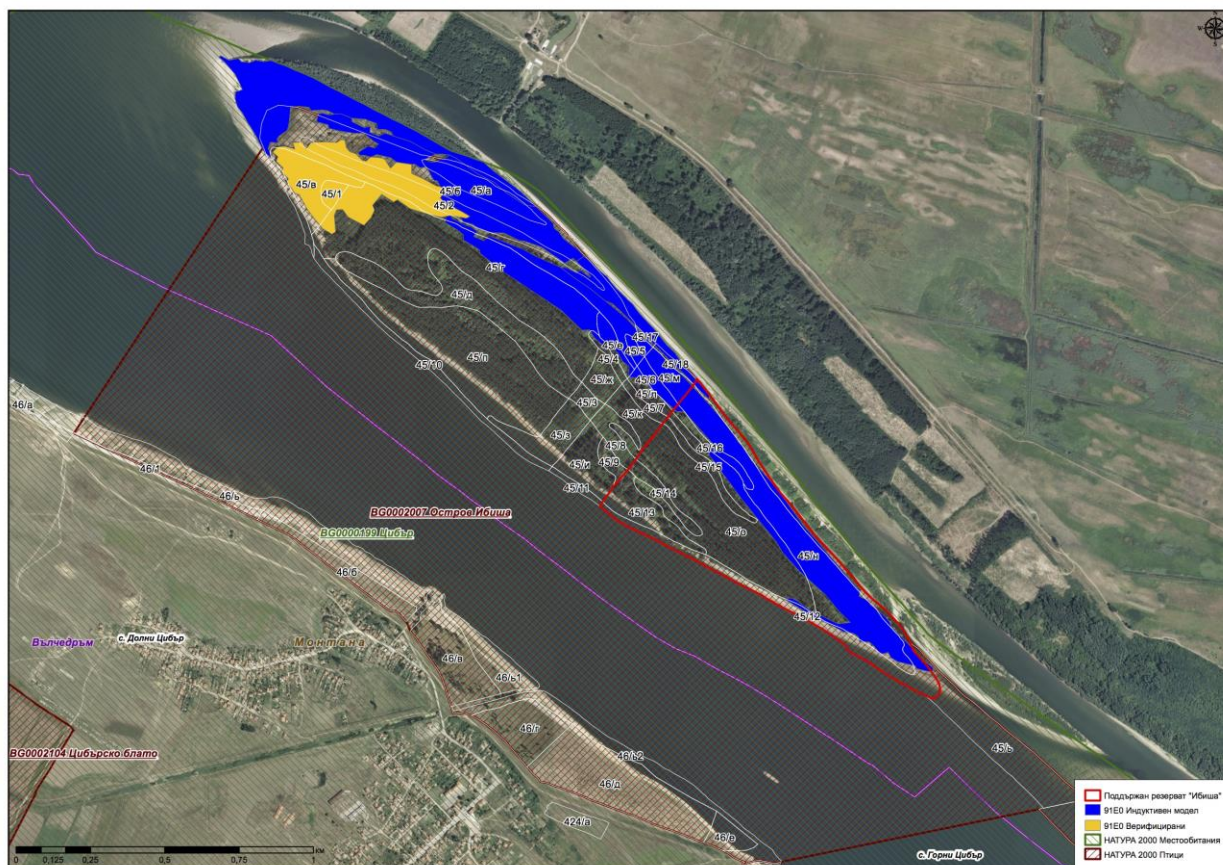
3) *Гори* – заемат по-голямата част от територията на ПР, но имат много нисък потенциал за видово разнообразие както за земноводни и влечуги, така и за останалата сухоземна гръбначна фауна (това се отнася в най-голяма степен за смърчовите гори и в най-малка за широколистните).

1.12.1.3. Картиране и определяне на природозащитно състояние на Природни местообитания и видове

При изпълнение на проекта „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза 1“ в 33 BG 0000199 „Цибър“, която изцяло включва територията на поддържан резерват „Ибиша“, в дедуктивния модел на територията на ПР са посочени потенциални находища на местообитание *91E0**

Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) - подтип *Salicion albae* включено в Приложение 1 на ЗБР.

Въз основа на теренните проучвания и направената верификация в индуктивния модел, това местообитание не е потвърдено, а е верифицирано за един участък от западната част на острова.

Фигура 1.12.1-1 Местообитание 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) - подтип *Salicion albae* в западната част на острова

Въз основа на резултатите от проведеното през 2014 г. проучване, на територия на ПР е очертана територия, която е заета от сериални съобщества, свързани с вторична сукцесия на растителността на потенциално местообитание 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) - подтип *Salicion albae*.

Сериалните съобщества по крайбрежните участъци и на затоните са свързани с потенциално местообитание 3270 Реки с кални брегове с *Chenopodium rubri* и *Bidentation p.p.* и 3130 Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от типа *Isoeto-Nanojuncetea*.

Природозащитен статут на типовете природни местообитания

Тип местообитание	Природозащитен статут	Категория
91E0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) - подтип <i>Salicion albae</i>	ЗБР, БК, ДХ	Застрашено (EN)
3270 Реки с кални брегове с <i>Chenopodion rubri</i> и <i>Bidention p.p.</i>	ЗБР, БК, ДХ	Застрашено (EN)
3130 Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от типа <i>Isoeto-Nanojuncetea</i>	ЗБР, БК, ДХ	Застрашено (EN)

В Приложение № 3-1 (Карта № 8) е представена карта на природните местообитания в обхвата на поддържан резерват „Ибиша“.

Безгръбначни животни

Няма картирани целеви видове безгръбначни животни и бозайници по проекта „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I”

Земноводни и влечуги

Според данните от проекта „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I” в територията на ПР попадат потенциални местообитания на три от целевите видове – дунавски гребенест тритон (*Triturus dobrogicus*), бумка (*Bombina bombina*) и обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*). Пригодните местообитания заемат цялата територия на ПР, но конкретни находища в рамките на работата по проекта не са установени.

Птици - Няма картирани целеви видове птици по проекта Натура 2000.

Бозайници - Няма картирани целеви видове бозайници по проекта.

1.12.1.4. Литературен преглед на проучвания на видове и екосистеми в резерватната територия

В специализираната литература не са установени публикации за проведени проучвания на растителни видове и екосистеми на територията на ПР. Екосистемите и местообитанията на територията на ПР са били обект на проучване при обявяване на ЗЗ ВГ 0000199 „Цибър“ (2007 г.) и при изпълнението на проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове – фаза 1“ (2011-2012

г). Обща информация за растителността на ПР се съдържа в монографията на Бондев (1991) „Растителността на България. Карта в М 1:600 000 с обяснителен текст“ и публикацията на Н. Стоянов, 1948 „Растителността на дунавските ни острови и стопанското ѝ използване. С. БАН, 187 с.“ По отношение на флората провежданите проучвания са в рамките на флористичен район Дунавска равнина. Изследването на лихенизираните и лихениколните гъби в България датира от повече от един век (Казанджиев 1900). За тях е публикувана специализирана флора (Попниколов, Железова 1964), а през последните години е издаден каталог на всички публикувани лихенизирани и лихениколни гъби на страната (Mayrhofer et al. 2003). Според достъпната литература, досега няма целенасочено специализирано изследване на лишките в поддържан резерват „Ибиша“.

Представителите на лихенизираните гъби у нас не са включени в списъците на защитени от ЗБР растения, в Червен списък и в Червената книга на Р България (Пеев, 2011). Единственото предложение за обявяване на защитени видове лишки е публикувано от Драганов, Стойнева (1994). Съществуват известни данни за флората на някои дунавски острови (Стоянов, 1948г.) и остров Люляка (Димитров и Косев, 1987г.). Данни за поддържан резерват „Ибиша“ се дават от Цонев (2006). Няма проучвания и данни за богатството на лечебните растения в поддържан резерват „Ибиша“.

Конкретни литературни данни за сухоземните безгръбначни животни, земноводни и влечуги от територията на ПР и близките околности няма.

Изследванията на водните безгръбначни от река Дунав в българския сектор водят своето начало от 1952 г. Обобщение за дългогодишните изследвания върху видовия състав извършва Русев (1978). Авторът посочва, че за нашия участък са известни общо 275 таксона в самата река и 94 в каналите, ръкавите и блатата около Дунав. С най-много видове са сем. *Chironomidae* (47); клас *Gastropoda* (35); клас *Oligochaeta* (31); *Amphipoda* (25); *Ephemeroptera* (24) и други. Уточнява се, че видовете с най-голямо значение за реката (за продуктивността) са тези от разред *Amphipoda* и клас *Mollusca*. Съвременните изследвания на река Дунав и крайдунавските блата показват драстичните промени, настъпили в последните десетилетия. Докато в миналото консервационно значими видове като ивичестия теодоксус (*Theodoxus transversalis*) и бисерната мида (*Unio crassus*), са били едни от най-масовите и многочислени, в момента те и други видове са изместени от нови, предимно инвазивни видове (Evtimova et al., 2014). Някои от тези инвазивни видове

са установени в река Дунав през последното десетилетие и имат значително висока численост и биомаса (Hubenov et al. 2013).

Бисерната мида (*U. crassus*) е рядък вид, който се открива на някои места в река Дунав (Evtimova et al., 2014), като при с. Долни Цибър е установена една от най-плътните популации (22). Медицинската пиявица (*Hirudo verbana*), се среща изключително рядко у нас и за нея почти липсват данни за откриването ѝ през последните години. В настоящия ПУ е представено коректното видово име (*H. verbana*), но е използван консервационния статут за *Hirudo medicinalis*.

За орнитофауната на ПР „Ибиша“ има няколко публикации (Антонов, 1995, Боев, 1984; 1985, 1986, 1992). Описание на ПР и конкретни данни за гнездовата му орнитофауна са представени в научната статия на Боев (1986), озаглавена „Die Insel Zibar – ein perspektivreiches Reservat der Donau“. В нея се съобщават данни за 65 птици, регистрирани в ПР, както и за някои други видове гръбначни животни.

Ценни данни за птиците на ПР „Ибиша“ се съдържат и в УТМ квадрат GP05 от Атласа на гнездящите птици в България (Янков, 2007) и в ЧК на България (Големански, ред., под печат). Данни за миграцията на птиците през ПР „Ибиша“ се съдържат в публикация на Мичев и др. (2008). В нея територията на ПР и неговите околности се причисляват към миграционния район „Via Balcanica“.

Данни за среднозимната численост на водолюбивите птици в и около ПР „Ибиша“ се съдържат в публикация на Michev & Profirov (2003) (**Приложение № 2, Списък № 15**). В нея територията на ПР и неговите околности се причисляват към района на Дунавското крайбрежие и отсечките Тимок - Д. Цибър и Д. Цибър - Сомовит. Конкретни предишни изследвания на прилепната фауна в поддържан резерват „Ибиша“ и ЗМ „Остров Цибър“ липсват.

Единствени сведения, отнасящи се частично за бозайната фауна дава Боев (1984), който описва, че на остров Цибър се срещат от гризачите, особено често - воден плъх, като са намирани и следи от сърна. Местното население е ловувало лисици, диви прасета, сърни и елени.

1.12.1.5. Оценка на съвременното състояние на екосистемите и промените, настъпили в исторически план

Анализът на съвременното състояние на екосистемите, свързано с техния състав, структура и устойчивост, дава основание да се направят следните обобщени оценки:

1. Съвременното състояние на първичните горски екосистеми с преобладаване на върби се оценява като частично нестабилно (неблагоприятно - незадоволително). Основание за тази оценка са вторично залесените участъци с *Populus regenerata*, при което участието на хибридните тополи в дървесния етаж на отделни растителни групировки надхвърля 20 %. Повсеместното развитие в подлеса на агресивния американски вид *Amorpha fruticosa* и на агресивния местен вид *Rubus caesius var. aquaticus* също предизвикват деградивни тенденции в развитието на екосистемите. По показателите: средна възраст на дървостоя – над 60 г. и количество на мъртвата дървесина – над 8 %, може да се прогнозира и стабилизиращи тенденции в развитието на екосистемите.

2. Съвременното състояние на производните и вторични горски екосистеми, формирани след създаване на горски култури от хибридни тополи, се оценява като нестабилно. При протеклите сукцесии в създадените горски култури са формирани множество сериални съобщества, в които участват и видове от първичните съобщества. Независимо, че потенциално природно местообитание и на вторичните горски екосистеми, подобно на първичните екосистеми е 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* - подтип *Salicion albae*, съвременното природозащитно състояние на местообитанието се оценява като неблагоприятно - незадоволително.

3. Съвременното състояние на производните храстови екосистеми с доминиране на *Amorpha fruticosa* и *Rubus caesius var. aquaticus*, се оценява, като нестабилно, като при протичащите сукцесии на обособените групировки с различни размери може да се прогнозира по-силно изразена деградация на потенциалното местообитание 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* - подтип *Salicion albae*.

4. Съвременното състояние на първичните тревни екосистеми на формираните полурудерални съобщества по заливаните крайбрежни територии на ПР се оценява като относително нестабилно. Те са свързани с природно местообитание 3270 Реки с кални брегове с *Chenopodium rubri* и *Bidention p.p. vegetation*. Ежегодно проявяващата се динамика на тези екосистеми е свързана както с промени в субстрата при отлагането на нови пясъчни и тинести материали, така и с формираните растителни съобщества с различна плътност и флористичен състав. Оценката за неблагоприятното - незадоволително състояние се свързва с развитие на инвазивни видове и на храстови и дървесни видове с различно обилие.

5. Съвременното състояние на тревни екосистеми, формирани на затоните се оценява като относително стабилно. През голяма част от годишния цикъл затоните са заети с вода, като през летните месеци водата се оттегля и се формира летния аспект на растителните съобщества. Производните тревни екосистеми в затоните са свързани с природно местообитание *3130 Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от типа Isoeto-Nanojuncetea*.

1.13. РАСТИТЕЛНОСТ

1.13.1. Класификация на растителността.

При проведено проучване на растителността през 2014 г. са приложени физиономичен и флористичен подход за класификация, в резултат на което са обособени различен брой синтаксони.

Системата от синтаксономични категории при физиономичния подход за класификация, включва: тип растителност, клас формации и формация. Основните диагностични признаци на синтаксоните от различни равнища са структура на съобществата, жизнена форма на преобладаващите видове и условията на местообитанията. Основна синтаксономична категория при този подход е *клас формации*.

При физиономичен подход за класификация, в съвременната растителност се разграничават фрагменти от следните физиономични категории:

Дървесен тип горска растителност - *Lignosa*

Клас формации *Листопадни гори Aestilignosa*

Група формации *Лятнозелени хигрофитни широколистни гори*

Храстов тип растителност – *Fruticeta*

Клас *Листопадни храстови формации Aestifruticeta*

Група формации *Лятнозелени широколистни храсталаци в умерените ширини*

Тревен тип растителност *Herbosa*

Клас *Тревисти лятнозелени хигрофилни и мезофилни формации Hygroherbosa и Mesoherbosa*

При флористичния подход за класификация, в зависимост от установените диагностични видове, фитоценозите се отнасят към синтаксони от следните синтаксономични категории: клас, разред, съюз и асоциация. Растителните съобщества с неустановен ранг се посочват като безрангова категория „Съобщество от..“ (Community of..). По флористичния подход за класификация, установените растителни съобщества в ПР са включени в следната йерархична синтаксономична система:

Клас *Salicetea purpurea* Moor 1958

Разред *Salicetalia purpurea* Moor 1958

Съюз *Salicion albae* Soo 1930

Асоц. *Salici-Populetum* Tuxen 1931

Асоц. *Amorpho-Salicetum albae* Tzonev 2009

Съюз *Salicion triandrae* Th. Muller et Gors 1958

Community of Salix triandra and Salix purpurea

Клас *Bidentetea tripartitae* Tx. et al. ex von Rochow 1951

Разред *Bidentetalia tripartitae* Br.-Bl. et Tx ex Klika & Hadac 1944

Съюз *Bidention tripartitae* Nordh. 1940

Съюз *Chenopodion rubri*

Клас *Isoeto-Nanojuncetea* Br.-Bl. et Tx. ex Westh. et al. 1946

Съюз *Nanocyperion flavescens*

Преобладаваща част от горските и храстови съобщества в ПР се отнасят към съюз *Salicion albae*. В тази класификационна единица са включени както първични, така и производни горски и храсталачни съобщества. Първичните, относително запазени горски съобщества с преобладаване на *Salix alba*, *Populus nigra* и *Ulmus laevis* се отнасят към асоциацията *Salici-Populetum* (Tuxen 1931) Mejler–Drers 1936. В приземните етажи на съобществата от тази асоциация като доминанти най-често се срещат *Clematis vitalba*, *Humulus lupulus*, *Vitis sylvestris*, *Rubus caesius* var. *aquaticus*, *Lythrum salicaria*, *Solanum dulcamara*. В отделни микрогрупировки в подлеса значително е участието и на инвазивния вид *Amorpha fruticosa*.

Производните и частично деградирали съобщества със значително участие на *Amorpha fruticosa*, като подлесен елемент, се отнасят към асоциацията *Amorpho-Salicetum albae*. В дървостоя на създадените горски култури преобладава *Populus regenerata*, като в отделни микрогрупировки значително е участието на *Salix alba*, *Salix fragilis*, *Populus alba*, *Fraxinus oxycarpa*, *Ulmus laevis*. В подлеса основни доминанти са *Amorpha fruticosa* и *Rubus caesius* var. *aquaticus*.

Към съюз *Salicion triandrae* се отнасят храсталачни съобщества с преобладаване на *Salix triandra* и *Salix purpurea*, разположени в тесни ивици край брега.

Полурудералната растителност на съюз *Bidention tripartitae* се образува върху периодично заливани богати на хранителни вещества тинести почви в крайбрежните територии. Във формираните първични растителни групировки в различни количествени

съотношения участват видовете *Chenopodium glaucum*, *Bidens frondosa*, *Bidens tripartitus*, *Persicaria. hydropiper*, *Portulaca oleracea*, *Echinochloa crus-gali*, *Plantago major*, *Ranunculus scleratus*, *Rumex dentans*, *Xanthium strumarium* и др. За изясняване на синтаксономията на клас *Bidentetea tripartitae* е необходимо да се предвидят сезонни проучвания в продължение на няколко години.

Микрогруппировки от едногодишни хигрофити от съюз *Nanocyperion flavescens* към клас *Isoeto-Nanojuncetea* се развиват на алувиални наноси в затоните и на тинестите и пясъчливи субстрати край бреговете.

1.13.1.2. Карта на растителността

Тъй като растителната покривка в ПР „Ибиша“ се характеризира с непрекъснатост (растителен континум) и няма ясно очертани граници между съседно разположените растителни съобщества и синтаксони от различни синтаксономични равнища, при картирането на растителността са възприети комбинации от синтаксони с относително ясно очертани граници. Въз основа на разработените класификации на растителността и съществуващите възможности за очертаване на контурите на класификационните единици на карта с мащаб 1: 10 000 е приета следната легенда:

1. Комбинации на асоциациите *Salici-Populetum X Amorpho-Salicetum albae*
2. Комбинации на съюзите *Bidentetea tripartitae X Nanocyperion flavescens*
3. Съобщества с преобладаване на *Populus regenerate*

Карта на растителността е представена в **Приложение № 3-1 (Карта № 7)**

1.13.2. Характеристика на горскодървесна растителност

1.13.2.1. Анализ на наличната към момента информация и исторически преглед за управлението и ползването на горите в ПР и предходни управленски действия

Направен е хронологичен преглед на историята и досегашните устройства от обявяването на ПР, като за последното устройство са отразени номерата на отделите, ползвана картна основа, методи за определяне на запаса и др. особености (**Приложение № 4**).

В **Приложение № 4** са представени и таксационни данни на горско - дървесната растителност (по дървесни видове) – биомаса на живи и мъртви дървета, височина, дебелина, възраст, склопеност и др., както и данни за съществуващи карти и схеми.

В **Приложение № 4** е направен и преглед на проведените горскостопански мероприятия и съществуващи публикации и научни разработки за проучваната територия.

1.13.2.2. Събиране и обработка на данни

Събирането на данни е извършено на цялата територия на ПР „Ибиша“. Върху картите на ПР са отразени границите на всички територии, представляващи гори по смисъла на Закона за горите, независимо от това дали са отбелязани в кадастралната карта или КВС, незалесените горски площи, отразени в КВС като „горски територии“ и неотразени досега в горските карти (актуалното състояние на територията).

Картите са представени в **Приложение № 3-1 (Карта № 2 и Карта № 9)**.

1.13.2.3. Теренни проучвания

На територията на ПР са извършени проучвания за здравословното състояние на горскодървесната растителност (фитосанитарно обследване). За лесопатологично обследване и оценка на здравословното състояние на дърветата и насажденията е ползвана Наредба № 12 от 16.12.2011 ДВ, бр. 2/2012 г. за защита на горските територии от вредители, болести и други повреди и Приложение № 7 на Наредба № 6 за устройство на горите и земите от горския фонд и на ловностопанските райони в Р България.

За всяко насаждение са описани видът, степента и процентът на констатираните повреди. Изготвен е списък на насажденията, засегнати от болести и вредители.

При констатиране на повреди по насажденията и културите, причинени от биотични и абиотични фактори, са представени по подотдели, засегнатите гори и видовете повреди.

Резултатите от проучванията са представени в **Приложение № 4**.

При теренните проучвания е направена инвентаризация на горскодървесната растителност, включваща:

- **Разделяне на площта на отдели**

Запазена е досегашната номерация на отделите.

- **Таксиране на горските площи**

Не са обособявани нови подотдели.

На залесените площи са определени следните таксационни елементи по дървесни видове: произход, участие в състава, възраст, пълнота, височина, бонитет, диаметър, строеж, форма на склопа, състояние, дървесен запас, възобновяване, и др. На таксационното описание, в числител е отразена склопеността, а в знаменател - пълнотата на насажденията и културите, определена по кръгова площ (**Приложение № 4**).

При таксирането, особено внимание е обърнато на точното описание на подраста, подлеса, храстите и тревната покривка.

Стъбленият запас е определен по окомерна пълнота (склопеност) и растежни таблици, посочени в Наредба № 6 за устройство на горите и земите от горския фонд и на ловностопанските райони в Р България, като при добра видимост, пълнотата задължително е контролирана по кръгова площ, която се записва в знаменател под склопеността (**Приложение № 4**).

Приложен е списък на насажденията, чийто запас е определен чрез пробни ленти и по математико-статистически методи.

Запасът е определян и на подлесната растителност, когато е достигнала височина над 3 m.

В таксационите описания, запасът е посочен с клони.

- **Пробни площи**

На територията на ПР „Ибиша“ е заложена 1 пробна площ - в подотдел 1045 б с кръгова форма и площ 0,2827 ha и радиус 30 m, при наклон 1 °, и северно изложение. Географските координати са 220672,2534 X и 4858130,867 Y (23,52636 И и 43,82345 С).

Данните от измерванията са представени в т. нар. “Досие на ППП” (**Приложение № 12**).

1.13.2.4. Характеристика на горско - дървесната растителност по основни таксационни показатели по площи и процентното им съотношение за нуждите на управление на ПР.

Въз основа на теренни проучвания е направена характеристика на горско-дървесната растителност по основни таксационни показатели (дървесен вид, възраст, произход, участие, пълнота, покритие, височина, строеж, форма на склопа, бонитет) по площи и процентното им съотношение за нуждите на управление на ПР. Изготвеният доклад е представен в **Приложение № 4**.

Таксационни описания са представени в **Приложение № 4**.

В **Приложение № 3-1** са представени карти на:

- типове месторастения (**Карта № 10**);
- видове гора (**Карта № 11**);
- видове насаждения (**Карта № 12**);
- здравословното състояние на насажденията (**Карта № 13**).

В **Приложение № 4** са представени отчетни форми на горските територии – 1, 2, 3, 4, 6, 7, ГФ.

1.14. ФЛОРА

1.14.1. Нисши растения и гъби

1.14.1.1. Мъхообразни.

Теренни проучвания

Мъховата флора на ПР „Ибиша“ не е била обект на целенасочено, систематично, проучване. Не съществуват публикувани и хербарни данни за мъховете на територията му.

Настоящото проучване е направено през лятото на 2014 год. Използван е трансектен метод, като при подбирането на трансектите се целеше да се покрие максимално разнообразието от микроместообитания. Събрани са малки по обем (за неразличимите на терена видове), но достатъчно представителни мъхови проби, които впоследствие са определени в камерални условия. Образци от всички установени видове са внесени в бриологичната сбирка на хербариума на ИБЕИ-БАН (SOM).

Номенклатурата на листнатите мъхове следва Hill & al. (2006).

Списък на консервационно значимите мъхове

В ПР не са установени такива.

Списък по литературни източници за допълване на данните за мъхообразните.

Липсват данни за съставяне на коректен списък от този тип.

Отрицателно действащи фактори

От естествен характер

- Дълготрайното заливане на територията от високи речни води.
- Липса на разнообразни субстрати.

От антропогенен тип

- Няма такива.
- **Необходимост от специални мерки**

Не са необходими специални мерки за установените видове.

Пропуски в познанията

- Не са известни резултати от проучване на тази територия.

Обобщена информация за богатството на таксони

В резултат на настоящото проучване е установен беден видов състав на мъховете в ПР „Ибиша“. Намерени са само 3 вида Листнати мъхове (*Bryophyta*) (**Приложение № 2, Списък № 3**).

Всички те са широко разпространени, невзискателни епифитни видове, които успяват да оцелеят при периодичното заливане на ПР.

1.14.1.2. Лихенизирани гъби (лишеи).

Теренни проучвания

Събраните и камерално обработени материали включват представители на екологическите групи на епифлеодните (по кори на дървета) и епигейните лишеи (по повърхността на почвата и сред мъхове).

Определянето на събрания материал е извършено в лабораторни условия поради необходимостта от работа с микроскопски прерези, оцветяване на талусите и др. по стандартна методика (Попниколов, Железова 1964; Nash III 1996, 2008; Wirth et al. 2013 и др.). Класификационната система, следваосновно Wirth et al. 2013.

Списък на консервационно значимите Лихенизирани гъби

- Не са установени консервационно значими видове.

Списък по литературни източници за допълване на данните за Лихенизираните видове гъби

- Липсват данни за създаване на коректен списък от този тип.

Отрицателно действащи фактори

От естествен характер

- Дългосрочното заливане на територията от високи речни води; Липсата на разнообразни субстрати.

От антропогенен характер

- Няма такива

Необходимост от специални мерки

- За установените видове не са необходими

Пропуски в познанията

- Не са известни данни за лихенизираните гъби от тази територия.

Обобщена информация за богатството на таксони.

Общо са намерени представители на 4 семейства, 5 рода и 7 вида. Сред тях няма нови за България видове и засега не са установени видове с консервационна значимост. Но, като се има предвид изключително бавния темп на нарастване на представителите на тази група (Nash III 2008) и чувствителността им към промените в състоянието на въздуха и хабитатите, което ги прави добри индикатори, наред с малкия им брой и количество в ПР, е необходимо мониторирането им на острова.

Систематичен списък на Лихенизираните гъби, установени на територията на поддържан резерват „Ибиша“, е представен в **Приложение № 2 (Списък № 4)**.

1.14.1.3. Макромицети.

Теренни проучвания

За поддържан резерват „Ибиша“ има частични данни по отношението на гъбите и в частност на макромицетите. Съобщени са 19 вида Макромицети и 13 вида паразитиращи микромицети по различни растителни видове. (Цонев 2006).

Списък на консервационно значимите видове Макромицети

Няма консервационно значими видове.

Списък по литературни източници за допълване на информацията за Макромицетите

Списъкът е представен в Приложение № 2 (Списък № 5).

Отрицателно действащи фактори

От естествен характер

- Дълготрайното заливане на територията от високи речни води; Ограничаване на броя на микроместообитанията.

От антропогенен характер

- Няма такива.

Специални мерки

- Не са необходими.

Пропуски в познанията

- Липсват пълни данни за тази биотична група.

Обобщена информация за богатството на таксони.

В ПР „Ибиша“ са регистрирани и определени Макромицети от три отдела - Торбести, Базидиални и Лигави гъби, 4 класа, 9 разряда, 12 семейства, 20 рода и 23 вида. Всички таксони са дадени в Приложение № 2 (Списък № 6).

Стопански важни видове гъби

В ПР са регистрирани 4 вида ядливи гъби: сярна гъба (*Laetiporus sulphureus*), обикновена смръчкула (*Morchella esculenta*), кладница (*Pleurotus ostreatus*) и пъстърва (*Polyporus squamosus*).

Установените видове са изключително дърворазрушаващи гъби (сапротрофи и паразити), характерни за крайречните гори от върба, топола и др. Пет вида (*Ganoderma applanatum*, *Inonotus nidulosus*, *Laetiporus sulphureus*, *Phellinus igniarius* и *Polyporus squamosus*) са опасни патогени по дървесни растения.

1.14.2. Висши растения

Флористичният състав на поддържан резерват „Ибиша“ е установен с прилагането на трансектния метод в посока Юг - Север- и посока Изток – Запад - през най-типичните сектори на растителността на острова (респ. ПР).

Списък на консервационно значимите висши растения

Не са установени такива.

Списък по литературни източници за допълване на данните за състава на Висшите растения

Списъкът е представен в Приложение № 2 (Списък № 7).

Отрицателно действащи фактори

От естествен характер

- Дълготрайното заливане от високи речни води.
- Преовлажняване на почвата.
- Ограничаване на броя на възможните местообитания поради обрастване с храсти.

От антропогенен характер

- Внасяне на семена за подхранване на ловен дивеч в ЗМ.
- Прокарване на пътеки до ловните вишки в ЗМ.

Пропуски в познанията

• Липсват систематични данни за видовия състав, разпространението и състоянието на локалните популации.

Обобщена информация за богатството на таксони

На територията на поддържан резерват „Ибиша“ са установени: 29 вида висши растения, принадлежащи на 27 рода от 20 семейства. Семейство *Salicaceae* (Върбови) е представено с 5 дървесни вида.

• Независимо от изключително еднообразните условия на преовлажнено месторастене това разнообразие може да бъде оценено като значително.

• Установени са 12 групи флорни елемента.

Евроазиатски - 7 вида, доминират

Адвентивни – 3 вида

Космополити -2 вида

Европейски – 2 вида

Останалите групи са представени с по1 вид

Очевиден е хетерогенен характер на локалната флора. Този факт противоречи на представата за еднотипна и еднообразна островна флора. Не е изключено река Дунав, като водна артерия, да представлява и специфичен миграционен път.

Списък на висшите растения на територията на поддържан резерват “Ибиша“ е представен в **Приложение № 2 (Списък № 8)**.

1.14.3. Лечебни растения

Проучването през 2014 г. е осъществено с прилагане на трансектния метод през достъпните части на ПР - трансект Юг - Север; трансект Изток - Запад.

Установените видове не формират популации (с изключение на *Xanthium strumarium*). Находищата са точкови, не дават основание за създаване на карта.

Условията на местообитанието са еднообразни по цялата територия. Преовлажнена или още неотцедена почва, изключително гъста храстова и дървесна растителност.

Само на просветлени места, не по-големи 100 m² се срещат установените видове, отбелязани в **Приложение № 2 (Списък № 9)**.

Количествената характеристика е тристепенна – в три категории:

Единични индивиди (1-10)

Групи индивиди (11-50)

Множества от индивиди (от 50 нагоре)

Списък на консервационно значимите видове

Не са установени такива.

Списък по литературни източници за допълване данните за Лечебните растения

Липсват данни за съставяне на коректен списък.

Отрицателно действащи фактори

От естествен характер

- Динамичната промяна във височината на речните води. Тревистите терени не формират значително обилие, имат ниско проективно покритие и няма значителен ресурс.

От антропогенен характер

- Няма видими следи от отрицателно действие. Голяма част от територията е трудно достъпна, до непроходима без специална подготовка.

- Видове обект на специални мерки

От установените видове няма такива.

Пропуски в познанията

- Съществуващите данни са непълни, не покриват всички сезони. Няма количествени характеристики и структура на популациите от установените видове.

1.14.3.2. Лечебните растения под ограничителен режим

- Няма такива видове.

1.14.3.3. Картиране на видове със специални мерки

- Няма такива видове.

1.14.3.4. Списък на установените Лечебни растения

Списъкът е представен в **Приложение № 2 (Списък № 9)**.

1.14.3.7. Обобщена информация от проучването

Установени са 10 вида, принадлежащи към 10 рода от 10 семейства. От тях 2 вида се срещат с единични индивиди; 3 вида формират групи; 5 вида формират множества.

Не са налични ресурси от производствен тип.

1.15. ФАУНА

В поддържан резерват “Ибиша” и защитена местност “Остров Цибър” са установени около 109 животински вида, от които: 40 вида сухоземни и 11 вида водни безгръбначни животни, 5 вида риби, 3 вида земноводни и 4 вида влечуги, 30 вида птици (от които 22 вида гнездящи), 8 вида бозайници, от които 8 вида прилепи. Територията не предоставя голям брой разнообразни местообитания. Най-голям брой видове са установени при птиците.

От безгръбначните и гръбначни животни, български и балкански ендемити не са установени.

Национално консервационно значими видове в ПР се обобщават като: Защитени по смисъла на ЗБР безгръбначни животни - 3 вида (2.8 %) и 58 вида гръбначни (53.2 %). В ЧК на България са вписани 2 вида безгръбначни животни (1.8 %) и 12 вида гръбначни животни (11 %).

С европейска значимост, защитени по Директива 92/43 от безгръбначните животни попадат 2 вида (1.8 %) и 14 вида (12.8 %) гръбначни животни и по Директива 79/409 за защита на дивите птици – 20 вида (18.3 %).

Защитени по смисъла на Бернската конвенция са 35 вида гръбначни животни (32.1%).

Със световна значимост по IUCN има 4 вида (3.7 %) безгръбначни и 4 вида гръбначни животни (3.7 %).

С цел максимално аргументирано и обективно определяне на видовете птици и бозайници, обект на специални мерки е въведен показател “Консервационна тежест” (КТ).

Показателят “Консервационна тежест” е въведен с цел максимално аргументирано и обективно определяне на видовете птици и бозайници, обект на специални мерки. КТ на всеки един вид е сумарен показател, формиран от обединените бални оценки за степен на застрашеност на европейско и национално ниво и принадлежност на даден вид/хабитат към съответни нормативни документи, като е използвана матрицата, посочена в **Приложение № 2 (Таблица № 2).**

1.15.1. Безгръбначни животни

Сухоzemни безгръбначни животни

В рамките на теренните изследвания, осъществени в периода м. юни и м. юли 2014 г. са установени общо 40 вида сухоzemни безгръбначни, разпределени в 32 семейства.

Водни безгръбначни животни

По време на теренните изследвания през юни и юли 2014 г. са открити общо 11 различни таксона (вида) водни безгръбначни. Основната част от видовете са установени в основната част на заблатения водоем, като присъствието на бисерната мида *U. crassus* е установено по черупки, а отделни екземпляри от *L. stagnalis* и *S. palustris* са събрани в крайбрежната зона на река Дунав.

Конкретни литературни данни за сухоzemни и водни безгръбначни животни за територията на ПР и околностите няма.

Конкретни отрицателно действащи фактори върху безгръбначната фауна не могат да се посочат ясно. По-бедното видово разнообразие на безгръбначните в ПР като цяло е обусловено главно от климатичните условия в района, ефемерността на редица местообитания, периодичното заливане на територията на острова, а не от действието на антропогенни фактори. Няма основание за предприемане на специални мерки за опазване на определени видове безгръбначни или на техните местообитания.

Паякът - рибар е зависим от наличието на открити (незасенчени) стоящи или бавно движещи се неутрални до алкални води. Замърсяването на водните тела е отрицателно действащ фактор за паяка. От изключително значение за вида са т. нар. „затони“, където се изхранва с водни безгръбначни, малки рибки и попови лъжички. Наличието на гъста растителност и достатъчно влага на острова осигуряват укритие и достатъчно храна – дребни видове безгръбначни; Малките стават възрастни едва след 2 години, жизнено

важно за този изключително рядък вид е забрана на всякакви дейности, увреждащи неговите местообитания.

Отрицателно действащи фактори върху водната безгръбначна фауна не могат да се посочат. Понастоящем няма причина за предприемане на конкретни мерки за опазване на определени видове водни безгръбначни или техни местообитания. По отношение на временния характер (пресъхващ) на блатото в поддържан резерват „Ибиша“ следва да се уточни, че медицинската пиявица (*H. verbana*) издържа на пресъхване и дори активно може да се придвижва по сушата, а бисерната мида (*U. crassus*) е масова в района на Долни Цибър и самото блатото не представлява типично местообитание за нея.

От сухоземните безгръбначни животни в ПР е установен паяк - рибар (*Dolomedes plantarius*); находката е изключително важна. Досега видът се смяташе за изчезнал (EX) (ЧК България). Това значително увеличава важността на ПР за оцеляването на вида, който трябва да мине в категория „критично застрашен“ и оцеляването му е малко вероятно без активни мерки за опазване. Видът е включен IUCN в категория „уязвим“ (Vulnerable A1ace+2ce), в Червения списък на българските паякообразни (*non Acari*). *Dolomedes plantarius* е с висок консервационен статус според националното природозащитно законодателство и международни конвенции.

От установените видове водни безгръбначни с консервационен статут са два вида. Медицинската пиявица е включена в IUCN в категория „NT“- почти застрашена; в Бернската конвенция (Прил.3); в ЗБР (прил.IV); в Директива 92/43/ЕИО (прил.V). Консервационната тежест на вида е 0. Бисерната мида е включена в IUCN в категория „EN“ (застрашен); в ЗБР (Прил. II и III); както и в Директива 92/43/ЕИО (прил.II и IV). Консервационната тежест на вида е 5.

Списък с установените видове безгръбначни е представен в **Приложение № 2 (Списък № 10)**.

1.15.2. Рибни /сладководна ихтиофауна

Ихтиофауна на поддържан резерват „Ибиша“ е установена според пробите за дънни безгръбначни, събирани с триъгълна хвърляема драга. В макрозообентосните проби са попадали десетки малки рибки (предимно 2 - 5 cm.). Вероятно по-големи по размери риби в блатото не съществуват, имайки предвид временния му характер (през юли блатото бе пресъхнало) и факта, че в този водоем плават и се изхранват стотици рибоядни птици. Може да се допусне, че ихтиофауната се развива от попаднали с пролетните високи води хайверни зърна или личинки, като по-късното (през летните сезони) пресъхване на

блатото е причина рибите да изчезнат. Бъдещи изследвания върху хидрологичните връзки между системата от блата, попадащи в границите на ПР, биха дали яснота по въпроса дали е възможно част от ихтиофауната да се придвижи обратно към река Дунав в периода преди засушаване. Ако това е възможно, блатата в ПР биха имали важно значение за увеличаване видовото богатство на ихтиофауната на река Дунав, както изтъква Русев (1978).

Установените риби са 5 вида, както следва: шаран (*Cyprinus carpio* L. 1758); псевдоразбора (*Pseudorasbora parva* (Temm. & Schl. 1846)); разпер (*Leuciscus aspius* (L. 1758)); платика (*Abramis brama* (L. 1758)); шипок (*Cobitis* sp.).

Конкретни литературни данни за ихтиофауната за територията на ПР и околностите няма.

Понастоящем не може да се допусне съществуването на конкретни отрицателно действащи фактори върху ихтиофауната. По естествени причини блатото пресъхва и това води до загиване на част от ихтиофауната, друга бива изядена от голямото количество рибоядни птици, гнездящи в непосредствена близост.

Шаранът (*C. carpio*) е включен в ЧК в категория CR – критично защитен, но това се отнася за дивата му раса. Както се уточнява в ЧК, в миналото са внасяни културни раси шаран и те са изместили дивия, като понастоящем единственото му находище е в Дуранкулашко езеро. Настоящото изследване не доказва, че в ПР „Ибиша“ съществува див шаран и консервационното му значение следва да не се отчита.

Вид с консервационен статут е расперът (*L. aspius*) – включен е в ЗБР (Прил. II и IV); в ЧК в категория „уязвим“ и в Директива 92/43/ЕИО (Прил. II). Консервационната тежест на вида е 3.

Таксономичен списък на видовете риби, установени на територията на ПР „Ибиша“ е представен в **Приложение № 2 (Списък № 12)**.

1.15.3. Земноводни и влечуги.

В редица райони на страната херпетофауната все още не е достатъчно проучена. Към тях се причисляват и повечето дунавски острови.

Въз основа на направената съпоставка и резултатите от теренните изследвания през м. Юли 2014 г. се приема, че в поддържан резерват „Ибиша“ се срещат 3 вида земноводни (един вид от разред Опашати земноводни и 2 вида от разред Жаби) и 4 вида влечуги (1 вида от разред Костенурки и 3 вида от подразред Змии). Изразено в проценти това

означава, че в ПР се срещат 13 % от известните видове земноводни в България и 11 % от известните видове влечуги.

В Приложение № 2 (Таблица № 3) са представени използваните методи за установяване на видовия състав на херпетофауната на територията на ПР „Ибиша“ и ЗМ „Остров Цибър“.

Повечето видове земноводни и влечуги имат скрит начин на живот, поради което установяването на пълния видов състав на херпетофауната на дадено място (дори с малка площ) изисква многократни посещения в течение на няколко години.

Видовият състав на херпетофауната на ПР е изведен чрез съпоставка на условията на средата в изследвания район (географско положение, надморска височина, релеф и земно покритие) с екологичните изисквания на отделните видове на национално ниво. Като основен литературен източник е използвана работата на Stojanov et al. (2011), която представлява най-съвременното обобщение на познанията за българската херпетофауна.

Отрицателно действащи фактори и препоръки за опазване.

Конкретни фактори, които действат отрицателно върху херпетофауната като цяло или върху отделни нейни компоненти не могат да се посочат.

Естествени - Сравнително ниското видово разнообразие на херпетофауната в ПР е обусловено от естествените екологични условия в района.

Антропогенни - Не са установени антропогенни или от друг характер отрицателно действащи фактори.

В Приложение № 2 (Таблица № 4) са представени природозащитният/законов статут и “Консервационната тежест” (КТ) в национален и международен мащаб на видовете земноводни и влечуги, установени на територията на ПР. КТ е сумарен показател, формиран от обединените бални оценки за степен на застрашеност на европейско и национално ниво и принадлежност на даден вид към съответни нормативни документи, като е използвана матрицата, дадена в Приложение № 2 (Таблица № 2). Според природозащитния си статус видовете се групират по следния начин:

- защитени по смисъла на ЗБР – 5 вида, от които 3 вида в Прил. II и III, и 2 вида в Прил. III;
- защитени по смисъла на Дир. 92/43 – 5 вида, от които 3 вида в Прил. II и IV, и 2 вида в Прил. IV;
- включени в Червената книга на България - 1 вид в категория “Уязвим”;

- защитени по смисъла на Бернската конвенция – всички видове, от които 5 са в Прил. II;

- оценени по критериите на IUCN – 7 вида, от които 2 в категория “Почти застрашени”, а останалите в категория „Слабо засегнати“;

- един вид е под режим на регулирано ползване по смисъла на Прил. IV на ЗБР и Прил. V на Дир. 92/43.

Таксономичен списък на видовете земноводни и влечуги, установени на територията на ПР „Ибиша“ е представен в Приложение № 2 (Списък № 11).

1.15.4. Птици

Теренни проучвания и инвентаризация

Теренните орнитологични проучвания в ПР са осъществени през м. Юни 2014 г.. Както е известно, с най-голяма консервационна значимост е смесената гнездова колония от големи корморани, чапли и лопатарки. Нейното проучване е проведено по два начина:

- *Преброяване на долитащите и отлитащи от гнездовата колония птици.*
- *Трансект по южния край на смесената гнездова колония от големи корморани, чапли и лопатарки на о-в Цибър и директно преброяване на установените гнезда.*

От наблюдателна точка НТ 33 (Фигура 1.15.4-1) на о-в Ибиша (средната част на острова и горния край на ПР) до НТ 36 (долната част на острова и ПР) е направен трансект по суша през смесената колонията на чапли, корморани и лопатарки.

Фигура 1.15.4-1. Сателитна снимка от Google Earth с местоположението и границите на смесената гнездова колония от корморани, чапли и лопатарки в ПР „Ибиша“

Преброени са видените гнезда на корморани, чапли и лопатарки, както и установени пойни и други видове птици по техните брачни песни. Гнездата на кормораните са разположени основно във високата част на хибридна тополя, а на чапли - на брястове.

За първи път на територията на ПР като гнездяща е установена голямата бяла чапла (*Ardea alba*).

Не са открити гнездящи двойки от малкия кormоран (*Phalacrocorax pygmeus*) или блестящия ибис (*Plegadis falcinellus*).

Северно от гнездовата колония е разположено гнездо на морски орел (*Haliaeetus albicilla*)-(по сведения на местни жители). В района около ПР „Ибиша“ през 2013 г. са наблюдавани двукратно възрастни морски орли (на безименен остров под с. Горни Цибър и на северния бряг на езерото Бистрец в Румъния).

С цел проучване на местата за хранене на гнездящите в ПР птици е наблюдаван и совоок турилик (*Burhinus oedicnemus*) с явно изразено гнездово поведение.

Общо в резултат от проучването са установени над **30 вида птици**. Данните са представени на **Приложение № 2 (Таблица № 5)**. В нея е включена също и експертна оценка за общия брой на гнездата, както и излитащите от невидими части на дърветата птици от смесената гнездова колония от кormорани, чапли и лопатарки.

Данни за птиците на ПР има в стандартните формуляри (СФ) за защитените зони от европейската мрежа Натура 2000, които заобикалят ПР. (**Фигура 1.15.4-2**):

- Защитена зона „Ибиша“ с код BG 0002007, в границите на която е включен и ПР „Ибиша“;
- Защитена зона „Цибърско блато“ с код BGSPA0002104;
- Защитена зона „Остров до с. Горни Цибър“ с код BGSPA0002008;
- Защитена зона „Златията“ с код BGSPA 0002009;
- Защитена зона „Coridorul Jiului“ с код ROSCI0045;
- Защитена зона „Bistret“ с код ROSPA0010.

Данните от публикацията на Воев (1986),СФ за 33 „Ибиша“ и за UTM квадрат GP05 от Атласа на гнездящите птици в България на информация за птиците на ПР „Ибиша“ са представени в **Приложение № 2 (Таблица № 6)**.

При наличните теренни проучвания само през размножителния период може да се приеме, че орнитофауната на ПР „Ибиша“ е съставена от 22 гнездящи вида (данните от теренните проучвания и от UTM квадрат GP05) и от 106 други преминаващи, зимуващи и случайни вида (данни от UTM квадрат GP05 и от защитената зона „Ибиша“), или общо 128 вида птици.

Анализ на статуса, зоогеографския произход и природозащитния статут е извършен по отношение на гнездящите 21 вида птици. Резултатите от него са представени в **Приложение № 2 (Таблица № 7)**.

Видове по международни конвенции: Бернска – 20, Вашингтонска – 5 и Бонска – 6.

Зоогеографската характеристика на гнездовата орнитофауна на ПР „Ибиша“ е извършена по Voous (1960), по който е определен зоогеографският произход на гнездящите видове птици в него. Резултатите са представени в **Приложение № 2 (Таблица № 8)**.

Гнездящите видове птици в ПР принадлежат към 7 зоогеографски области. С най-много видове е представен палеарктичния тип фауна, следван от европейския, видовете на Стария свят и т.н.

Определен интерес от консервационна гледна точка представлява дългосрочното проследяване на видовия и количествен състав на гнездовата колония от големи корморани и чапли в ПР. Колонията е позната от 1972 г. (Michev & Petrov, 1984). и през годините е претърпяла някои промени във видовия и количествен състав **Приложение № 2 (Таблица № 9)**.

Горната (западна) половина на острова се използва за отглеждане на хибридна топола и дърводобив, което причинява безпокойство на птиците от гнездовата колония от големи корморани и чапли. Посещенията на хора, макар и не толкова чести също обезпокояват птиците, особено през размножителния период. Установени са и случаи на незаконна сеч в ПР (Антонов, 1997) и на пряко унищожаване на гнездата на чапли и корморани в гнездовата колония (Боев, 1992).

За по-доброто опазване на ПР Антонов (1997) и Боев (1992) препоръчват поставяне под резерватен режим и на горната (западна) половина на острова.

Видовете, за които трябва да се вземат специални мерки са определени по тяхната консервационна тежест (Световно застрашени видове - 5 точки; Видове от Прил. 1 на Директива 2009/147 - 5 точки; Други мигриращи видове от Директива 2009/147 (II) - 3 точки.; Вид от Червената книга - критични застрашен - CR - 5 точки.; Вид от Червената книга -застрашен - EN - 3 точки.; Закон за Биологичното разнообразие, приложение III - 1 точка). В **Приложение № 2 (Списък № 16)** е представен списък на видове птици с най-голяма консервационна тежест в поддържан резерват „Ибиша“.

С най-голяма консервационна тежест са 5 вида, специални мерки за опазване на които не може да бъдат посочени без конкретно проучване на цялата територия на остров Цибър и на местата за хранене, най-вече по левия румънски бряг на р. Дунав.

От установените видове в ЧК на България попадат в категория критично застрашен (CR) - 2 вида: голяма бяла чапла (*Egretta alba*), лопатарка (*Platalea leucorodia*), Един вид - белоока потапница (*Aythya nyroca*) фигурира в Червената книга на IUCN, 20 вида –

приложение II и III на Бернската конвенция, 6 – в Приложение I и II на CITES и 6 – в приложение II на Бонската конвенция.

Таксономичен списък на видовете птици, установени на територията на ПР „Ибиша“ е представен в **Приложение № 2 (Списък № 13)**.

1.15.5. Бозайници

Поради по-ограничената способност на бозайниците за преодоляване на препятствия по пътя на разселването си, бозайната фауна на ПР е представена доста бедно и с ниска численост. Видовият състав е сведен до относително малко на брой видове, една част от които са свързани с водни местообитания. По време на проведените през месец юни 2014 г. полеви изследвания в ПР „Ибиша“ и ЗМ „Остров Цибър“ са установени 11 вида бозайници, в т.ч. 8 вида прилепи. Регистрацията на видовете е извършена на базата на преки наблюдения, запис на звуци с ултразвуков детектор (прилепи), и отчитане наличието на даден вид по следи (Ошмарин, Пикунов, 1990) от жизнената му дейност (следи от стъпки, екскременти, и др.).

В **Приложение № 2 (Таблица № 10)** са представени източниците на използваната информация за установяване на видовото разнообразие на бозайниците на територията на ПР и ЗМ. Присъствието на видове се потвърждава главно с прилагането на косвени методи (следи, звуци и др.). Представени са методите и способите на проучване и анализ на бозайниците, включително и тези, обект на лов.

В **Приложение № 2 (Таблица № 11)** е представен природозащитния, законов статут и „Консервационната тежест“ (КТ) на видовете бозайници (без прилепи) в национален и международен мащаб, установени на територията на ПР „Ибиша“ и ЗМ „Остров Цибър“.

На територията на ПР „Ибиша“ и ЗМ „Остров Цибър“ са установени общо 8 вида бозайници, от които 2 вида гризачи: обикновена горска мишка (*Apodemus (Sylvaemus) silvaticus*) и воден плъх (*Arvicola (terrestris) amphibius*) и 2 вида насекомоядни белокоремна белозъбка (*Crocidura leucodon*) и малка белозъбка (*Crocidura suaveolens*). Числеността на последните е ниска.

В ПР и ЗМ са установени 3 вида хищници: лисица (*Vulpes vulpes*), енотовидно куче (*Nyctereutes procyonoides*) и видра (*Lutra lutra*), а от чифтокопитните - дива свиня (*Sus scrofa*).

Проучването на ловните бозайници е извършено през м. Юли 2014 г. със стандартните методи приложени към бозайната фауна.

Наблюдавани бозайници – обект на лов:

- Дива свиня (*Sus scrofa* L.) - косвено (ровеща дейност);
- Лисица (*Vulpes vulpes* L.) - косвено (изпражнения);
- Енотовидното куче (*Nyctereutes procyonoides*) – пряко наблюдение;
- Видра (*Lutra lutra*) – пряко наблюдение и косвено (следи).

Литературни източници за допълване на данните за бозайната фауна от района на ПР не са известни.

Отрицателно въздействащи фактори

Естествени - Значителни колебания във водното ниво на р. Дунав.

Антропогенни – Присъствие на хора и безпокойство.

Видове с природозащитен статус

Видра (*Lutra lutra*) - Включена е в Приложение 2 на Бернската конвенция, Приложение 2 и 3 на Закона за биологичното разнообразие. Директива 92/43/ ЕЕС. Видът е с КТ = 15. Видът е приспособен към полуводен начин на живот и подходящите местообитания се намират на границата на ПР и ЗМ в обраслите с гъста растителност брегове. Основно ловува под водата, като се храни и с жаби, раци, водни плъхове, безгръбначни и други. През нощта ловува на сушата, търси гнездящи по земята птици.

Таксономичен списък на видовете бозайници, установени на територията на ПР „Ибиша“ е представен в **Приложение № 2 (Списък № 14)**.

Прилепи

Теренните проучвания и събирането на информация е направено през месец Юни 2014 год. Характерно за прилепната фауна е, че присъствието на видове се потвърждава единствено с прилагането на косвен метод – записване на ехолокационни звуци с ултразвуков детектор и разчитането им.

Видово разнообразие

На територията на поддържан резерват “Ибиша” и ЗМ “Остров Цибър” са установени 8 вида прилепи или 24.2 % от общо 33 вида, населяващи страната.

Всичките 8 вида принадлежат към семейство *Vespertilionidae*.

Нощниците от род *Myotis* са представени с висока численост, но поради близостта на формата и параметрите на ехолокационните им звуци, не всички могат да бъдат определени до вид. От неопределените нощници, малка е вероятността те да са от групата на големите, поради липса на подходящи местообитания.

Полунощният прилеп (*Eptesicus serotinus*) е характерен основно за скалисти терени, но често се размножава и в постройки и разпространението му е повсеместно.

Ръждив вечерник (*Nyctalus noctula*) и малък вечерник (*Nyctalus leisleri*) са горски видове, като предпочитат широколистни гори. Често се заселват в хралупи на дървета и по-рядко в сгради.

В ПР и ЗМ широко са разпространени прилепите от род *Pipistrellus*, които са основно синантропни и/или дендрофилни видове и обитават широколистните горски масиви.

Един вид - дългокрил прилеп (*Miniopterus schreibersii*) е типичен пещерен вид, но вероятно прелита до района поради изключително благоприятното хранително местообитание.

В околност от 40 - 50 km от ПР няма описани зимни местообитания и вероятността пещерни видове да прелитат това разстояние както за храна, така и за формиране на временни летни колонии, е много малка.

Прилепите имат огромна роля в естествената регулация числеността на нощните насекоми, много от които са вредители по горските насаждения и селскостопанските култури. Основна заплаха за дендрофилните видове е отстраняването на старите дървета с хралупи. За всички останали видове прилепи, най-съществена заплаха е унищожаването на хранителните биотопи и преследването от човека. При теренните проучвания не са забелязани подобни въздействия.

Поради ниския си размножителен потенциал, високото им място в хранителните вериги и колониалния си начин на живот, прилепите са много силно уязвима група бозайници. По редица причини, числеността им в много от известните в миналото колонии намалява, разрушени или са станали непригодни редица техни убежища, влошени са качествата на местообитанията и е редуцирана хранителната им база.

Това отрежда на прилепите висок консервационен статус според националното природозащитно законодателство и международни конвенции. **(Приложение № 2, Таблица № 12).**

Всички видове прилепи и техните местообитания са защитени съгласно Закона за защита на природата - заповед № 1086 (ДВ бр. 94/1986 г.).

В Закона за биологичното разнообразие са включени 8 вида, от тях 1 в Приложение II и 8 в Приложение III.

В Приложение II на Бернската конвенция (като строго защитени) са включени 8 вида и 5 в Приложение III.

Всички видове са включени и в Приложение II на Бонската конвенция.

В Директива 92/43 на ЕЕС са включени 8 вида, от тях 1 в Приложение II (видове, чието съхраняване изисква обявяване на територии със специален режим) и 8 в Приложение IV (видове, които изискват строга защита).

Един вид - дългокрил прилеп (*Miniopterus schreibersii*) е с най-голяма “Консервационна тежест” за територията на ПР и ЗМ (КТ=5).

КУЛТУРНА И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

1.16. ПОЛЗВАНЕ НА ПР И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ

1.16.1. Население и демографска характеристика на община Вълчедръм, област Монтана

В община Вълчедръм има демографската криза и през последните години тя се задълбочава. Влияние върху демографското развитие на общината оказват световните и национални демографски процеси - намалена брачност и раждаемост, засилена урбанизация, както и специфичните - увеличена смъртност и интензивна емиграция. В резултат на тези процеси населението на общината намалява и застарява ежегодно. Динамиката показва трайна тенденция на намаление на населението (с около 13 % за последните 6 години) или с 1 452 души през 2012 г. спрямо 2007 г. По данни от преброяването към 01.02.2011 г. населението на община е 9 900 души, а към края на годината намалява до 9 745. През 2012 г. в общината живеят вече 9 534 души, 49 % от които мъже.

Най-голям относителен дял във възрастовата структура на населението заемат възрастните на 60 и повече години, които са 38 % от населението, лицата в активна трудова възраст между 30 и 59 години са 33 %, а децата и младежите до 29 години - 29 %. Изводът, който се налага е, че населението на община Вълчедръм бележи трайни тенденции на застаряване.

Икономически активните лица в общината са 36 % или 3 052 души от населението на 15 и повече години по данни от последното преброяване. От икономически активните лица заети са 2 053 души, останалите са безработни, които активно търсят работа. Пенсионерите заемат значителен относителен дял - 46 %.

По признака юридическо семейно положение, данните на НСИ сочат, че 40 % от населението на община Вълчедръм (3 999 души) са семейни - женени/омъжени, близо 5 % са разведени (524 души), около 16 % са със статут на вдовец или вдовица. Несемейните са 38 % от населението, като се приспадне групата на децата и младежите до 19 години (1 942 деца и младежи), делът на несемейните хора в община Вълчедръм е 18 % от общото население.

Според резултатите от Преброяване - 2011 г., 10 % от населението живее в условия на съжителство без брак. Това са около 26 % от юридически несемейните лица, като повече от половината от тях (71 %) са във възрастовата група между 20 и 45 години.

Данните показват, че 34 % от населението на община Вълчедръм на 7 и повече години е със средно образование, а 39 % с основно образование. Само начално образование имат 12 % от жителите на общината, с незавършено начално са 7 %, а 100 души (съответно 29 в града и 71 в селата) никога не са посещавали училище и са напълно неграмотни.

По данни от преброяването на населението към 01.02.2011 г. в община Вълчедръм живеят 9 900 души (**Таблица 1.16.1-1**) или 6,68 % от населението на областта и едва 0,6 % от населението на СЗР. По данни на ГД „ГРАО“ жителите на общината по постоянен адрес към 15.06.2013 г. са 10 006 души.

Таблица 1.16.1-1 Възрастова структура на населението към 2011 г.

Населено място	Под трудоспособна възраст				В трудоспособна възраст										Над трудоспособна възраст				
	Общо	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
ВЪЛЧЕДРЪМ	9900	399	490	561	496	466	450	528	574	545	508	515	625	874	725	666	683	486	309
гр. Вълчедръм	3662	116	137	180	162	162	139	169	205	226	213	212	260	387	288	258	241	179	128
с. Ботево	65	1	-	-	1	1	2	2	1	1	4	2	4	5	11	8	11	6	5
с. Бъзовец	114	2	2	3	2	2	-	3	3	5	-	4	8	13	8	19	18	12	10
с. Горни Цибър	196	1	1	2	2	5	3	7	7	8	8	13	9	20	19	23	34	28	6
с. Долни Цибър	1586	102	148	161	132	110	131	135	132	90	85	96	83	72	46	28	24	8	3
с. Златия	870	21	25	33	27	22	31	45	41	47	29	37	62	81	90	76	93	69	41
с. Игнатово	262	14	14	8	18	5	11	9	16	16	6	15	21	30	20	15	23	14	7
с. Мокреш	803	37	46	42	33	39	37	45	43	37	41	43	38	67	62	58	65	42	28
с. Разград	686	17	25	29	24	36	24	27	31	33	39	24	38	64	65	62	61	49	38
с. Септемврийци	1149	64	57	68	65	55	49	57	66	59	60	46	65	96	88	95	81	54	24
с. Черни връх	507	24	35	35	30	29	23	29	29	23	23	23	37	39	28	24	32	25	19

Средната гъстота на населението в община Вълчедръм (22,9 души на km²) е по - ниска от средните стойности за област Монтана (40,7), за СЗР (77,6) и за страната (66,3). По брой населени места (11), община Вълчедръм се нарежда на пето място след общините Монтана (24), Берковица (20), Бойчиновци (13) и Георги Дамяново (13).

1.16.2. Селищна мрежа

Община Вълчедръм граничи: на Север - с река Дунав, на Изток - с общините Козлодуй и Хайредин от област Враца, на Юг и Югозапад - с общините Бойчиновци и Якимово, област Монтана, на Северозапад - с община Лом, област Монтана (**Фигура № 1.16.2-1**).

Фигура 1.16.2-1 Община Вълчедръм

Община Вълчедръм има излаз на река Дунав в района на с. Долни Цибър и с. Горни Цибър и има изградени транспортни връзки с всички съседни общини.

Урбанистичната структура на общината се характеризира с 11 населени места - административният център град Вълчедръм и 10 села: Ботево, Бъзовец, Септемврийци, Горни Цибър, Долни Цибър, Златия, Игнатово, Мокреш, Разград, Черни връх.

Община Вълчедръм е една от 11 - те общини в област Монтана. Тя е на трето място по територия и на четвърто по население сред общините в областта.

След последните административни промени кметства в общината са с. Горни Цибър, с. Долни Цибър, с. Златия, с. Игнатово, с. Мокреш, с. Разград, с. Септемврийци и с. Черни връх. Населени места със статут на кметски наместничества са с. Ботево и с. Бъзовец.

Територията на община Вълчедръм е 429 km², което е 11,8 % от територията на област Монтана (3635,5 km²). По територията общината се нарежда на трето място в областта след общините Монтана (652,7 km²) и Берковица (465 km²).

Територията община Вълчедръм е почти като на средната българска община (422 km²).

1.16.3. Техническа инфраструктура, застроени площи и сгради

Добре изградени пътни връзки свързват общината с гр. Лом (25 km), където се намира най-близкото действащо пристанище на река Дунав за комбинирани и лихтерни превози, с фериботните комплекси на гр. Видин (81 km) и гр. Оряхово (62 km), както и с железопътната линия Видин - София при гр. Лом и с. Долно Церовене (22 km).

Таблица 1.16.3-1 Разстояния в km от община Вълчедръм до други населени места

Монтана	Варна	Бургас	Русе	Пловдив	София
43	442	552	292	303	152

Както се вижда от **Таблица 1.16.3-1**, Вълчедръм е разположен на 43 km от областния град Монтана, на 152 km от столицата на страната гр. София и на 442 km от гр. Варна.

Основният обслужващ път за общината е второкласният път 11-11 Видин – Димово - Лом – Козлодуй - Оряхово, който я свързва със съседните крайбрежни общини, обслужвайки предимно северните територии на общината и областта като част от Дунавския крайбрежен път.

Основните транспортни връзки на общината с другите населени места се осъществяват чрез:

- третокласен път 111 - 818 (Монтана – Лом - Д Церовене-Якимово – Вълчедръм) - връзка на общинския център с областния град през съседната община Якимово, както и с река Дунав.
- третокласен път 111 - 133 /1-1 (Монтана - Лом - Мокреш-Вълчедръм) - връзка на общинския център със съседната община Лом и област Враца.

Добрата пространствена конфигурация на третокласните пътища (двата пътя се пресичат в общинския център) спомага за по-доброто транспортно обслужване на населените места, като улеснява достъпа им до общинския център. Степента на

изграденост обаче е недостатъчна - само 6,8 % от второкласната пътна мрежа на областта обслужва общината и то периферно и 13,6 % от третокласната пътна мрежа. Относителният дял на второкласната пътна мрежа в общината (17,2 %) е много по - нисък от средния за областта (26,9 %), макар и близък до средния за страната (20,6 %). Гъстотата на Републиканската пътна мрежа в община Вълчедръм (0,148) е много по-ниска от средната за област Монтана (0,152) и страната (0,145). Гъстотата на общинската пътна мрежа също е много по-ниска от средната за областта.

Изградената общинска пътна мрежа е с асфалтова настилка. Състоянието на пътната настилка е сравнително добро.

Подходът към ПР „Ибиша“ е откъм с. Долни Цибър. До ПР може да се стигне единствено с плавателно средство, по р. Дунав.

В границите на ПР и остров Ибиша няма сгради и застроени площи.

1.16.4. Селско стопанство

Селското стопанство е водещ отрасъл на общинската икономика във Вълчедръм. То е основен източник на доходи и заетост за населението и ще продължава да играе важна роля за развитието на района в бъдеще. Отрасълът се благоприятства от редица фактори, като климатичните условия, географското положение и релефът, традициите и производствения опит на населението в отглеждане на земеделски култури и селскостопански животни и др.

В последните години се забелязва тенденция към възстановяване на земеделието след критично ниските нива на производство в периода след 1989 г. Земеделските стопани започнаха да извършват помежду си “замени” на имоти, с цел оформяне на окрупнени масиви за обработка и прилагане на съвременни земеделски технологии.

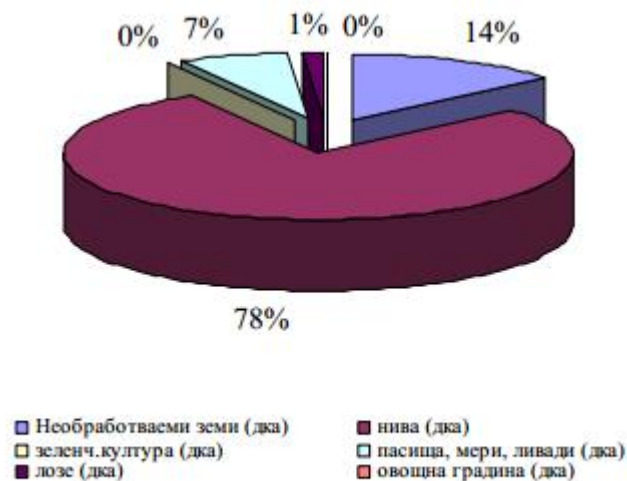
Арендаторите масово сключват договори за наем/аренда със собствениците на земеделски земи с цел доказване на правното основание за ползваните имоти и “замяната” им с друг земеделски стопанин.

След 2005 г. пазарът на земята на територията на общината се раздвижва. Крупни арендатори изкупуват и арендоват земеделска земя и постепенно се оформят подходящи за съвременни земеделски технологии площи.

От 2004 г. до днес се наблюдава непрекъснато развитие на земеделието, дължащо се отчасти на субсидиите, които ползвателите на земеделска земя получават от

Разплащателна агенция под формата на национални доплащания и схеми за единно плащане на площ.

Община Вълчедръм има 11 землища с обща площ 429 025 dka, като обработваемите земи представляват 86 % от нея. Преобладаващата категория на земята е III и IV (**фигура 1.16.4-1**).

Източник: Общинска служба по земеделие – Вълчедръм

Фигура 1.16.4-1 Баланс на земеделските земи по начин на трайно ползване

Растениевъдство

Растениевъдството, като основен подотрасъл на селското стопанство се развива сравнително добре през последните години. То е специализирано основно в отглеждането на зърнени и технически (маслодайни) култури - пшеница, царевица, маслодаен слънчоглед, ечемик и др.

За анализирания период засетите площи в община Вълчедръм намаляват с 81 190 dka и през 2012 г. са 145 370 dka спрямо 2007 г., когато са 226 560 dka. Намаляват засетите площи с ечемик, пшеница, маслодаен слънчоглед и царевица за зърно, единствено площите с рапица се увеличават повече от пет пъти за периода 2007 - 2012 г. Най-голям относителният дял за селскостопанската 2011 - 2012 г. имат засетите площи с пшеница (31%), а най-малък - засетите площи с ечемик (10 %) (**Таблица 1.16.4-1 и 1.16.4-2**).

Таблица 1.6.4-1 Засети култури по години

Култура	Засети площи, dka, по години				
	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
пшеница	89 350	94 744	71 016	55 200	45 000
ечемик	27 590	27 120	14 035	14 430	14 500
рапица	4 160	21 080	35 810	36 030	21 370
маслодаен слънчоглед	70 030	36 629	62 570	58 800	32 500
царевица за зърно	35 430	35 107	37 940	66 200	32 000
Общо:	226 560	214 680	221 371	230 660	145 370

Таблица 1.16.4-2 Обработваема земя по населени места

Населено място	Обработваема земя (dka)
Вълчедръм	113 105.16
Ботево	4 992.04
Бъзовец	11 174.39
Горни Цибър	27 258.69
Долни Цибър	9 879.46
Златия	44 577.21
Игнатово	13 545.67
Мокреш	62 766.44
Разград	44 792.13
Септемврийци	43 156.45
Черни връх	20 934.74
Общо:	396 182.36

Обработваемата земеделска земя в община Вълчедръм е 396 182,36 dka. Най-голям относителен дял от 29 % има обработваемата земеделска земя в гр. Вълчедръм, следван от с. Мокреш с 16 % и с. Разград и с. Златия – 11 %. Най-малък относителен дял - само 1 %, заема обработваемата земеделска земя в с. Ботево.

Животновъдство

Вторият подотрасъл на селското стопанство - животновъдството, бавно възстановява добрите си позиции. Водещи подотрасли на местното животновъдство са говедовъдство и овцевъдството. В козевъдството и свиневъдството се забелязва спад, а пчеларството е с лек ръст на броя отглеждани пчелни семейства.

Несигурният пазар на продуктите от животински произход, недостатъчният контрол върху вноса на тези продукти, нелоялната конкуренция и ниските изкупни цени,

сериозно задържат развитието на животновъдството.

Високата цена на фуражите, липсващия или почти амортизиран сграден фонд също спират инвестициите в сектора. Високите производствени разходи и ниските изкупни цени на животинската продукция са причина за отлив от този отрасъл на земеделските кооперации и големите агрофирми и преминаването му към частни стопани и семейни ферми, занимаващи се с угодяване на животни.

Анализът на данните показва, че броят на говедата в община Вълчедръм се увеличава с 409 за периода 2007 - 2012 г. и достига 2 245 броя. Овцете също нарастват с 14 % - от 7 116 през 2007 г. на 8 245 броя през 2012 г.

В свиневъдството се забелязва спад и броят на отглежданите животни намалява повече от два пъти за последните пет години. През 2012 г. свинете в община Вълчедръм са 550 броя. Броят на отглежданите кози в общината намалява със 151 на 2 564 броя през 2012 г., спрямо 2007 г., когато се отглеждат 2 715 кози.

Рибовъдство

На територията на общината има два действащи язовира – в с. Септемврийци и с. Бъзовец, в които се отглеждат годишно около 35 000 риби. Язовирите са общинска собственост, но са отдадени под наем на физически лица.

1.16.5. Горско стопанство

Информацията за: състоянието на горите, вкл. оценка на естественото възобновяване, санитарно състояние на горите - болести, снеговали, ветровали, суховършия и предвиждани/прилагани мерки, наличие и участие на неместни дървесни видове, наличие на девствени и вековни гори, стари и хралупати дървета, горски пожари, гасене, възстановяване, противопожарни мероприятия, е представена в **точка 1.13.2**

Характеристика на горскодървесната растителност.

В **точка 1.13.2** са описани и осъществените мерки по опазване и охрана на горскодървесната растителност през минали периоди.

1.16.6. Лов, риболов, събиране на природни продукти

В района на островна група о-в Цибър и съседните два острова в източна посока, поддържан резерват „Ибиша“ и ЗМ “Остров Цибър”, екологична обстановка не обуславя голямо видово разнообразие на животинския свят. В зоната съществува забрана на лов и риболов. Териториите на ПР и ЗМ попадат в района на дейност на Ловно рибарско

дружество Лом – гр. Лом и включват 24 съседно принадлежащи ловностопански района с обща площ 83 830.9 ha.

От административна гледна точка района на дейност на сдружението изцяло обхваща територията на община Лом, община Медковец, и частично община Брусарци, община Якимово и община Вълчедръм. Сдружението е в границите на РДГ Берковица и изцяло в района на дейност на ДГС Лом.

След Черно море, в река Дунав и в крайбрежните блата се лови най-голямо количество риба - над 40 % от рибата в страната. След пресушаване на блатата и построяване на дигите, риболовът значително е намалял. Риболовът е сезонен, основно през пролетта и есента, в зависимост от покачването на дунавските води, при което блатата се пълнят с вода и много риба.

По-важни представители, обект на лов, които обитават постоянно или временно района на ПР и защитена местност „Остров Цибър“ и имат пряко или косвено значение за ловното стопанство са:

Лисица - Обитава повсеместно територията на ПР и защитена местност с тенденция към намаление. Според данните от таксацията за 2010 г. нейната численост възлиза на 194 индивида.

Дива свиня - Разпространена е повсеместно с неравномерна гъстота. Числеността на дивата свиня е ниска.

Ловна таксация на остров Цибър на се извършва, затова и е трудно да бъдат определени популационни параметри на ловните видове.

1.16.7. Туризм, рекреация, спорт, услуги

Туристопотокът към поддържания резерват не е голям и е основно през летния сезон, с опознавателна цел. Няма достоверни статистически данни, свързани с брой туристи и туристопоток насочен към ПР.

Островът, на който е разположен ПР е достъпен само с плавателно средство. В ПР няма обособена пътека за посетители

Туризмът в община Вълчедръм е слабо застъпен. На територията на общината туристическите ресурси са ограничени. Има възможности за развитие и на селски, еко и ловен туризъм.

Съществуващата материално-техническа база в общината дава възможност за

успешно развитие на спортовете футбол, баскетбол, лека атлетика, ръгби, шахмат и тенис на маса, които са донасяли национални отличия на местни спортисти.

1.16.8. Информираност на обществеността за ПР „Ибиша“ и отношението към него

В процеса на изготвяне на плана за управление, в с. Долни Цибър бяха проведени устни анкети с местни жители в района на ПР. Целта беше да се установи отношението им по отношение на ПР и тяхната информираност за него.

Отговорите показват, че повечето от анкетираните местни жители знаят, че на територията на остров Ибиша има защитена територия, но не са наясно с нейната категория и статут, както и ограниченията, които тя налага.

Местните жители отчитат определен интерес от страна на любители орнитолози, вкл. чужденци и смятат, че основното богатство на острова е свързано с орнитофауната.

Повечето от анкетираните местни жители не са ходили в поддържаения резерват, както и на самия остров.

В процеса на изготвяне на ПУ бе поискана информация от МОСВ, РИОСВ-Монтана, община Вълчедръм и др. институции и организации относно издавани публикации, пътеводители, книги и др. материали за поддържаения резерват, които са известни до сега, вкл. къде и кой ги е разпространявал.

Съгласно получената информация, събрана във връзка с изготвянето на ПУ, и направеното проучване, подобни материали не са издавани и не ни бяха предоставени.

Не са правени образователни програми, свързани с поддържаения резерват и популяризирането му. Както и мероприятия и инициативи и програми за еко образование, свързани с него. Няма местна НПО, която има отношение към ПР.

Като проект към настоящия план предлагаме обособяването на информационно-образователен център и площадка за наблюдение в близост до с. Долни Цибър.

1.17. НАСТОЯЩО ПОЛЗВАНЕ НА ПРИЛЕЖАЩИТЕ ТЕРИТОРИИ И ВЛИЯНИЕТО ВЪРХУ ПР „ИБИША“.

В **точка 1.16** е представена подробна информация за околните селища, които оказват социално-икономически, културни и екологични въздействия върху поддържаения резерват.

Взети са предвид площите от защитена местност "Остров Цибър".

Описани са границите, разположението, собствеността, административната и фондова принадлежност на защитената местност.

Горскостопанските дейности в прилежащата на поддържания резерват защитена местност „Остров Цибър“ се провеждат съгласно действащия ЛУП. Няма установени нарушения при прилагането му.

Не се наблюдава залесяване с нетипични /инвазивни/, включително чужди дървесни и храстови видове в непосредствена близост с ПР в защитена местност "Остров Цибър".

Представена е информация за настоящите дейности на населението: земеделие, риболов, животновъдство, промишлени производства, строителство на инфраструктурни обекти, туризъм, народни занаяти и традиционни производства.

Описан е видът, състоянието и влиянието на застроените прилежащи територии, както и обекти от техническата инфраструктура, пътища, строителство, водоснабдителни съоръжения и др.), които имат отношение към територията на поддържания резерват.

Описан е и начинът на ползване на земеделските земи и други селскостопански обекти в прилежащите територии.

Като цяло островът, вкл. поддържаният резерват и защитената местност не представляват интерес като обект за туризъм и рекреация. Като част от настоящия план са описани програми и проекти, които да насърчат туризма в района на ПР, извън неговите граници.

1.18. КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО

Вълчедръм е община с древна история, доказателство за което са археологическите паметници от времето на траки и римляни.

Жителите на някои от населените места се гордеят с високата архитектурна и художествена стойност на сградите, иконостасите и стенописите им.

Крепост на православието в гр. Вълчедръм е внушителния храм „Света Параскева“ (умален модел на „Александър Невски“- София), прочут с уникалния си иконостас.

На територията на общината има 18 паметника, издигнати в памет на героите, загинали във войните - Отечествената, Балканската, Първа и Втора Световна война, както и в памет на освободилите ни руски и съветски войни и на загиналите в Септемврийското въстание през 1923 г.

Списък със значимите археологически обекти, архитектурни паметници и исторически места в района на поддържан резерват „Ибиша“

- Паметник на Васил Левски – намира се в центъра на гр. Вълчедръм.
- Бюст - паметници на Мирон Тодоров и Коста Бакърджиев.
- Църквата „Св. Троица“, която е построена през 1914 г. Тя е архитектурно-художествен паметник.
- Историческият музей в град Лом, основан през 1925 г. Той разполага с 5 отдела: "Археология", "България XV-XIX в.", "Нова история", "Етнография" и "Художествен". Музеят се помещава в стара сграда на общинската управа. Сградата е обявена за паметник на културата в „Държавен вестник“, бр. 5 /1973 г.
- Сградата на читалище „Постоянство“, която е построена през 1909 г. Тя е ценен културно - исторически паметник.
- Античният град Алмус (гр. Лом) е обявен за паметник на културата с национално значение през 1971 г. в Държавен вестник. Посетителите могат да видят останки от града Алмус, намиращи се при днешен Лом. Разположен е в днешния град Лом, наред жилищния квартал Калетата. Той е обявен за паметник на културата в бр. 98 на Държавен вестник от 1971 г.
- Църквата "Св. Николай - Стари" нарича се още „Борунска“. Тя е от XIII век. Въстановена е през 1885 година и е паметник на културата от 1975 г.
- Храмът "Успение Богородично", който е изграден в периода 1894-1897 година благодарение на майстор Георги Новаков - Джонкар от с. Тресонче, Македония. От 1974 г. храмът е архитектурен паметник на културата. Той е най-големият в гр. Лом.
- Пожарната кула наблюдателница е построена през 1897 г. и е първата такава кула в България. Към нея има и музей на противопожарното дело.
- Паметникът на възрожденския деец в гр. Лом.
- Паметникът на Цеко войвода в гр. Лом, който е бил участник в борбите за освобождение на Сърбия, опълченец и подпредседател на Първото Велико народно събрание през 1879 г.
- Църква „Св. Николай Чудотворец“ - с. Септемврийци;
- Църкви „Св. Георги “ и „Св. Димитър“- с. Разград;
- Църква „Св. Троица“ - с. Златия;

- Църква „Св. Неделя ” - с. Игнатово;
- Църква „Св. Димитър ” - с. Горни Цибър.

В Приложение № 2 (Таблица № 13) са дадени Паметници на културата на територията на община Вълчедръм.

Богатата история на този край е събрана в голяма музейна сбирка - гордост на гр. Вълчедръм. Началото ѝ датира от 1960 г., когато дарените от Йордан Перчинков 80 експоната са били изложени в частна къща. През 1992 г. местната управа предоставя сградата на бившата баня за музейната сбирка. В нея са изложени около 5000 експоната от миналото на този край - от първобитно-общинния строй до днес.

Във всички населени места се отбелязват традиционните празници: Йордановден, Васильовден, Бабинден, 8 Март, 22 Март, 8 Април - международния ден на ромите, Великден, съборът на населеното място, Коледа и др. Положителен момент в тази дейност е съвместното отбелязване на тези празници в повечето населени места от всички етноси. Честват се и празници като: Трифон Зарезан, Ден на самодееца (1-ви Март), Връзване на мартеница и посрещане на Баба Марта в детски градини и училища, Националният празник на България - 3 Март, Илинден (Св. Илия - в гр. Вълчедръм, с. Разград и с. Мокреш), Денят на народните будители и др.

По повод годишнини на писатели и поети, изтъкнати личности или големи исторически събития, в читалищата се уреждат изложби, витрини или специални табла.

Традиция за гр. Вълчедръм и общината е провеждането на фолклорния преглед “Златия пее и танцува”, където своето танцово и певческо изкуство представят самодейците не само от община Вълчедръм и област Монтана, но и от съседни области.

Вълчедръмската култура е интегрална част от националния културен спектър. Културното пространство на общината непрекъснато се обогатява чрез нови инициативи.

1.19. ЛАНДШАФТ

1.19.1. Структура на ландшафта.

Структурата и функционирането на ландшафтите е свързана с височинните пояси. Главен фактор при нейното определяне е литоложката основа и като съставни части участват литоложките особености, релефа, почвата и др. Обособяването на височинните ландшафтни пояси е извършено по геолого-геоморфоложки, климатични, почвени и растително-географски показатели, както и приложени различни индикатори.

Съгласно Ландшафтното райониране на България (География на България, 1997 г.), територията на поддържания резерват попада в Северобългарска зонална **област** на Дунавската равнина, **подобласт** - Северна Дунавскоравнинна, **район** - Златийски.

При класификация на ландшафтите е определен 1 клас – Равнинни

По ранг таксономична единица „тип ландшафт“, определена на базата на зонални хидротермични показатели, типа почва и тип растителност, територията на поддържания резерват попада в:

Тип 1.1. – Ландшафти на умереноконтиненталните ливадно-степни и гористи низини.

„Подтип ландшафт“ е определен на базата на диференциацията на същите зонални показатели, както при тип ландшафт, но с величини, вариращи в интервала на съответния тип. Територията на ПР попада в:

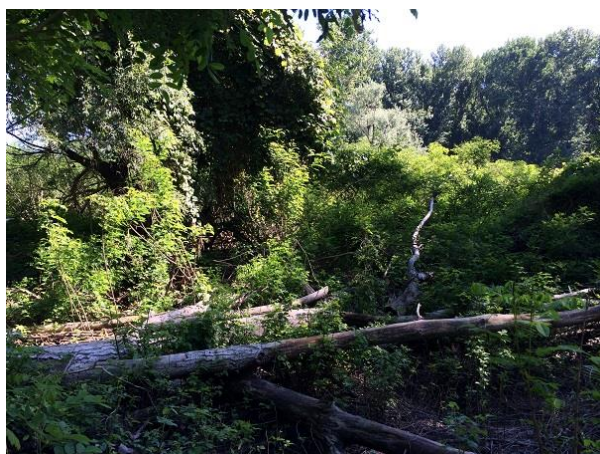
Подтип 1.1.3. - Ландшафти на гористите низини.

На ниво „група (вид) ландшафти“, определени в зависимост от мезоморфолитогенни показатели, на територията на поддържания резерват се среща следната група:

Група 1.1.3.3. – Ландшафти на гористите низини върху речните острови.

1.19.2. Естетически качества

За оценка на естетическите качества на ландшафтите е приложена петстепенна скала, която се базира на характерните особености на „отделните групи“ ландшафти.

ПР е с малка площ, отдалечен от брега на 800 m, което не дава възможност да се възприеме визуално с характерните компоненти На острова като цяло може да се даде висока естетическа оценка.

1.20. СЪСТОЯНИЕ НА КОМПОНЕНТИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Качеството на атмосферния въздух в района на ПР е добро. Няма установени превишения на НДЕ по отношение на КАВ в района.

Състоянието на повърхностните и подземните води е добро. Няма установени превишения на ПДК.

На територията няма регистрирани нерегламентирани сметища.

В резултат на направеното описание и анализ на компонентите на околната среда, е направено заключението, че общото състояние на основните компоненти на околната среда е добро и не съществуват значими нарушения и замърсявания.

Няма значими източници на замърсяване в района, които да повлияят върху качеството на околната среда в района.

ПЪРВА ОЦЕНКА

1.21. ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА

Съгласно Наредбата за разработване на ПУ на ЗТ, Екологичната оценка е направена по възприетите като общоевропейски критерии (уязвимост, рядкост, естественост, типичност, размери, биологично разнообразие, стабилност и нестабилност). Взето е предвид, че за запазването на поддържан резерват „Ибиша“ **положителна роля** имат следните забранителни дейности, формулирани в Заповедта за обявяване на ПР и други фактори:

Ловуване на птици, обект на лов;

Палене на огън и опожаряване на растителността;

Косене през гнездовия период на птиците (01 февруари - 31 август);

Риболов във временни или постоянни затони;

Добив на инертни материали;

Извеждане на сечи в насаждения с гнездови колонии, както и сечи през гнездовия период на птиците

Залесяване в пясъчните коси и затоните на отдел 60, подотдели: 1, 2, 3, 4, 5, 11, 12; по ЛУП на ДГС „Лом“ от 2006 г.

Отрицателни фактори са: Ловуването на територията на острова

1.21.1. Уязвимост

Фрагментът от островната екосистема, включен в поддържан резерват „Ибиша“, е уязвим във висока степен. Високите речни води са непредсказуем природен феномен. Те определят съществуването (или не) на целия растителен комплекс, особено уязвими са тревните видове, които поради високото проективно покритие на храстовия и дървесен етаж заемат много малки (1/10 от общата площ) пространства.

Храстовите и дървесните видове са със средна уязвимост – понасят добре преовлажняването. При продължително заливане перспективите са отрицателни.

По отношение на фауната, уязвимостта от антропогенни въздействия се приема за ниска, предвид отдалечеността от населени места и затруднен достъп до района.

Уязвимост от естествени процеси съществува при промяна във водното ниво на р. Дунав и сезонното пресушаване на блатото.

Група	Степен	Причини/Основания
Безгръбначни животни а) Водни	Ниска	<p>а) Уязвимостта от антропогенни въздействия се приема за ниска, имайки предвид отдалечеността от населени места и затруднения достъп до района.</p> <p>Уязвимост от естествени процеси, свързани най-вече със сезонното пресушаване на блатото.</p> <p>От 11 таксона, 2 са включени в IUCN (<i>H. verbana</i> в кат. NT; <i>U. crassus</i> в кат. EN).</p> <p>Един вид е в Берн (<i>H. verbana</i>)</p> <p>Два вида са в Дир. 92/43 (<i>H. verbana</i> в Прил. V; <i>U. crassus</i> в Прил. II и IV)</p> <p>ЗБР - 2 вида (<i>H. verbana</i> в Прил. IV; <i>U. crassus</i> в Прил. II и III).</p>
б) Сухоzemни		<p>б) Като цяло уязвимостта на ПР по отношение на безгръбначните е слаба поради труднодостъпният и труднопроходимият му терен.</p> <p>По IUCN – 4 вида - LR;</p> <p>Паяк-рибар (<i>Dolomedes plantarius</i>), считан у нас за изчезнал и поради това в ЧК е в категория изчезнал (EX), по IUCN е в категория уязвим.</p> <p>Уязвимост от антропогенни фактори - пожари както и всякакви дейности, които биха увредили временните заблатени участъци в поддържаения резерват – затоните.</p>
Риби	Ниска	Уязвимост от антропогенни фактори не се очаква. Може да се допусне

Група	Степен	Причини/Основания
		нерегламентиран риболов, но предвид временния характер на водоема, не се очаква той да е привлекателен за риболовци поради дребноразмерната риба. Уязвимост от естествени фактори - лятното пресушаване. 1 вид (<i>L. aspius</i>) е включен в ЗБР (Прил. II и IV); в ЧК в категория „уязвим“ и в Директива 92/43/ЕИО (Прил. II).
Земноводни и влечуги	Ниска	От общо 7 вида, само един вид е включен в ЧК на България (<i>Triturus dobrogicus</i>), в категория VU. По IUCN - всички видове са в категориите “Почти застрашен” и “Слабо засегнат”.
Птици	Средна	ЗБР - 18 вида; ЧК CR - 2 вида Директ. 2009/147 - 7 вида; Берн - 20 вида; Бон - 6 вида IUCN - 1 вид; Партерно гнездящите видове като стридояд (<i>Haematopus ostralegus</i>) и др. са уязвими от покачване на водното ниво в р. Дунав, при което се наводняват пясъчните коси и се унищожават гнезда.
Бозайници	Ниска	От общо 8 вида бозайници (без прилепи), само един е включен в ЧК на България - видра (<i>Lutra lutra</i>) - категория VU; и 4 вида - в категория LC - незастрашен По IUCN - всички установени видове са в категория “незастрашен”.
Прилепи	Ниска	От общо 8 вида прилепи, 2 вида са

Група	Степен	Причини/Основания
		включени в ЧК на България ,категория VU - дългокрил прилеп (<i>Miniopterus schreibersii</i>) и малък вечерник (<i>Nyctalus leisleri</i>);
Местообитания	Средна, Национално	<p>Потенциалните местообитания:</p> <p>91E0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)</p> <p>3130 Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от <i>Littorelletea uniflorae</i> и/или <i>Isoeto-Nanojuncetea</i></p> <p>3270 Реки с кални брегове с <i>Chenopodion rubri</i> и <i>Bidention p.p.</i>, са включени в Червената книга на РБ с категория EN – застрашено.</p> <p>Природозащитен статут: ЗБР, БК, ДХ</p> <p>Уязвимостта е свързана с протичащите вторични сукцесии след създаване на горски култури и развитие на инвазивни видове.</p>

1.21.2. Рядкост

Растителният комплекс не съдържа редки и ценни видове. Основните структурни елементи са широкоразпространени дървесни видове тополи, върба, бряст. В подлеса доминира адвентивната и космополитна *Amorpha fruticosa*. Няма редки, реликтни и ендемични видове. Екосистемите и биотопите в ПР се срещат и на други места при подобни условия. Геоморфологичните особености се определят от динамиката на речното течение. Има случаи, в които подобни острови се появяват, но и изчезват. Това явление протича и в наши дни.

Група	Степен	Причини/ Основания
Екосистеми и биотопи	Средна	Крайречните върбово-тополови гори на местообитание 91E0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> - подтип <i>Salicion albae</i> са сравнително широко разпространени по поречието на р. Дунав и островите.
Безгръбначни животни	Ниска	а) водни Не са открити ендемити или реликти. Видът медицинска пиявица (<i>H. verdana</i>) е рядък у нас. 2 са включени в IUCN; 1 вид в Берн; 2 вида в Дир. 92/43; 2 вида в ЗБР;
б) Сухоzemни	Висока	б) Установен един много рядък вид – паяк-рибар (<i>Dolomedes plantarius</i>), приеман за изчезнал у нас, за когото ПР сега се явява третото му находище у нас.
Риби	Ниска	Не са открити редки видове. Повечето са широко разпространени в долните течния на реките у нас. 1 вид е включен в ЗБР; в ЧК; в Директива 92/43/ЕИО.
Земноводни и влечуги	Ниска	Повечето видове са широко разпространени в страната. Един вид може да се определи, като рядък - дунавски гребенест тритон (<i>Triturus dobrogicus</i>). Според Българското законодателство: в ЗБР – 5 вида. Според международното законодателство: Директ. 92/43 - 5 вида, Берн. конв. - 7 вида
Птици	Ниска	Няма редки, реликтни и ендемични видове птици. Относително редки гнездящи видове са лопатарката (<i>Platalea leucorodia</i>), морският орел (<i>Haliaeetus albicilla</i>) и стридояда (<i>Haematopus ostralegus</i>).
Бозайници	Ниска	Повечето видове се срещат повсеместно при наличие на подходящи местообитания.

Група	Степен	Причини/ Основания
		Според Българското законодателство: В ЗБР - 1 вида, ЧК - 1 вид - видра (<i>Lutra lutra</i>) - в категория VU. Според международното законодателство: Директ. 92/43 - 1 вид, Берн. конв. - 1 вид, CITES - 1 вид
Прилепи	Ниска	Повечето видове се срещат повсеместно при наличие на подходящи местообитания. Според Българското законодателство: В ЗБР - 8 вида, ЧК - 2 вида (категория VU) - дългокрил прилеп (<i>Miniopterus schreibersii</i>), малък вечерник (<i>Nyctalus leisleri</i>); Според международното законодателство: Директ. 92/43 - 8 вида, Берн. конв. - 8 вида, IUCN - 7 вида.

Един вид от водните безгръбначни (медицинска пиявица (*H. verbana*)) е рядък на европейско ниво.

От безгръбначните животни е установен един *много рядък вид* – паяк-рибар (*Dolomedes plantarius*), включен в ЧК на България с категория „изчезнал”. ПР сега се явява третото му находище в България, Червения списък на българските паякообразни (*non Acari*), IUCN - категорията “уязвим” (Vulnerable A1ace+2ce). Видът е включен в списъка на застрашените животни, за които е необходимо провеждане на мониторинг, а също изготвяне и прилагане на планове за действие. Видът е с висока степен на рядкост.

По отношение на херпетофауната – в ПР е установен един вид (*Triturus dobrogicus*), който може да се определи като рядък, както на национално, така и на европейско ниво.

По отношение на орнитофауната – в ПР е установен един вид (белоока потапница (*Aythya nyroca*)), който може да се определи като рядък, както на национално, така и на европейско и световно ниво. В Червената книга на България, категория критично застрашен (CR) фигурират два вида: голяма бяла чапла (*Ardea alba*) и лопатарка (*Platalea leucorodia*). В приложенията на Бернската конвенция са включени 20 вида, във Вашингтонската - 5 и в Бонската – 6 вида.

От водните безгръбначни не са установени видове, за които може да се приеме, че са в негативна тенденция по отношение на числеността.

Повечето видове безгръбначни се срещат повсеместно, при наличие на подходящи местообитания. За сега няма основание да се смята, че числеността на видовете намалява.

По отношение на херпетофауната – няма причини да се смята, че числеността на видовете намалява.

По отношение на орнитофауната - дългосрочните промени в числеността на гнездовата колония от големи корморани и чапли са представени **Приложение № 2 (Таблица № 9)**. От нея се вижда, че един гнездящ вид - малък корморан (*Phalacrocorax pygmaeus*) не е установен като гнездящ по време на теренното проучване през Юни 2014 г. Друг вид - червената чапла (*Ardea purpurea*) е посочена като гнездяща само от един източник.

Бозайници (и прилепи) - не са установени редки и ендемични видове. Няма причини да се смята, че числеността на видовете намалява.

1.21.3. Естественост

Преобладават производни върбово-тополови екосистеми. Ландшафтите са с производни и вторични съобщества, които в различна степен са повлияни от антропогенна дейност и вторични сукцесии. Адвентивните и космополитни растителни видове са 3, а 1 вид е инвазивен. Безгръбначната фауна в ПР се отличава с *естественост*. Единствен чужд/инвазивен вид е установената азиатската (арлекинова) калинка (*Harmonia axyridis*).

До построяването на хидроенергийните съоръжения на р. Дунав в Сърбия (Железни врата) остров Цибър, както и всички такива острови по Долния Дунав са били заливани от високи пролетни води. Понастоящем, естествения воден режим на реката е силно нарушен и заливанията стават неперiodично и не през пролетта. Това се отразява силно отрицателно върху екосистемите, местообитанията и видовете.

Водните безгръбначни са видов състав, който е естествен за блатен тип водоеми в района на Дунав. Може да се допусне нахлуване на инвазивни видове миди, част от които са масови в българския участък на Дунав през последното десетилетие - китайска блатна мида (*Anodonta anatina*); китайска корбикула (*Corbicula fluminea*); бугска дрейсена (*Dreissena rostriformis bugensis*) и други.

Рибите са с естествен видов състав. Може да се допусне навлизането на инвазивни видове риби, каквито масово се установяват през последните години в българския участък на Дунав: веслонос (*Polyodon spathula*); бял толстолоб (*Hypophthalmichthys molitrix*); бял амур (*Stenopharyngodon idella*), китайски поспаланко (*Perccottus glenii*), пъстър толстолоб (*Aristichthys nobilis*), ивичеста морска игла (*Syngnathus abaster*).

По отношение на херпетофауната степента на естественост е максимална. Няма основания да се очаква навлизане на чужди/инвазивни видове земноводни и влечуги.

Птиците са с естествен видов състав, характерен за орнитофауната на Долния Дунав.

Всички видове Бозайници (и прилепи) на територията на ПР се отличават с висока степен на естественост.

Група	Степен	Причини/ Основания
Екосистеми	Ниска	Преобладават производни върбово-тополови екосистеми. Въздействието на прилежащите територии върху екосистемите е незначително.
Ландшафти	Средна	Преобладават естествени ландшафти, с производни и вторични съобщества, които в различна степен са повлияни от антропогенна дейност и вторични сукцесии.
Безгръбначни животни а) Водни безгръбначни б) Сухоzemни безгръбначни	Висока Средна	а) Съставът на водната безгръбначна фауна е естествен за блатен тип водоем в района на Дунав. Не са открити инвазивни видове. б) Безгръбначната фауна в ПР се отличава с <i>естественост</i> . Единствен чужд/инвазивен вид е установената азиатската (арлекинова) калинка (<i>Harmonia axyridis</i>). Видът е известен за България от 2008 г. и вече е широко разпространен. Приема се, че конкурира седемточковата калинка.

Група	Степен	Причини/ Основания
Риби	Средна	Съставът на ихтиофауната е типичен за река Дунав. Открит е един инвазивен вид с азиатски произход (<i>Pseudorasbora parva</i>), но той е повсеместно разпространен в Европа от 1960 година.
Земноводни и влечуги	Висока	Не са установени чужди/инвазивни видове.
Птици	Висока	Не са установени чужди/инвазивни видове.
Бозайници	Висока	Като цяло бозайниците се характеризират с относително висока степен на екологична пластичност. Всички видове, обитаващи ПР са типични обитатели на широколистните гори и храстови формации, характерни за островните съобщества.
Прилепи	Висока	Всички видове прилепи, обитаващи ПР и ЗМ са типични горски обитатели.

1.21.4. Типичност

Група	Степен	Причини/ Основания
Природни местообитания	Ниска	На природно местообитание 91E0* Алувиални гори с <i>Alnus glutinosa</i> и <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) - подтип <i>Salicion albae</i> , са формирани първични и производни съобщества с участие на хибридни тополи и инвазивни видове
Безгръбначни животни а) Водни	Висока	а) Всички установени видове са типични за блатен тип водоеми или

б) Сухоzemни безгръбначни	Висока	за река Дунав. б) Установени видове безгръбначни са типични обитатели за съответната надморска височина, релеф и типове хабитати по дунавските острови.
Риби	Висока	Установените видове са типични за река Дунав. Дори инвазивния вид псевдоразбора (<i>P. parva</i>) е отдавна (1960 г.) в Дунав и понастоящем е повсеместно разпространен.
Земноводни и влечуги	Висока	Всички установени видове са типични обитатели на влажните зони и горите по дунавското крайбрежие.
Птици	Висока	Гнездящите видове птици са типични обитатели на заливните гори и влажните зони по Долния Дунав.
Бозайници	Висока	Всички установени видове са типични обитатели на съответната надморска височина, релеф, хабитат, както и за целия островен район на р. Дунав.
Прилепи	Висока	Всички установени видове прилепи са типични обитатели на съответната надморска височина, релеф, хабитат, както и за целия островен район на р. Дунав.

Целият флористичен комплекс е типичен за местообитание с подобен режим-преовлажнен дълъг период, сравнително сух, къс период (Юли - Август)

Няма индикация за пряко антропогенно влияние при формиране на растителния комплекс на ПР.

Значението на ПР за съхранение на типични местообитания за флората е високо. По отношение на херпетофауната, значението на ПР е съществено, тъй като основната част от територията му е заета от влажни зони и широколистни гори с добре развит подлес, които от своя страна се явяват оптимални за типичните в района видове.

По отношение на орнитофауната - ПР със своята труднодостъпност е едно от малкото сигурни убежища за птиците, които обитават влажните зони по двата бряга на р. Дунав в отсечката Лом - Козлодуй.

По отношение на бозайната фауна - ПР е от значение единствено за видрата, която има подходящи местообитания, но като цяло числеността и е ниска.

1.21.5. Размери

Сегашната площ на ПР позволява съществуването на растителния комплекс, тъй като отделните компоненти се развиват на площи по-големи от необходимата минимална "площ на проявление". Установените 3 типа потенциални природни местообитания показват достатъчност на размерите на двете територии за опазване на биологичното разнообразие и за постигане на устойчиво управление на териториите. Като достатъчна се счита площта и за безгръбначните, рибите, земноводните и влечугите, и бозайниците. За птиците, има предложение за увеличаване на площта в западна посока.

Група	Степен	Причини/Основания
Природни местообитания	Средна	Установените 3 типа потенциални природни местообитания в ПР „Ибиша“ и ЗМ „Остров Цибър“, показват достатъчност на размерите на двете територии за опазване на биологичното разнообразие и за постигане на устойчиво управление на териториите. Във връзка с това не се налагат промени в границите на двете територии.
Безгръбначни животни а) Водни	Средна	а) Площта е достатъчна за опазване и поддържане на локалните популации на установените видове.

Група	Степен	Причини/Основания
б) Сухоzemни		б) Няма данни за отрицателно влияние на размерите на ПР и ЗМ върху безгръбначната фауна.
Риби	Средна	Площта на ПР и ЗМ дава възможност за използване на блатото за размножаване и развитие на личинките на различни видове риби. Тяхното оцеляване обаче (след пресушаване през лятото) зависи изцяло от наличието на хидрологични връзки на блатото с река Дунав.
Земноводни и влечуги	Средна	Площта на ПР и ЗМ е достатъчна за опазване и поддържане на локалните популации на установените видове.
Птици	Средна	Площта на ПР и ЗМ <u>не</u> е достатъчна за опазване и поддържане на гнездовите популации на рибоядните видове (включително и морския орел), тъй като местата им за хранене остават извън границите на ПР.
Бозайници	Средна	Площта на ПР и ЗМ дават възможност както за опазване, така и за поддържане на размножителния потенциал на характерните за този район видове бозайници.
Прилепи	Средна	Площта на ПР и ЗМ дават възможност както за опазване, така и за изхранване през летния сезон на характерните за този район видове прилепи.

Боев (1990) и Антонов (1997, 2007) предлагат ПР да обхване територията на целия остров Цибър, което ще даде възможност за заселване на повече видове и с по - голяма

численост. Предпоставка за това е наличието на обширна и богата хранителна база, която влажните зони по левия бряг на р. Дунав предоставят. При евентуалното разширяване на ПР ще се увеличи значително и консервационната значимост на ПР „Ибиша“ не само като защитена територия по ЗЗТ, но и като Рамсарско място по едноименната конвенция.

1.21.6. Биологично разнообразие

Няма приоритетни видове. Броят на видовете висши растения е малък - 11 вида. Не са установени специфични местообитания - тревната покривка има екотонен характер. ПР има национално значение за опазване на биоразнообразието предимно за орнитофауната. Няма уникални растителни видове, съобщества, местообитания.

Типичността в условията, комбинацията между флора и фауна, повишават неговото значение за опазването биотичния комплекс.

Група	Степен	Причини/Основания
Природни местообитания	Висока	На относително малката площ на ПР са установени потенциални находища на 3 типа природни местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР. Местообитание 91E0* е приоритетно.
Наличие и брой растителни съобщества	Средна	Значително разнообразие на растителни съобщества, обединени в 3 класа, 3 съюза, 2 асоциации и 1 растително съобщество.
Безгръбначни животни а) Водни	Ниска	От над 300 вида водни безгръбначни, характерни за Дунав и близките водни обекти, тук се срещат само 11 (под 2 %).
б) Сухоzemни	Ниска	От установените 40 вида сухоzemни безгръбначни само един е рядък - паяк-рибар (<i>Dolomedes plantarius</i>), което е едва 2.5 % от всички видове. IUCN – 4 вида са в категория LR, least concern;
Риби	Ниска	От 210 вида риби, познати за България, в ПР са установени 5 вида (2 %).
Земноводни и влечуги	Ниска	От общо 23 вида земноводни и 38 вида влечуги в страната, на територията на ПР са установени 3 вида

Група	Степен	Причини/Основания
		земноводни (13 %) и 4 вида влечуги (11 %).
Птици	Средна	От общо 516 вида птици в ПР са регистрирани 22 гнездящи вида и общо 128 постоянни, гнездейщо-прелетни, преминаващи, зимуващи и случайни вида.
Бозайници	Ниска	От общо около 70 вида бозайници в България, на територията на ПР са регистрирани 8 вида или 11.4 % от всички видове в страната.
Прилепи	Ниска	От общо 33 вида на територията на ПР и ЗМ са регистрирани 8 вида прилепи или 24 % от всички видове в страната.

Най-общо може да се каже, че животинските видове наброяват 109 таксона от които: 58 вида гръбначни и 51 вида безгръбначни животни.

Приоритетни за опазване видове, които обитават територията на ПР и ЗМ:

- 2 вида водни безгръбначни в IUCN; в ЗБР (Прил. IV, съотв в прил. II, III);
- 1 вид в Бернска конвенция; 2 вида в Дир. 92/43. (Прил.V, съотв. в прил. II и IV);
- 1 вид включен в ЗБР (Прил. 4) , Дир.92/43 (Прил V);
- 1 вид включен в ЧК (изчезнал), IUCN “уязвим” (Vulnerable A1ace+2ce);
- 1 вид риба (ЗБР - Прил.II и IV; ЧК; Дир. 92/43 - Прил. II);
- 3 вида земноводни и влечуги (от Прил. II на Дир. 92/43 (Прил. II на ЗБР));
- 7 вида птици от Приложение 1 на Директивата за птиците;
- 1 вид Бозайник (от Прил. II на Дир. 92/43 (Прил. III на ЗБР);
- 2 вида Прилепи (от Прил. II на Дир. 92/43 (Прил. II на ЗБР)).

1.21.7. Стабилност и нестабилност

Стабилността и устойчивостта на популациите и екосистемите е функция от речния режим.

Очертават се две фази:

- Условно (подводна фаза) - до края на месец Юни (както през сезон 2014 г.).

Когато островът е зает.

- Суха фаза - от края на Юни до края на Август, когато островът е преовлаженен до засушен, но продължават да съществуват остатъчни водни огледала (затони).

В относително нестабилно състояние е потенциално местообитание 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) - подтип *Salicion albae*.

Бозайници: Като най-стабилни могат да бъдат оценени популациите на видове с масово разпространение на територията на цялата страна, каквито са например гризачите. При видрата относителната стабилност на популацията може да бъде нарушена при неспазване на мерките за премахване или намаляване на въздействието.

Група	Степен	Причини/Основания
Горски екосистеми	Средна	Преобладават горски екосистеми със средна степен на стабилност. Показателите, свързани със структурата и функциите на растителните съобщества на крайречните алувиални върбово-тополови гори, показват неблагоприятно природозащитно състояние.
Тревни екосистеми	Средна	Относително стабилно състояние на производните тревните екосистеми, които заемат малки площи в ПР.
Безгръбначни животни	Ниска	а) Няма антропогенни негативни влияния. Естествено негативно влияние е пресушаване на блатото през лятото.
а) Водни		
б) Сухоzemни	Ниска	а) Няма антропогенни негативни влияния.
Риби	Ниска	Няма антропогенни негативни влияния. Естествено негативно влияние е пресушаване на блатото през лятото.
Земноводни и влечуги	Ниска	Не са установени негативни влияния.
Птици	Средна	Установено е безпокойство, особено през размножителния период.
Бозайници	Средна	Разположението на ПР и трудната проходимост на терена не дава основание за сериозно безпокойство. Шум от

Група	Степен	Причини/Основания
		човешко присъствие, както и незаконна сеч може да предизвика известно отрицателно влияние върху популацията на видрата, но то е с временен характер.
Прилепи	Средна	Като цяло прилепната фауна може да се приеме за относително необезпокоена.

1.22. СОЦИАЛНА И ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА

Показател	Оценка	Препоръки
Условия за участие на местни органи и обществеността при обсъждането и вземането на решенията, свързани с управлението на ПР. Оценка на информираността на населението.	Нормативната уредба (ЗЗТ, Наредбата за изготвяне на ПУ) предоставя възможност за участие на местните органи и обществеността при обсъждането и вземането на решенията, свързани с управлението на ПР.	При провеждане на общественото обсъждане да се осигури реална възможност за участие на местните органи (Община; ДГС) и обществеността в общественото обсъждане.
Оптимални форми на бъдещото управление и охрана на поддържаения резерват.	Настоящият документ (План за управление) е база за оптимално бъдещо управление на поддържаения резерват. Към момента няма данни за нарушение на режима на ЗТ.	Следване на изготвения план за управление на поддържаения резерват. Тъй като ПР е част от остров не е необходима охрана. Като част от плана е направена препоръка за контрол на достъпа до поддържаения резерват, който да се упражнява на кея на с. Долни Цибър
Стопанисване и туристически дейности в	РИОСВ-Монтана стопанисва	Създаване на възможност за запознаване

Показател	Оценка	Препоръки
прилежащите територии и защитената местност. Оценка на тяхната съвместимост с предназначението, целите и режимите, определени със ЗЗТ.	законосъобразно ПР. Няма установени нарушения. Няма обособена пътека за посетители, тъй като теренът на поддържания резерват не позволява. Районът около ПР е богат на природни дадености, които високо се ценят от туристите. Към момента няма развит туризъм.	на туристите с ценностите на поддържания резерват. Препоръчваме това да стане чрез изграждане на информационен център и площадка за наблюдение на птици в района на с. Долни Цибър.
Културно - историческото наследство	В района на поддържания резерват няма установени паметници на културата и/или туристически обекти.	Няма препоръки.

1.22.1. Социално-икономически условия

Показател	Оценка	Препоръки
Потенциал и условия за развитие и упражняване на образователни, туристически и рекреационни дейности.	Предвид високата природна стойност на ПР, той представлява безценен ресурс по отношение на образователни дейности. Към момента този ресурс не се оползотворява ефективно.	Да се изгради информационно – обучителен център. Да се положат усилия за популяризиране на ценностите на ПР като място за опознаване на българската природа.
Оценка на дейностите по ползване на ресурсите	Няма установени нарушения на режимите и начина на ползване на горите, дивеча и	Да се положат усилия за запазване на тенденциите за природосъобразно използване на горите,

Показател	Оценка	Препоръки
	природните продукти.	дивеча и другите природни продукти.
Необходимост от провеждане на санитарни дейности в горите, ако са установени проблеми.	Не е необходимо провеждането на санитарни мероприятия в горите. Всички дейности, които се извършват в прилежащите територии са в съответствие с планираното в ЛУП.	Няма препоръки.
Нетипични и чуждоземни дървесни видове	Установени са нетипични и чуждоземни дървесни видове. Има залесяване с хибридна топола.	Предвидена е програма и проекти за контрол на инвазивните видове и постепенно възстановяване на естествените за територията насаждения.

1.22.2. Собственост

Показател	Оценка	Препоръки
Интереси на собствениците и ползвателите на земите и горите граничещи с ПР при различните форми на собственост и ползване с оглед статута на ПР и ЗМ.	Територията на поддържания резерват е изключителна държавна собственост. Интересите на собствените в района не се нарушават.	Няма препоръки.
Възможности за привличане на частните собственици за изпълнение на целите и задачите на Плана.	Към момента частни собственици не участват в изпълнението на дейности по управление на поддържания резерват.	Включване на частни собственици при изграждането на информационния център.

1.22.3. Управление

Показател	Оценка	Препоръки
Степен на кадрова и материално-техническа осигуреност на РИОСВ - Монтана и на регионалните структури на ИАГ (ТП ДГС – Лом) и необходимостта от развитие.	РИОСВ-Монтана е с добра материално-техническа обезпеченост.	С изграждането на препоръчания информационен център ще се засили контролът върху достъпа до поддържания резерват.
Оценка на установените връзки и взаимодействие на РИОСВ - Монтана с регионалните структури на ИАГ - ТП ДГС – Лом, община Лом, полиция, пожарна и др. и с неправителствени организации и необходимостта от разширяването им.	Налице са добре установени връзки и взаимодействие.	Създаване на устойчива във времето схема на взаимодействие.
Оценка на други органи или НПО, които изпълняват функции по: мониторинг на фактори на околната среда; обезпечаване сигурността и здравето на посетителите; борба с пожарите и други дейности (извън тези на РИОСВ и ДЛС/ДГС) на територията на поддържания резерват.	Не са установени дейности от други органи или НПО, свързани с ПР.	Създаване на устойчива във времето схема на взаимодействие.

1.22.4. Формиране на основните и на специфичните проблеми на територията.

Като цяло поддържаният резерват изпълнява своите функции. Основните и специфични проблеми на територията са представени в Таблица по – долу.

Основни и специфични проблеми	Фактори и причини за възникване на проблемите
Замърсяване с битови отпадъци.	Следствие от цялостното замърсяване на р. Дунав. При високи води.
Нетипични и чуждоземни дървесни видове.	Залесяване в миналото с хибридна топола. Ерозия, която води до нашествие на рудерални и инвазивни видове.

1.23. ПОТЕНЦИАЛНА СТОЙНОСТ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

Параметър - Оценка	Основание
Биологично разнообразие ПР „Ибиша“ и ЗМ „Остров Цибър“ са територии със средна стойност на биологично разнообразие, отнесено към територия на България.	На територията на поддържания резерват и защитената местност, съществуват 3 потенциални природни местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР, Местообитание 91E0* е приоритетно. При безгръбначните и гръбначни животни потенциалът на защитената територия не е много висок – почти всички целеви видове се срещат на много места в България. В поддържания резерват са установени: 1 рядък вид от безгръбначните и 3 вида са включени в ЧК .
Място на обекта в Екологичната мрежа на страната	Поддържан резерват "Ибиша" попада в границите на две ЗЗ от Натура 2000 – ЗЗ „Ибиша“ с код BG 0002007 по Директивата за птиците и ЗЗ “Остров Цибър” BG0000199 по Директивата за местообитанията. 16 целеви вида са включени в Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания. 7 целеви вида птици са включени в Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици.
Територия за съхранение на местообитания и видове с европейско и световно	Поддържан резерват “Ибиша” е с международна значимост, определяща се от наличието на най-голямата у нас смесена чаплого-корморанова колония.

Параметър - Оценка	Основание
<p>консервационно значение</p> <p>Висока оценка</p>	<p>Той е място от световно значение за гнездящия световно застрашен вид – малък корморан (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>) и едно от петте най-важни места в България за гнездящите нощна чапла (<i>Nycticorax nycticorax</i>), гривеста чапла (<i>Ardeola ralloides</i>) и лопатарка (<i>Platalea leucorodia</i>), почти цялата територия на Орнитологично важно място Ибиша е обявена за Рамсарски обект, поради международното си значение за колониално гнездящите птици. Предложената защитена зона граничи с потенциална Специално защитена зона в Румъния.</p> <p>От фауната - видове със световна защита и значение: 1 вид птица – по IUCN, 9 вида птици –по CITES и 1 вид бозайник – по CITES. Видове с европейска защита и значение -27 вида птици и 8 вида бозайници, по Бернска конвенция, 6 вида земноводни и влечуги - по Директива 92/43 на ЕС за местообитанията, 8 вида бозайници - по Директива 92/43 на ЕС за местообитанията, 7 вида по Директива 2009/147 на ЕС за опазване на дивите птици, 7 вида земноводни и влечуги – по Бернска конвенция, 8 вида бозайници – по Бернска конвенция.</p>
<p>Обект за образователни и научно-изследователски дейности</p> <p>Средна оценка</p>	<p>Територията е подходяща за провеждане на научно - изследователски дейности. Достъпът до ПР и острова е затруднен, поради това, че трябва да се използва плавателен съд</p>

Ч А С Т 2: ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ И ОГРАНИЧЕНИЯ

Определянето на целите е направено съгласно изискванията на Закона за защитените територии и приетата система за категоризация на Международния съюз за защита на природата IUCN.

Основният принцип е територията да бъде управлявана по такъв начин, че да се осигурява опазване и поддържане на биоразнообразието в дългосрочен план.

Съгласно чл. 26 (2) от ЗЗТ **поддържаните резервати се управляват с цел:**

- поддържане на природния им характер;
- научни и образователни цели и/или екологичен мониторинг;
- възстановяване на популации на растителни и животински видове и/или условия на местообитанията им;
- опазване на генетичните ресурси.

IUCN- Насоки за управление на категории защитени територии

КАТЕГОРИЯ IV: Местообитание/Територия за управляване на видове: защитена територия, опазвана основно с цел съхраняване, чрез управленческа намеса.

Основният принцип при определяне на дългосрочните цели, е територията да бъде управлявана по такъв начин, че спазвайки българското законодателство да се осигурява опазване и поддържане на биоразнообразието в дългосрочен план.

Идентифицирани са главните цели на управление на ПР, в съответствие с нормативните изисквания, направената оценка и изискванията, посочени в Заповедите за обявяване на защитената територия.

2.1. ДЪЛГОСРОЧНИ ЦЕЛИ

2.1.1. Определяне на главните цели.

Главна цел 1: Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията

Опазване на съществуващото фитоценотично разнообразие на растителността и благоприятното природозащитно състояние на природните местообитания, включени в Приложение 1 на ЗБР.

Възстановяване на естествената растителност от бяла върба, бяла топола и черна топола.

Постепенна замяна на културите от хибридна топола с местни видове, характерни

за местообитание 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

Ограничаване разпространението на съществуващите вече инвазивни видове и недопускане развитието на нови инвазивни видове.

- Осигуряването на стабилното действие на досегашните режими, при които растителния компонент съществува с естествената си динамика.
- Опазване на съществуващото фитоценотично разнообразие на растителността и възстановяване благоприятното природозащитно състояние на потенциално местообитание 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) - подтип *Salicion albae*.

Главна цел 2: Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове

Опазване и възстановяване на естествените природни местообитания, на които е възможно съществуването на популации на реликтни, ендемитни, редки и застрашени растителни видове.

Запазване на естествените местообитания на популациите на животински видове с висока консервационна тежест.

Възстановяване на местообитания на редки видове птици.

Главна цел 3: Съхраняване, опазване и възстановяване на естественото състояние и целостта на ландшафта

Поддържане целостта на характерния аквален ландшафт.

Недопускане на техническа инфраструктура в границите на поддържания резерват, с единствено изключение на такава, която допринася за неговото опазване и управление.

2.1.2. Определяне на второстепенните цели

Второстепенна цел 1: Опазване, поддържане или възстановяване на горите

Възстановяване на естествения характер на горските екосистеми.

Постепенна замяна на насажденията от хибридна топола и възстановяване на естествените гори от бяла топола, черна топола, бяла върба, бял бряст и др. видове, характерни за природно местообитание 91E0 *Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

Второстепенна цел 2: Създаване на условия за орнитологични наблюдения

Разкриване на потенциалната стойност и осигуряване на устойчиво развитие на територията, като такава със значение за опазване на птиците.

Осигуряване на възможност за наблюдение на птиците (извън територията на поддържания резерват), без да се нарушава режима на територията, съгласно ЗЗТ.

Второстепенна цел 3: Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности

Организиране на комплексен мониторинг.

Повишаване екологичната култура на местното население и посетителите.

Подобряване и поддържане обществената информираност за възможностите, значимостта и ценността на ПР.

Създаване и поддържане на база данни.

Създаване на информационен център и площадка за наблюдение в близост до с. Долни Цибър.

Второстепенна цел 4: Институционално развитие

Усъвършенстване на управлението.

Постигане на дълготрайна подкрепа на местните общности за реализиране на целите на управлението.

Развиване възможностите за привличане и работа с доброволци, особено такива от селищата около поддържания резерват.

Постигане на дълготрайна подкрепа на ключови партньори за целите на конзервацията и устойчивото развитие на територията.

Подобряване и поддържане обществената информираност за ценностите, възможностите и изключителните ресурси на ПР.

Разработеният до тук спектър от главни и второстепенни цели и задачи осигурява устойчивото съществуване на ПР съобразно неговата естествена динамика.

2.2. ОГРАНИЧЕНИЯ

Постигането на посочените главни и второстепенни цели зависи от множество фактори на средата (от естествен или антропогенен произход), които както могат да стимулират тяхното осъществяване, така и да ограничат постигането им.

Ограниченията и заплахите за постигане на главните и второстепенни цели, съответстват на направените констатации и оценки. Оценката е направена като се

използват един или свободно съчетание на подходящи критерии.

По-долу са представени основните фактори (тенденции), които потенциално могат да окажат влияние върху изпълнението на целите, идентифицирани в процеса на изготвяне на настоящия план за управление.

2.2.1. Тенденции сестествен характер

Промени в климата, почвите, хидроложкия режим

Глобалното затопляне е трайна тенденция, водеща до промяна на климата в световен мащаб и промяна в климатичните и почвените условия, хидроложкия режим и другите абиотични компоненти на средата на локално равнище. При трайно проявление може да настъпи промяна във видовия състав, намаляване и дори изчезване на консервационно значими видове и хабитати. Явлението има негативно въздействие върху горското стопанство и други фактори за развитие на територията. По този начин се ограничава постигането на основните цели, свързани с опазването на консервационно значимите видове и местообитания.

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна	Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията	Силно	Хабитати	Потенциално Повсеместно
Главна	Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове	Силно	Видове	Потенциално Повсеместно
Главна	Съхраняване, опазване и възстановяване на естественото състояние и целостта на ландшафта	Силно	Видове Хабитати	Потенциално Повсеместно

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Второстепенна	Опазване, поддържане или възстановяване на горите	Силно	Видове Хабитати	Потенциално Повсеместно
Второстепенна	Създаване на условия за орнитологични наблюдения	Средно	За хората Видове	Потенциално Повсеместно
Второстепенна	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	Средно	За хората	Потенциално Повсеместно
Второстепенна	Институционално развитие	Средно	За хората	Потенциално Повсеместно

Природни бедствия (пожари и други)

Горските пожари са едни от основните причини, които могат да доведат до значителни загуби на биологично разнообразие. Други природни бедствия, които могат да повлияят биологичното разнообразие и да доведат до неизпълнение на целите на ПР са ветровали, ветроломи, снеговали, снеголоми, смерч и други.

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна	Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията	Високо	Хабитати	Локално
Главна	Съхраняване, опазване и възстановяване	Високо	Видове	Локално

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
	на естествения характер и ненарушеност на популации на видове			
Главна	Съхраняване, опазване и възстановяване на естественото състояние и целостта на ландшафта	Високо	Видове Хабитати	Локално
Второстепенна	Опазване, поддържане или възстановяване на горите	Високо	Видове Хабитати	Локално
Второстепенна	Създаване на условия за орнитологични наблюдения	Средно	За хората Видове	Локално
Второстепенна	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	Високо	За хората	Локално
Второстепенна	Институционално развитие	Високо	За хората	Локално

Природна уязвимост на видовете и хабитатите

Природната уязвимост на основните консервационно значими видове и хабитати в ПР изисква повече усилия и по-комплексни мерки за тяхното опазване. Тясната специализация към местообитания и хранителна база, слабата репродуктивност и късният матуритет на част от приоритетните видове, междувидовата конкуренция, изолация, каламитетите, конкуренцията за хранителна база, промяна в протичането на естествените сукцесии, като цяло затруднява тяхното опазване. Явява се ограничител за постигане на основните консервационни цели.

По същия начин уязвимостта на приоритетни типове хабитати и различни групи на гъбите, водорасловата, мъховата флора и на голяма част от безгръбначната фауна и земноводните, тясно свързани с микроклимата в поддържания резерват, ще изисква значително повече усилия за тяхното опазване, свързани с допълнителни мерки.

Не е ясен сукцестонния ред в тази територия. Междувидовата конкуренция се печели от къпината (*Rubus caesius. Var. Aquatica*) и аморфата (*Amorpha fruticosa*) в храстовия етаж. Установено е масово развитие на казашки бодил (*Xanthium strumarium*).

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна	Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията	Високо	Хабитати	Локално
Главна	Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове	Високо	Видове	Локално

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна	Съхраняване, опазване и възстановяване на естественото състояние и целостта на ландшафта	Високо	Видове Хабитати	Локално
Второстепенна	Опазване, поддържане или възстановяване на горите	Високо	Видове Хабитати	Повсеместно
Второстепенна	Създаване на условия за орнитологични наблюдения	Високо	За хората Видове	Потенциално
Второстепенна	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	Средно	За хората	Локално
Второстепенна	Институционално развитие	-	-	-

2.2.2. Тенденции от антропогенен характер

Ерозия, свлачища, нарушения върху ландшафта, увреждане на местообитанията

Странична линейна речна ерозия се проявява главно при реки с постоянен воден отток и е най-ясно изразена по високия бряг на р. Дунав. Степента на преобразуване на

брега се обуславя от податливостта на размиване на несвързаните, свързаните глинести и на изветрелите и напукани полускални типове.

С намалена ерозионна устойчивост са бреговете, в чиято основа лежат глинести плиоценски седименти, покрити с дебели льосови наслаги. Този вид бряг се разкрива в участъка Долни Цибър — Козлодуй.

Ерозионните процеси, протичащи по високия Дунавски бряг, са в пряка връзка с развитието на свлачища. От една страна, ерозията е причина за възникване на тези явления, от друга — при поява на свлачища се засилва ефектът от дейността на реката, която започва да изнася вече свлечените материали.

Проявява се точково по бреговата ивица на поддържания резерват, причинена от оттичащи се води и водите на реката. Има случаи на отнемане (отнасяне) или наслагване на територии.

Развитите в този район свлачища са стари и имат дълбоко разположена хлъзгателна повърхнина. В по-голямата си част тя е субхоризонтална и преминава по плиоценски прахови сивозелени или черни глинени, които имат ниски якостни параметри. Льосовият комплекс участва в свлачищния процес като статичен товар. Възникването на свлачищата е предопределено от ерозионното действие на р. Дунав, което е довело до разкриването на повърхността на слабите глинести пластове, а съвременната активност на тези свлачищни склонове се свързва с предизвиканите колебания на нивото на подземните води, земетресенията, съвременната брегова ерозия на р. Дунав, както и сезонните колебания на водното ниво на реката.

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
Главна	Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията	Високо	Хабитати	Локално
Главна	Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и	Високо	Видове	Локално

Тип цел	Цел	Степен на въздействие	Обект на въздействие	Обхват на въздействие
	ненарушеност на популации на видове			
Главна	Съхраняване, опазване и възстановяване на естественото състояние и целостта на ландшафта	Високо	Видове Хабитати	Локално
Второстепенна	Опазване, поддържане или възстановяване на горите	Високо	Видове Хабитати	Повсеместно
Второстепенна	Създаване на условия за орнитологични наблюдения	Високо	За хората Видове	Потенциално
Второстепенна	Създаване на условия за развитие на научни и образователни дейности	Средно	За хората	Локално
Второстепенна	Институционално развитие	-	-	-

Браконьерство

Няма установени нарушения и съставени актове. ДГС Лом осъществява ефективен контрол върху лова. Няма условия за риболов в границите на ПР. Не съществуват отрицателни въздействия от антропогенен характер, свързани с ползване на ресурси – билки и паша.

Въздействието е само потенциално, ниско, засягащо видовете.

Замърсяване на околната среда

В близост до ПР няма условия за генериране на емисии, битови отпадъци и шум, които биха повлияли негативно върху целите на опазване. Основен проблем се очертават

битовите отпадъци (най-вече пластмасови бутилки и др. отпадъци), носени от река Дунав при пълноводие, голяма част, от които остават в целия остров и оказват дълготрайно отрицателно влияние върху изпълнението на целите на поддържания резерват. Необходими са дългосрочни мерки за решаване на проблема.

Нарушаване на водния режим

Основното ограничение от естествен, биотичен характер е свързано с водния режим на територията и последващото преовлажняване на почвата. Въздействието е с висока стойност. Това ограничение определя съществуването на целия растителен комплекс. Всички тревисти видове са изолирани от генния дрейф на видовете по бреговата суша. Оценката за въздействието е със средна стойности и засяга видове, хабитати и хора, с повсеместно разпространение.

2.2.3. Ограничения и тенденции извън ПР

Селско и горско стопанство

Не се прилагат дейности в селското и горското стопанство, които биха повлияли биологичното разнообразие. Не съществува опасност за обитаващите животински видове извън поддържания резерват.

По отношение на практиките в селското стопанство - нямат отношение към поддържания резерват.

Въздействието на горското и ловно стопанство е положително, повсеместно, силно, по отношение на хабитатите и видовете.

Положителното въздействие се дължи на стриктното спазване на действащия лесоустройствен проект.

Предвиждания на регионални и местни планове и програми

Предвижданията на регионални и местни планове и програми, свързани с увеличаване на антропогенния натиск могат да доведат до намаляване на екологичната стойност на района и да доведат до загуба на биологично разнообразие. В близост до поддържания резерват няма територии, предмет на ОУП или ПУП, които биха повлияли отрицателно върху предмета и целите на опазване на защитената територия.

По отношение на предвижданията на регионални и местни планове и програми въздействие не е установено.

Пропуски в познанието за биологичното разнообразие в ПР и липса на

организиран мониторинг.

Липсата на достатъчно познания върху разпространението, числеността и динамиката на популациите на видовете и местообитанията, лишава управлението на ПР от възможността за провеждане на мониторинг върху тяхното състояние и вземане на адекватни мерки за опазването им. Това е от особено значение за консервационно значимите и приоритетни за опазване видове.

Настоящите проучвания поставят началото на натрупване на знания за някои групи растения и животни – начало на систематизирани проучвания върху разпространението, таксономичния състав, популационното състояние. Те ще са основата за по-нататъшни изследвания, наблюдения на промените и влияние върху тях. За значителна част от видовете, особено с консервационен статут се дават конкретни данни за разпространението, състоянието и уязвимостта.

Някои групи и видове се нуждаят от по-продължителни проучвания, свързани със скрития им начин на живот, широкия ареал на разпространение и липсата на знания за тях до момента.

Ограничителят въздейства в различна степен върху постигането на всички консервационни цели.

Недостатъчно ниво на знания и опит на местно ниво

Недостатъчното ниво на знания и опит много често е в основата на разрушителното отношение спрямо природата, което от своя страна води до намаляване на популациите на видове и местообитания, унищожаване на животни и растения от приоритетни и други видове. Ограничението въздейства върху постигането както на консервационните цели, така и на целите на устойчивото развитие.

Въздействието е високо, потенциално по отношение на видове и хабитати.

2.2.4. Други ограничения и тенденции

Няма устнаовнеи други ограничения и тенденции.

ВТОРА ОЦЕНКА

2.3. Ефект на ограниченията върху дългосрочните цели

Въздействието на ограниченията, които имат естествен характер може да доведе до промяна на местообитанията, загуба на видовото разнообразие – на индивидуално ниво (намаляване числеността); на групово ниво – намаляване на броя на популациите; на видово ниво - до евентуално изчезване (за ПР) на даден вид. При трайно проявление е възможна промяна в екосистемното и ландшафтно разнообразие.

Въздействието на антропогенните ограничения, като пряко унищожаване на видове, може да доведе до нарушаване на естествената стабилност на структурите на популациите от едри и дребни бозайници в дългосрочен план, и за поддържане на цялостния баланс в екосистемата. Липсата на достатъчно познания върху разпространението, числеността и динамиката на популациите на видовете, не дават възможност за провеждане на мониторинг върху тяхното състояние и вземане на адекватни мерки за тяхното опазване. Недостатъчната екологична култура често е в основата на отрицателното поведение в природата, а това води до унищожаване на растения и животни.

В таблицата по-долу е дадена оценка на въздействието на ограниченията/тенденциите върху главните и второстепенни цели. Въздействията са оценени по значимост, обхват и честота. Представени са и мерки за справяне с неблагоприятните тенденции.

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
Главна цел 1: Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и ненарушеност на местообитанията	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим	Значително	Повсеместно	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия (пожари и други)	Незначително	Локално	Рядко	Не са необходими мерки.
	Природна уязвимост на видовете и хабитатите	Значително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Ерозия, нарушения върху ландшафта, увреждане на местообитанията	Значително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Бракониерство	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Замърсяване на околната среда	Значително	Повсеместно	Постоянно	Засилен контрол.
	Нарушаване на водния режим	Средно	Повсеместно	Рядко	Мониторинг.
	Селско и горско стопанство	Незначително	Локално	Рядко	Контрол на дивеча.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми	Незначително	Локално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					ЗООС и ЗУТ по отношение на предвижданията на ОУП. Мониторинг на туристопотока.
	Пропуски в познанието за биологичното разнообразие в поддържания резерват и липса на организиран мониторинг	Значително	Повсеместно	Постоянно	Организиране на мониторинг по направления.
	Недостатъчно ниво на знания и опит на местно ниво	Значително	Повсеместно	Постоянно	Повишаване на капацитета на местната администрация, имаща отношение към управлението и опазването на

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					поддържания резерват. Провеждане на образователни програми.
Главна цел 2: Съхраняване, опазване и възстановяване на естествения характер и ненарушеност на популации на видове	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим	Значително	Повсеместно	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия (пожари и други)	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на противопожарни планове.
	Природна уязвимост на видовете и хабитатите	Значително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Ерозия, нарушения върху ландшафта, увреждане на местообитанията	Значително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Бракониерство	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	Замърсяване на околната среда	Значително	Повсеместно	Постоянно	Засилен контрол.
	Нарушаване на водния режим	Средно	Повсеместно	Рядко	Мониторинг.
	Селско и горско стопанство	Незначително	Локално	Рядко	Контрол на дивеча.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми	Незначително	Локално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно ЗООС и ЗУТ по отношение на предвижданията на ОУП. Мониторинг на туристопотока.
	Пропуски в познанието за	Значително	Повсеместно	Постоянно	Организиране на

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	биологичното разнообразие в ПР и липса на организиран мониторинг				мониторинг по направления.
	Недостатъчно ниво на знания и опит на местно ниво	Значително	Повсеместно	Постоянно	Повишаване на капацитета на местната администрация, имаща отношение към управлението и опазването на ПР. Провеждане на образователни програми.
Главна цел 3: Съхраняване, опазване и възстановяване на	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим	Значително	Повсеместно	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия (пожари и други)	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
естественото състояние и целостта на ландшафта					противопожарни планове.
	Природна уязвимост на видовете и хабитатите	Значително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Ерозия, нарушения върху ландшафта, увреждане на местообитанията	Значително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Бракониерство	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Замърсяване на околната среда	Значително	Повсеместно	Постоянно	Засилен контрол.
	Нарушаване на водния режим	Средно	Повсеместно	Рядко	Мониторинг.
	Селско и горско стопанство	Незначително	Локално	Рядко	Контрол на дивеча.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми	Незначително	Локално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно ЗООС и ЗУТ по отношение на

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					предвижданията на ОУП. Мониторинг на туристопотока. .
	Пропуски в познанието за биологичното разнообразие в поддържания резерват и липса на организиран мониторинг	Значително	Повсеместно	Постоянно	Организиране на мониторинг по направления.
	Недостатъчно ниво на знания и опит на местно ниво	Значително	Повсеместно	Постоянно	Повишаване на капацитета на местната администрация, имаща отношение към управлението и опазването на поддържания резерват.

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					Провеждане на образователни програми.
Второстепенна цел 1: Опазване, поддържане или възстановяване на горите	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим	Значително	Повсеместно	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия (пожари и други)	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на противопожарни планове.
	Природна уязвимост на видовете и хабитатите	Значително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Ерозия, нарушения върху ландшафта, увреждане на местообитанията	Значително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Бракониерство	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Замърсяване на околната среда	Значително	Повсеместно	Постоянно	Засилен контрол.
	Нарушаване на водния режим	Средно	Повсеместно	Рядко	Мониторинг.

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	Селско и горско стопанство	Незначително	Локално	Рядко	Контрол на дивеча.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми	Незначително	Локално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно ЗООС и ЗУТ по отношение на предвижданията на ОУП. Мониторинг на туристопотока.
	Пропуски в познанието за биологичното разнообразие в ПР и липса на организиран мониторинг	Значително	Повсеместно	Постоянно	Организиране на мониторинг по направления.
	Недостатъчно ниво на знания и опит на местно ниво	Значително	Повсеместно	Постоянно	Повишаване на капацитета на

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					местната администрация, имаща отношение към управлението и опазването на ПР. Провеждане на образователни програми.
Второстепенна цел 2: Създаване на условия за орнитологични наблюдения	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим	Незначително	Потенциално	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия (пожари и други)	Средно	Локално	Рядко	Изготвяне на противопожарни планове.
	Природна уязвимост на видовете и хабитатите	Средно	Локално	Рядко	Мониторинг.

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	Ерозия, нарушения върху ландшафта, увреждане на местообитанията	Незначително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Бракониерство	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Замърсяване на околната среда	Незначително	Локално	Периодично	Засилен контрол.
	Нарушаване на водния режим	Незначително			Мониторинг.
	Селско и горско стопанство	Незначително	Локално	Рядко	Контрол на дивеча.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми	Незначително	Локално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно ЗООС и ЗУТ по отношение на предвижданията на ОУП. Мониторинг на туристопотока.

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	Пропуски в познанието за биологичното разнообразие в ПР и липса на организиран мониторинг	Значително	Повсеместно	Постоянно	Организиране на мониторинг по направления.
	Недостатъчно ниво на знания и опит на местно ниво	Средно	Повсеместно	Постоянно	Повишаване на капацитета на местната администрация, имаща отношение към управлението и опазването на ПР. Провеждане на образователни програми
Второстепенна цел 3: Създаване на условия за развитие на научни	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим	Незначително	Потенциално	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
и образователни дейности	Природни бедствия (пожари и други)	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на противопожарни планове.
	Природна уязвимост на видовете и хабитатите	Незначително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Ерозия, нарушения върху ландшафта, увреждане на местообитанията	Незначително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Бракониерство	Няма отношение.			
	Замърсяване на околната среда	Няма отношение.			
	Нарушаване на водния режим	Няма отношение.			
	Селско и горско стопанство	Няма отношение.			
	Предвиждания на регионални и местни	Няма			

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	планове и програми	отношение.			
	Пропуски в познанието за биологичното разнообразие в ПР и липса на организиран мониторинг	Няма отношение.			
	Недостатъчно ниво на знания и опит на местно ниво	Няма отношение.			
Второстепенна цел 4: Институционално развитие	Промени в климата, почвите, хидроложкия режим	Средно	Потенциално	Постоянно	Управленски решения на локално и глобално ниво.
	Природни бедствия (пожари и други)	Значително	Локално	Рядко	Изготвяне на противопожарни планове.
	Природна уязвимост на видовете и хабитатите	Незначително	Локално	Рядко	Мониторинг.
	Ерозия, нарушения върху ландшафта, увреждане на местообитанията	Незначително	Локално	Рядко	Мониторинг.

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
	Бракониерство	Незначително	Локално	Рядко	Засилен контрол.
	Замърсяване на околната среда	Незначително	Локално	Периодично	Засилен контрол.
	Нарушаване на водния режим	Средно	Повсеместно	Рядко	Мониторинг.
	Селско и горско стопанство	Незначително	Локално	Рядко	Контрол на дивеча.
	Предвиждания на регионални и местни планове и програми	Незначително	Локално	Постоянно	Прилагане на законоопределените процедури, съгласно ЗООС и ЗУТ по отношение на предвижданията на ОУП. Мониторинг на

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Цел	Ограничения	Значимост	Обхват	Честота	Мерки за преодоляване на ограниченията
					туристопотока.
	Пропуски в познанието за биологичното разнообразие в ПР и липса на организиран мониторинг	Значително	Повсеместно	Постоянно	Организиране на мониторинг по направления
	Недостатъчно ниво на знания и опит на местно ниво	Значително	Повсеместно	Постоянно	Повишаване на капацитета на местната администрация, имаща отношение към управлението и опазването на ПР. Провеждане на образователни програми.

2.4. ПОТЕНЦИАЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ЗАЩИТЕНАТА ТЕРИТОРИЯ

Оценка на потенциала	Основание
<p>Опазване на биологичното разнообразие</p> <p>След допълнителни проучвания е възможно да се обогати информацията, с което ще увеличат и потенциалните възможности на ПР и защитената местност за ОБР, при установения модел и режим на ниво на подпочвени води и заливане.</p> <p>Защитената територия притежава висок потенциал за опазване на биологичното разнообразие.</p>	<p>Установените 3 типа природни местообитания са включени в Приложение 1 на ЗБР, от които 1 е приоритетно според Директива 92/43/ ЕЕС.</p> <p>Приоритетни за опазване видове, които обитават територията на ПР и ЗМ: 2 вида водни безгръбначни в IUCN; в ЗБР (Прил. IV, съотв в прил. II, III); 1 вид в Бернска конвенция; 2 вида в Дир. 92/43. (Прил.V, съотв. в прил. II и IV). 1 вид е включен в ЗБР (Прил. 4) , Дир.92/43 (Прил V). 1 вид е включен в ЧК (изчезнал), IUCN “уязвим” (<i>Vulnerable A1ace+2ce</i>).1 вид риба (ЗБР - Прил. II и IV; ЧК; Дир. 92/43 - Прил. II). 3 вида земноводни и влечуги (от Прил. II на Дир. 92/43 (Прил. II на ЗБР)); 7 вида птици от Приложение 1 на Директивата за птиците. 1 вид бозайник (от Прил. II на Дир. 92/43 (Прил. III на ЗБР). 2 вида Прилепи (от Прил. II на Дир. 92/43 (Прил. II на ЗБР).</p>
<p>Територии с възможност за развитие на рекреационни дейности – туризъм, спорт, познавателен и екотуризм.</p> <p>Оценката е средна, тъй като основно в околните територии на ПР е възможно практикуването на познавателен и екотуризм. ПР е достъпен само с</p>	<p>Местоположението на ПР и защитената местност е трудно достъпно и е възможно само с плавателен съд. Възможно е, да се развива орнитологичен туризъм в териториите около ПР.</p>

Оценка на потенциала	Основание
плавателен съд.	
Източник на ползи за местното население Дейности, свързани с използване на потенциалните възможности на територията. Средна оценка.	Възможност за водачество, продажба на информационни материали, доходи от извършване на услуги в туристическата сфера.

ЧАСТ 3: РЕЖИМИ, НОРМИ, УСЛОВИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ

Предложените режими и норми са определени на базата на нормативно определени изисквания и аналитичната информация и оценки, представени в Част 1. Тяхното налагане цели преодоляване или ограничаване на въздействието на заплахите, идентифицирани в Част 2. Осигуряват условия за контрол и взимане на управленски решения, като допускат известни възможности за гъвкавост при взимане на управленски решения, в случай на евентуални или очаквани промени в обстоятелствата. В съответствие са с нормативно определените режими и другите законови изисквания.

3.1. Зониране и функционално предназначение на зоните

Режимите в поддържаните резервати се определят от чл. чл. 17 (2, 3), 26, 27 и 28 на ЗЗТ. Съгласно тях и с оглед на по-рационалното стопанисване на поддържания резерват „Ибиша“ територията му се разделя на 2 зони. Не е необходимо обособяването на зона 3.

На базата на проведените проучвания и оценки предлагаме зониране на ПР на две зони:

Зона А - зона за опазване на консервационно значими видове и местообитания

Зона Б - зона с поддържащи мерки.

Двете зони са представени в **Приложение № 3-1 (Карта №3)**.

3.2 Режими и норми

Поддържаният резерват се управлява с цел:

1. поддържане на природния им характер;
2. научни и образователни цели и/или екологичен мониторинг;
3. възстановяване на популации на растителни и животински видове и/или условия на местообитанията им;
4. опазване на генетичните ресурси.

Режим на защитената територия, определен в ЗЗТ

Чл. 27. (1) В поддържаните резервати се забраняват всякакви дейности, с изключение на:

1. тяхната охрана;

2. посещения с научна цел;
3. преминаването на хора по маркирани пътеки, включително с образователна цел;
4. събирането на семенен материал, диви растения и животни с научна цел или за възстановяването им на други места;
5. провеждане на поддържащи, направляващи, регулиращи или възстановителни мерки.

Режим на защитената територия определен със Заповед № 794/10.08.1984 г. на Комитета за опазване на природната среда при Министерски съвет за обявяване на ПР „Ибиша“

В границите на поддържащия резерват се забраняват всякакви дейности, нарушаващи самотния характер на природата.

Раздел 1. Зона „А“ (ядро на поддържащия резерват)

Зона „А“ обхваща цялата територия, в която е заселена колонията птици (*приложена карта Функционално зонирование, Приложение № 3-1, Карта № 3*). Зоната се намира в югозападния край на ПР, обхваща отдели / подотдели: 45 - а, 45 - 2, 45 - 3 и 45 - 4. Общата площ на Зона А е 5,3 ha. Обхваща вторично преобразувани местообитания и Комбинации 3130 Олиготрофни до мезотрофни стоящи води с растителност от тина *Isoeto-Nanojuncetea* и 3270 Реки с кални брегове с *Chenopodion rubri* и *Bidention p.p.*

Функционалното предназначение на зона „А“ е да съхрани местообитанията на растенията и животните в нея, както и да обезпечи нормални условия за размножаването, храненето и пребиваването на птиците по време на гнездовия период, миграциите и зимуването.

В зона „А“ се забранява:

Извършването на всякакви дейности, без посочените по-долу.

В зона „А“ се разрешава:

Влизането за охрана, с научна цел, за събиране на проби и за провеждане на мониторинг по реда на чл. 28 и чл. 17 (3) от ЗЗТ. Влизането да става чрез лодка или по пешеходен маршрут, минаващ през зона „Б“. С оглед прекратяването на

неконтролирано влизане в ПР и безпокойството на птиците се засилва контрола на кея в с. Долни Цибър.

Преминаване на хора и превозни средства не се допуска.

Провеждането на поддържащи, направляващи, регулиращи или възстановителни мерки се провеждат, съгласно чл. 27 (2) от ЗЗТ.

В зона „А“ се осъществяват следните поддържащи мерки:

(1) Ръчно почистване на отпадъци – ежегодно след пролетното пълноводие.

В зона „А“ се осъществяват следните направляващи мерки: (1) Запазване и увеличаване числеността на:

1. Световно застрашените и редки видове птици: големи корморани, чапли и лопатарки, чрез обезпечаване на фактора “спокойствие”

2. Европейски застрашените и редки видове бозайници: видра.

В зона „А“ се осъществяват следните регулиращи мерки:

(1) Регулиране числеността на наземните хищници (чакал, лисица, дива свиня и енотовидно куче) при необходимост чрез прогонване.

В зона „А“ се осъществяват следните възстановителни мерки:

(1) Контрол на инвазивните видове;

Раздел 2. Зона „Б“

Зона “Б” обхваща частта от поддържащия резерват, която не е включена в зона „А“ (*приложена карта Функционално зонироване, Приложение № 3-1, Карта № 3*).

Функционалното предназначение на зона „Б“ е да предпазва зона „А“ от антропогенно въздействие, да спомага за запазването в естествено състояние местообитанията на растенията и животните и да обезпечи нормални условия за пребиваването на птиците по време на размножителния период, миграциите и зимуването в поддържащия резерват.

В зона „Б“ се забранява:

(1) Извършването на всякакви дейности, без посочените по-долу.

В зона “Б” се разрешава:

(1) Влизането за охрана, за извършването на ремонтни и поддържащи дейности, свързани с брегоукрепителни съоръжения, с научна цел, за събиране на проби и за провеждане на мониторинг по реда на чл. 28 и чл. 17 (3) от ЗЗТ.

(2) Провеждането на поддържащи, направляващи, регулиращи или възстановителни мерки, съгласно чл. 27 (2) от ЗЗТ.

В зона „Б” се осъществяват следните поддържащи мерки:

(1) Изграждане и поддържане на съоръжения за борба с ерозията извън размножителния период на птиците (май - юни).

В зона „Б” се осъществяват следните направляващи мерки:

Увеличаване гнездовата численост на застрашени и редки видове птици.

Чл. 15. В зона „Б” се осъществяват следните регулиращи мерки:

Регулиране числеността на наземните хищници (чакал, лисица, дива свиня и други) при необходимост чрез отстрел и/или прогонване извън размножителния период.

Чл. 16. В зона „Б” се осъществяват следните възстановителни мерки: (1)

В културите с хибридни тополи провеждане на постепенни залесявания с местни видове характерни за местообитание 91E0*Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) - подтип *Salicion albae*.

ЧАСТ 4: ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ И ПРЕДПИСАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ

4.1. Определяне на приоритетите:

Отчитайки дългосрочните цели и фактори, които оказват влияние върху тяхното изпълнение, са формулирани следните **основни приоритети** по отношение на устройство, организация и управление през 10 - годишния период на действие на Плана за управление на поддържан резерват „Ибиша“:

- Управление на природните ресурси чрез опазване, поддържане и възстановяване на биологичното разнообразие
- Координация на научни изследвания и публикации
- Подобряване на условията за посещения с научна и познавателна цел в ПР, чрез създаване на информационно-образователен център и площадка за наблюдение на птици
- Природозащитно образование
- Информационно осигуряване
- Връзки с обществеността
- Комплексен и дългосрочен мониторинг за опазване на биологичното разнообразие
- Прилагане на законодателството и нормативната база

4.2. ПРОГРАМИ

С **Програмите** се постигат целите на управлението. За всяка от програмите са посочени **проекти**, които могат да се изпълняват през целия период на действие на Плана за управление.

4.2.1. Програма - Опазване и поддържане на биоразнообразието

Проекти по програмата

- Проучване на ерозионните процеси и изграждане на противоерозионни съоръжения.
- Ежегодно почистване от отпадъци.

4.2.2. Програма- Дейности в горите

Проекти по програмата

- Проучване на сукцесиите и установяване на закономерности в естественото развитие на горските екосистеми.

- Възстановяване на *Крайречните върбово - тополови гори*.

4.2.3. Програма - Научни изследвания и мониторинг

Проекти по програмата

- Проучване на флората, растителността, фауната и местообитанията.
- Проучване на инвазивните видове.
- Проучване по двата бряга на р. Дунав на местата за хранене на видовете - ихтиофаги, гнездящи в поддържания резерват.

4.2.4. Програма - Природозащитно образование и връзки с обществеността

Проекти по програмата

- Устройване на информационен център и площадка за наблюдение на птици.
- Поставяне на информационни табели.
- Развитие на партньорство на различни нива.
- Издаване на брошури за поддържания резерват и заснемане на рекламен видеофилм за поддържания резерват.

4.2.5. Програма - Усъвършенстване, политика на управление и съблюдаване на законовата и институционална база

- Институционално развитие на РИОСВ и обучение на хората, управляващи територията на поддържания резерват.

4.3. ПРОЕКТИ

4.3.1 Проект „Проучване на ерозионните процеси и изграждане на противоерозионни съоръжения“.

Цел:

Установяване на причините и териториите, подложени на ерозия и изграждане на необходимите противоерозионни съоръжения.

Обект на прилагане:

Границите на поддържания резерват, граничещи с р. Дунав

Метод:

Проучване – визуално, с технически средства; Строителство и монтаж на съоръжения.

Очакван резултат:

Преустановяване на ерозията.

Срок за изпълнение:

2016 - 2017 г.

4.3.2 Проект „Ежегодно почистване на отпадъци“.

Цел:

Почистване на отпадъците, носени от високите води на р. Дунав."

Обект на прилагане:

Натрупаните отпадъци пир високи води на река Дунав.

Метод:

Ръчно събиране на натрупаните отпадъци.

Очакван резултат:

Опазване на биологичното разнообразие и повишаване на стойността на ЗТ.

Срок за изпълнение:

2016 - 2025 г.

4.3.3 Проект „Проучване на сукцесиите и установяване на закономерности в естественото развитие на горските екосистеми“.

Цел:

Набиране на информация относно сукцесиите на растителни съобщества, което ще спомогне за установяване на закономерности в естественото развитие на горските екосистеми.

Попълване на пропуските в познанията и създаване на база от данни за биологичното разнообразие и сравнителни анализи за състоянието на отделните елементи.

Обект на прилагане:

Местообитания.

Метод:

Картиране; Прилагане на утвърдените методики в НСМБР.

Очакван резултат:

Разширяване на познанията за биологичното разнообразие на територията на поддържания резерват, създаване на база данни. Проектът ще допринесе за по-доброто разбиране на процесите, протичащи в горските екосистеми и предприемане на необходимите мерки за възстановяване на естествените гори в района. Набраната и систематизирана информация ще спомогне основната цел за опазване на биологичното разнообразие.

Срок за изпълнение:

2016 - 2017 г.

4.3.4 Проект „Възстановяване на Крайречните върбово - тополови гори“.

Цел:

Възстановяване на естествения облик на поддържания резерват.

Обект на прилагане:

Местообитания; Гори.

Метод:

Проучване; Залесяване.

Очакван резултат:

Възстановени крайречни върбово-тополови гори.

Срок за изпълнение:

2016 - 2020 г.

4.3.5 Проект „Проучване на флората, растителността, фауната и местообитанията“.

Цел:

Попълване на пропуските в познанията и създаване на база от данни за биологичното разнообразие. и сравнителни анализи за състоянието на отделните елементи.

Обект на прилагане:

Флора, фауна и местообитания, вкл. местообитание 91E0* Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) - подтип *Salicion albae*”

Метод:

Трансектни и точкови методи; преки и косвени; картиране; за местообитанията - прилагане на утвърдените методики в НСМБР.

Очакван резултат:

Установяване на нови видове и местообитания. Разширяване на познанията за биологичното разнообразие на територията на поддържания резерват.

Срок за изпълнение:

2021 - 2022 г.

4.3.6 Проект „Проучване на инвазивните видове“.

Цел:

Определяне на инвазивните видове растения, тяхното площно разпространение и влиянието им върху естествената растителност във влажната зона. Идентифициране на инвазивните видове и изработване на методика за тяхното отстраняване и бъдеща превенция. Анализ на състоянието на естествените и полуестествените местообитания и консервационно значими видове в поддържания резерват под въздействието на инвазивните видове и оценка на техния благоприятен природозащитен статус.

Обект на прилагане:

Местообитания и растителност.

Метод:

Преки и косвени; Визуални; Картиране; Анализи.

Очакван резултат:

Идентифициране на инвазивните видове и изработване на методика за тяхното отстраняване и бъдеща превенция.

Срок за изпълнение:

2019 - 2020 г.

4.3.7 Проект „Проучване по двата бряга на р. Дунав на местата за хранене на видовете - ихтиофаги, гнездещи в поддържания резерват“

Цел:

Попълване на пропуските в познанията и създаване на база от данни за местата за хранене на птиците, гнездящи в поддържания резерват.

Обект на прилагане:

Птици.

Метод:

Маркиране на птици с цветни пръстени и сателитни предавател; Визуални наблюдения; Трансектни и точкови проучвания.

Очакван резултат:

Установяване на местата на хранене на птиците, което да послужи като основа за предприемане на мерки.

Срок за изпълнение:

2016 - 2018 г.

4.3.8 Проект „Устройство на информационен център и площадка за наблюдение на птици“

Цел:

Изграждане на информационен център и площадка за наблюдение на птици над с. Долни Цибър.

Обект на прилагане:

Различни възрастови групи.

Метод:

Лекции; Беседи; Презентации; Наблюдение на птици.

Очакван резултат:

По-висока екологична култура. Привличане на туристи, практикуващи орнитологичен туризъм в териториите около, но извън ПР. Подпомагане развитието на туризма и образованието, около ПР. Опазване на биоразнообразието в ПР.

Срок за изпълнение:

2016 - 2025 г.

4.3.9 Проект „Поставяне на информационни табели“

Цел:

Повишаване на информираността. Поставяне на информационни табели в с. Долни Цибър и посетителския център. Развитие на партньорство на различни нива, чрез координация и сътрудничество при изготвяне и изпълнение на различни програми, свързани с развитието на екологичния и познавателен туризъм в териториите около ПР.

Обект на прилагане:

Посетители в района.

Метод:

Визуален.

Очакван резултат:

Опазване на биоразнообразието; Повишаване на информираността на посетителите в района.

Срок за изпълнение:

Поставяне на табелите - 2016 г.

4.3.10 Проект „Развитие на партньорство на различни нива“

Цел:

Координация и сътрудничество при изготвяне и изпълнение на различни програми, свързани с развитието на екологичния и познавателен туризъм около ПР.

Обект на прилагане:

Поддържан резерват „Ибиша“.

Метод:

Провеждане на срещи, организиране на проекти, изработка на планове и други документи.

Очакван резултат:

Провеждане на различни мероприятия с цел популяризиране на поддържания резерват.

Срок за изпълнение:

2016 - 2025 г.

4.3.11 Проект „Издаване на брошури за ПР и заснемане на рекламен видеофилм за ПР“.

Цел:

Популяризиране на поддържания резерват.

Обект на прилагане:

ПР „Ибиша“.

Метод:

Издаване на нагледни материали и заснемане на филм.

Очакван резултат:

Популяризиране на поддържания резерват.

Срок за изпълнение:

2016 г.

4.3.12 Проект „Институционално развитие на РИОСВ и обучение на хората, управляващи територията на ПР“

Цел:

Повишаване капацитета.

Обект на прилагане:

Служители на РИОСВ.

Метод:

Посещения на обучения, научни конференции, образователни курсове, курсове за повишаване на квалификацията и други.

Очакван резултат:

Подобряване на управлението.

Срок за изпълнение:

2016 - 2025 г.

4.4. ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЧИ

Изброените оперативни дейности се отнасят до отговорностите на РИОСВ-Монтана по изпълнение на предвидените в Плана за управление програми и проекти. Те се изпълняват ежегодно в рамките на служебните задължения на служителите, съгласно техните длъжностни характеристики.

При разработването на ежегодни планове за пожарна безопасност за горското стопанство, предварително се събира информация от отговорните служители. Тя включва пожароопасни места, състояние на съществуващите и необходимост от оборудване на нови депа и др.

Ежегодно се организира обучение и инструктаж на служители и доброволци преди началото на пожароопасния сезон. Организират се съвместно с местните власти и се провеждат със съответните служби на Национална служба по противопожарна и аварийна безопасност, МВР, Гражданска защита и др.

Ежегодно се разработва график за конкретните задачи и дейности, за които са осигурени партньори и средства за изпълнение и отговарят на определените в Част 3 режими, норми и препоръки.

Прилагането на програмите за мониторинг се извършва от служители или се възлага на външни изпълнители, в зависимост от техните компетенции, по предварително изготвени графици, съгласно Програмата за Комплексен мониторинг за опазване и поддържане на биоразнообразието.

За проекти, финансирани от външни донори и спонсори, след съгласуване по съответния ред, се определя експерт от РИОСВ, който следи тяхното изпълнение и резултатност. След приключване на всеки един проект или етап от него, той прави актуализация и на данните в ГИС. Създаването и поддържането на такава база данни може да се ползва от заинтересовани институции и от експерти, ангажирани с разширяване и доразвитие на информационната система.

Възможните допълнителни източници на финансиране са ОП „Околна среда“, Life+ и други. За постигане на желания ефект (осигурено финансиране) е необходимо на базата на заложените проекти да се изработи качествено проектно приложение към съответната финансираща организация или фонд. За повишаване на ефективността на финансиране се определя експерт от РИОСВ-Монтана, който приоритетно да се занимава с кандидатстване по проекти. Задължително условие е експертът да притежава необходимите знания и опит за подготовка на качествено проектно предложение.

Работата в партньорство с местните правителствени и неправителствени организации предлага повече опит, познания и идеи. Целта е приемане на общи планове за действие и обмен на опит, разпространение на периодичен печатен и/или електронен бюлетин и др. Координира се от експерта за връзки с обществеността.

Основни партньори са общинските администрации, природозащитните екологични НПО, лесничействата, представители на търговски ориентиран и на социален туризъм, регионалните органи на РДВР, РИОСВ и други.

4.5. РАБОТЕН ПЛАН

Проекти и задачи	Срок За изпълнение	Работен план за три години			Етапи предвидени за първата година
		Година 1	Година 2	Година 3	
Проучване на ерозионните процеси и изграждане на противоерозионни съоръжения	2016 - 2017 г.	Провеждане на теренни проучвания	Изграждане на противоерозионни съоръжения.		Изготвяне на план за работа; провеждане на теренни проучвания; Изготвяне на Доклад/проект.
Ежегодно почистване на отпадъци	2016 - 2025 г.	Обхождане на терена и ръчно почистване на отпадъци.	Обхождане на терена и ръчно почистване на отпадъци.	Обхождане на терена и ръчно почистване на отпадъци.	Обхождане на терена и ръчно почистване на отпадъци.
Проучване на сукцесиите и установяване на закономерности в естественото развитие на горските екосистеми	2016 - 2017 г.	Организация на работа Провеждане на теренни проучвания.	Провеждане на теренни проучвания. Изготвяне на окончателен доклад.		Избор на обекти и приемане на методики за провеждане на теренните проучвания; Провеждане на теренни проучвания по направления. Изготвяне на междинен доклад
Възстановяване на <i>Крайречните върбово-тополови гори</i>	2016 - 2020 г.	Организация на работа. Провеждане на теренни проучвания.	Залесяване.	Оценка на залесяването, извършено предходната година; попълване на загубите; извършване на ново залесяване	Избор на обекти и приемане на методики за провеждане на теренните проучвания; Провеждане на теренни проучвания по направления. Изготвяне на Междинен доклад.
Проучване на флората, растителността, фауната и	2021 – 2022 г.	Организация на работа. Провеждане на теренни	Провеждане на теренни проучвания. Изготвяне на		Избор на обекти и приемане на методики за

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Проекти и задачи	Срок За изпълнение	Работен план за три години			Етапи предвидени за първата година
		Година 1	Година 2	Година 3	
местообитанията		проучвания.	Окончателен доклад.		провеждане на теренните проучвания; Провеждане на теренни проучвания по направления. Изготвяне на Междинен доклад.
Проучване на инвазивните видове	2019 - 2020 г.	Организация на работа. Провеждане на теренни проучвания.	Провеждане на теренни проучвания. Изготвяне на Окончателен доклад.		Избор на обекти и приемане на методики за провеждане на теренните проучвания; Провеждане на теренни проучвания по направления. Изготвяне на Междинен доклад.
Проучване по двата бряга на р. Дунав на местата за хранене на видовете - ихтиофаги, гнездящи в поддържания резерват	2016 - 2018 г.	Провеждане на наблюдения за установяване на териториите използвани за хранене на птиците. Маркиране на птици с пръстени и сателитни предаватели.	Проследяване на сателитните данни за движението на птиците, картиране и определяне на местата за хранене на птиците, гнездящи на територията на ПР „Ибиша“.	Проследяване на сателитните данни за движението на птиците, картиране и определяне на местата за хранене на птиците, гнездящи на територията на ПР „Ибиша“.	Провеждане на наблюдения за установяване на териториите използвани за хранене на птиците. Маркиране на птици с пръстени и сателитни предаватели. Проследяване на маркираните птици.
Устройване на информационен център и площадка за наблюдение на птици	2016 - 2025 г.	Устройване на центъра. Провеждане на обучения.	Провеждане на обучения и наблюдения.	Провеждане на обучения и наблюдения. Актуализиране на програмите.	Устройване на центъра. Разработване на обучителни програми и материали.

План за управление на поддържан резерват „Ибиша“

Проекти и задачи	Срок За изпълнение	Работен план за три години			Етапи предвидени за първата година
		Година 1	Година 2	Година 3	
					Провеждане на обучения.
Поставяне на информационни табели	2016 г.	Изработка и поставяне на информационни табели.			Изработка и поставяне на 3 броя информационни табели.
Развитие на партньорство на различни нива	2016 - 2025 г.	Изготвяне на списък с потенциални партньори. Изграждане на партньорство.	Координация и сътрудничество при изготвяне и изпълнение на различни програми, свързани с развитието на посещения с познавателна и научна цел.	Координация и сътрудничество при изготвяне и изпълнение на различни програми, свързани с посещения с познавателна и научна цел.	Изготвяне на списъци с потенциални партньори, осъществяване на контакти; изграждане на партньорска мрежа. Планиране на общи дейности.
Издаване на брошури за поддържания резерват и заснемане на рекламен видеофилм за поддържания резерват	2016 г.	Изготвяне на рекламни и образователни материали (брошури за ПР). Заснемане на видеофилм.			Изготвяне на рекламни и образователни материали (брошури за ПР). Заснемане на видеофилм.
Институционално развитие на РИОСВ и обучение на хората, управляващи територията на поддържания резерват	2016 - 2025 г.	Участие на отговорниците за управление на поддържания резерват в обучения, конференции и други.	Участие на отговорниците за управление на поддържания резерват в обучения, конференции и други.	Участие на отговорниците за управление на поддържания резерват в обучения, конференции и други.	Участие в поне едно обучение, научна конференция, свързана с управлението на ЗТ и опазване на биологичното разнообразие.

ЧАСТ 5: ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ

5.1.ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЦЕЛИТЕ

Съгласно ЗЗТ (чл. 55, ал. 2) Планът за управление се актуализира на всеки 10 години. Процесът на изготвяне на актуализацията на Плана започва непосредствено след публичното обсъждане на втория четиригодишен период от действието на Плана. На базата на направения пълен преглед и ревизия се изготвя план за действие през останалите две години и задание за актуализация на Плана за управление. Самата актуализация приключва на десетата година от действието на първоначално приетия План.

5.2.ПРЕРАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЗАДАЧИТЕ

В края на всяка година се извършва отчет за изпълнените задачи и проекти и тяхното значение за постигане на оперативните цели на Плана. Оценка на извършената работа и изразходваните средства и време по изпълнението на проектите се прави текущо през годината. Това позволява да се променят приоритетите при изпълнение на дейностите и да се пренасочат средства.

Оценката на изпълнението на проектите заляга в годишните отчети пред МОСВ и представлява база за съставянето на годишния план и бюджет за следващата година.

В годишния план се вземат предвид и писмено изразени законосъобразни становища и препоръки на всички партньори на РИОСВ и отделни заинтересовани физически и юридически лица. За тази цел е необходимо създаване на „Приемна“ или „Пощенска кутия“ към РИОСВ за изразяване на мнения и препоръки.

По отношение на състоянието на компонентите на околната среда, ежегодно да се представят доклади в РИОСВ за резултатите от мониторинговата дейност за всеки обект поотделно, в срок до месец март на следващата година, от оторизираната за това институция (организация) лице.

При констатиране отклонения от допустимите норми, да се предприемат мерки от РИОСВ за налагане на законовите санкции на виновната страна и спиране на дейности, довели до това замърсяване.

ПРИЛОЖЕНИЯ

